

ZBORNICA ZDRAVSTVENE IN BABIŠKE NEGE SLOVENIJE -
ZVEZA STROKOVNIH DRUŠTEV MEDICINSKIH SESTER, BABIC IN
ZDRAVSTVENIH TEHNIKOV SLOVENIJE

Babice v Kranju in okoliških vaseh pred letom 1950

ROZALIJA RAJGELJ

TRAJEN SPOMIN:
NA TISTE, KI SO ŽE ODŠLE,
TISTIM, KI SO ZDAJ TU,
IN TISTIM, KI BODO ŠELE PRIŠLE.

*Marija Lombar desno, babica levo neznana.
Vir: osebni arhiv Marinka Zadražnik.*

Babice v Kranju in okoliških vaseh pred letom 1950

Založnik:

Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza
strokovnih društev medicinskih sester,
babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije
Ob železnici 30a, 1000 Ljubljana

Ljubljana, 2021

Glavna in odgovorna urednica:
Monika Ažman

Avtorica:
Rozalija Rajgelj

Recenzentki:
Jadranka Stričević
Gordana Njenjić

Oblikovala:
Barbara Kralj, Prelom d.o.o.

Lektorirala:
Jelica Žalig Grce

Naklada:
500 izvodov

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

614.253.5(497.452)«.../1950«

RAJGELJ, Rozalija

Babice v Kranju in okoliških vaseh pred letom 1950
/ Rozalija Rajgelj. - Ljubljana : Zbornica zdravstvene
in babiške nege Slovenije - Zveza strokovnih društev
medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov
Slovenije, 2021

ISBN 978-961-273-228-8
COBISS.SI-ID 57592579

*Knjigo je prepovedano v celoti ali delno na kakršenkoli
način reproducirati brez pisnega privoljenja lastnika
avtorskih pravic.*

*Slovenska zibelka - poslikava.
Vir: Družina Pfajfar z Orehka.
Foto: Rozalija Rajgelj.*

ZBORNICA ZDRAVSTVENE IN BABIŠKE NEGE SLOVENIJE -
ZVEZA STROKOVNIH DRUŠTEV MEDICINSKIH SESTER, BABIC IN
ZDRAVSTVENIH TEHNIKOV SLOVENIJE

Babice v Kranju in okoliških vaseh pred letom 1950

ROZALIJA RAJGELJ

RECENZIJE

Gradivo za knjigo *Babice v Kranju in okoliških vaseh pred letom 1950* je avtorica črpala iz arhivov in na njem sistematično delala več kot eno leto. Osredotočala se je na rojstne knjige župnij ter rojstno-krstne knjige, ki so starejše od 100 let bile pisane v stari nemščini ali gotici, za kar so potrebna dodatna znanja. Nemogoče je omeniti vsak vir, ki je prispeval k nastanku tako bogate publikacije, saj je avtorica morala usklajevati različne strokovne podlage.

Avtorica je povzela zapis iz knjige *Babice v Bohinju*: »Namen te raziskave ni vrednotenje kvalitete posamezne babice, temveč ohraniti ostanke že ohranjenega spomina nanje. Morda bo ta zapis spodbuda za nadaljnja raziskovanja na tem področju.«

Knjiga je bogata s podatki iz arhivov in pričevalcev o življenju in delu babic. V njej so zbrani organizirani in ovrednoteni dosedanja napori segmentiranih zapiskov babištva na Gorenjskem, kar predstavlja začetke za vsako novo proučevanje tega profila iz zgodovine.

Knjiga ima neprecenljivo vrednost za zgodovino zdravstvene nege, ki s takšnimi vsebinami poudarja pomembnost stroke.

Kolegici Rozaliji Rajgelj, ki se je lotila tako zahtevnega dela, iskreno čestitam, saj se je pisanja lotila sistematično in z natančnostjo, ki odlikuje medicinske sestre z bogatimi izkušnjami pri delu z bolniki.

Izr. prof. dr. Jadranka Stričević

Ko berem zbirko izpisov in delovanja babic na Gorenjskem v knjigi Babice v Kranju in okoliških vaseh do leta 1950, se spomnim svojih predhodnic. Predhodnic, ki so delovale pred stoletjem. Pa vendarle so imele stvari in delo urejeno in po tedanjih zakonih pregledno in dosledno vodeno ter zapisano.

Avtorica se je lotila zelo poglobljene naloge. Zapisi v knjigi so zahtevali veliko uradnih prošenj, fizičnega časa pa tudi znanja nemščine in izrazov v staroslovenskem jeziku, v katerih so bili zapisi v nekaterih starejših cerkvenih knjigah zapisani. Avtorica nam je predstavila tedanjo zakonodajo in z leti spremembe, ki so sledile. V zapisanem je razvidna tudi politična ureditev na Kranjskem skozi čas, ki ga je zajela.

Knjiga je bogata ne samo z arhivskimi zapisi, temveč tudi s pričevanji o stroki babiške nege in načinu dela. Babištvo je na tem področju prisotno skoraj tri stoletja. Predstavljeni zgodovinski vpogled je pomemben dokument časa, kjer je razviden pomen babiške nege na predstavljenem področju in v predstavljenem času ter dopolnjuje druge knjige, v katerih je opisana zgodovina babištva na slovenskih tleh.

Spoštovani kolegici Rozaliji Rajgelj, ki se je lotila tega zelo zahtevnega dela in vanj vložila toliko sebe ter svojega prostega časa pri iskanju podatkov in izpisovanju teh, izrekam vse čestitke v svojem lastnem imenu in v imenu babiške stroke pri nas. Pisana beseda bo ostala za prihodnje rodove, ki bodo v prihodnosti morda pisali in primerjali zgodovino čez stoletja.

Gordana Njenjić, mag. zdr. neg., dipl. m. s., babica

PREDSTAVITEV AVTORICE

Rozalija Rajgelj, roj. Bajc, sem se rodila 21. 3. 1956 v Slavonskem Brodu na Hrvaškem, v takratni državi Jugoslaviji.

Oče Jože Bajc je bil med 2. svetovno vojno, po obisku Adolfa Hitlerja v Mariboru 26. aprila 1941, ko je le ta izrekel znamenite besede: »Naredite mi to deželo zopet nemško«, interniran v Slavonijo. Po končani vojni se je zaposlil v gradbenem podjetju ter se poročil z žensko, prav tako izgnanko. Z ženo Štefko sta imela šest otrok, jaz, Rozalija sem bila

peta po vrstnem redu. Leta 1959 se je odločil, da se z družino vrne v Slovenijo. Starša sta si dom ustvarila v Matenji vasi, vasi med Postojno in Prestrankom.

Osnovno šolo seme obiskovala v Prestranku. Zaradi večmesečnih zdravstvenih težav v šestem razredu osnovne šole sem bila sprejeta na Pediatrični oddelek v Kopru, ki je bil v sklopu Splošne bolnišnice Izola. Poleg Pediatričnega oddelka sta v stavbi delovala še ginekološko-porodniški oddelek in štabija za novorojenčke. Takrat sem se navdušila za poklic medicinske sestre. Leta 1971 sem se vpisala na Srednjo šolo za medicinske sestre v Ljubljani, pediatrična smer.

Po šolanju me je ljubezen odpeljala v Kranj, kjer sem se zaposlila v Bolnišnici za ginekologijo in porodništvo Kranj. Sprva sem delo opravljala na porodniškem, kasneje pa na otroškem oddelku. Poprijeti sem morala za vsa dela, tako sem opravljala delokrog srednje kot tudi višje medicinske sestre. Po dvajsetih letih dela na oddelku sem dobila priložnost delati tudi v ginekološki ambulanti. To delo sem z veseljem opravljala vse do zaključka delovne dobe. Nekaj časa po upokojitvi sem pričela pogrešati stik s pacienti, zato sem se za krajši delovni čas zaposlila v zasebni ginekološki ambulanti.

Rada potujem, svoj duševni mir najpogosteje najdem v gorah.

In prav zavoljo ljubezni do gora sem leta 2019 prevzela mesto predsednice Planinskega društva Iskra Kranj. Poleg opere in gledališča so moji najljubši prostori zgodovinski arhivi. V času zaposlitve v Porodnišnici za ginekologijo in porodništvo Kranj sem dnevno sodelovala tudi z medicinskimi sestrami - bobicami. Njihovo delo me je navdahnilo k raziskovanju babiškega poklica in bobic še zlasti v času, ko porodnišnice, kot jih poznamo danes, še niso obstajale.

Rozalija Rajgelj

PRIKLON BABICAM ...

Knjiga, ki je pred vami, je nekaj posebnega. Predvsem zaradi njene vsebine z izjemnimi zgodovinskimi podatki, ki jih doslej tako poglobljeno še nismo imeli priložnosti spoznati na enem mestu. Posebna je tudi zato, ker podatkov ni zbrala in uredila babica, kot bi bralec pričakoval, temveč medicinska sestra, ki je ves čas svojega poklicnega udejstvovanja prepletala dve področji – zdravstveno nego in babištvo.

Založila jo je strokovna organizacija, katere pomembni segment delovanja so babice pa tudi Delovna skupina za ohranjanje zgodovine zdravstvene in babiške nege.

S pričujočo knjigo se tako avtorica kot založnica Zbornica – Zveza priklanjata babicam, ki so utirale pot sodobnemu babištvu na Slovenskem, in tudi vsem tistim, ki so danes poklicane k temu zares izjemnemu poklicu.

Iskrena zahvala avtorici in vsem, ki jih bo knjiga ob prebiranju morda navdahnila in bodo izbrali poklic babice ali pa jih napeljala k nadaljnjemu preučevanju zgodovine babištva.

Monika Ažman

predsednica Zbornice - Zveze

Rozalija Rajgelj je medicinska sestra in pravzaprav brez kakršnihkoli izkušenj s področja pisanja. Zasledimo lahko le njen prispevek z naslovom »Babice na Kranjskem pred letom 1950«, ki je bil 2017 objavljen v Zborniku ob strokovnem srečanju Sekcije medicinskih sester in babic v Trbovljah. Kljub temu ji je ob spodbudi zdravnika Toneta Koširja, avtorja izredne knjige Babištvo na Loškem, uspelo odkriti, zbrati, popisati in predstaviti številne babice, ki so delovale v Kranju in njegovih okolici do leta 1950.

Knjiga je napisana v prvi osebi ednine in nakazuje poistovetenje avtorice s pričujočim zapisom, njeno strast do dela v tišini arhivskih prostorov. Njeno področje iskanja in raziskovanja dokumentarnega in slikovnega gradiva obsega arhive in dokumentarne vire, ki se nanašajo zlasti na geografsko območje Kranja z okolico, na babiško nego in babice. Največ gradiva je bilo zbranega iz rojstnih matičnih knjig območnih župnij, arhiva Upravne enote Kranj, Nadškofijskega arhiva Ljubljana in glede na območje raziskovanja Zgodovinskega arhiva Ljubljana, Enote za Gorenjsko Kranj. Predstavljenemu gradivu dajejo posebno vrednost pogovori, opisani običaji zapisa v rojstno

matično knjigo in pristojnosti babice. Avtorica je poudarila, da v pregledu niso zajeti vpisi babic, pisani v stari nemščini ali gotici, ker so za tovrstno raziskovanje potrebna dodatna znanja, kar pa ne zmanjšuje vrednosti predstavljanih babic. Hkrati tudi že nakazuje priložnost za nadaljnje poglobljeno raziskovanje izobraževanja babic in razvoja babiške nege, saj v delu, kjer so predstavljene babice na Jezerskem, zapisi izstopajo, ker imajo poleg imena in primka babice še številko z oznako N*16, N*33 s pojasnilom v stari nemščini. Kaj bi to lahko bilo?

Pričujoča knjiga osvetljuje ženske, babice, izvajalke babiške nege, ki so postavljale temelje babiške nege v Kranju in okolici do leta 1950. Naredi jih vidne, oprijemljive in žive. Kot je živo življenje, ki so mu babice priča ob porodu. In tudi naprej. Zato čestitke in zahvala za dragocene zapise, saj s takšnimi deli pridobivata tudi babiška stroka in sam poklic babice oz. babičarja.

Irena Keršič

Delovna skupina za ohranjanje zgodovine zdravstvene in babiške nege, Zbornica - Zveza

IZDAJO KNJIGE SO FINANČNO PODPRILI:

ZBORNICA ZDRAVSTVENE IN BABIŠKE NEGE SLOVENIJE -
ZVEZA STROKOVNIH DRUŠTEV MEDICINSKIH SESTER, BABIC IN
ZDRAVSTVENIH TEHNIKOV SLOVENIJE

Društvo
medicinskih
sester, babic in
zdravstvenih
tehnikov
Gorenjske

10 ZAPIS MATIČNIH PODATKOV

11 KRATKA ZGODOVINA BABIŠKEGA POKLICA

R. C. Hebamme

von den Herren Professoren und Ärzten der Gout und praktisch empfohlen, sind mit künftiger Vorsehung der Ministerial-Vereinbarung vom 10. J. nicht in zwei schalenförmigen Theile zerlegbar, wenn die eine Schale und der andere als Wafelbüffel verwendet werden können. Sie sind in jedem Falle vollkommen, können beide Schalen geistigt werden.

Im geschlossenen Zustande stellt sie: Coffette einen Kaffeebehalter dar.

Im geöffneten Zustande, wie folgt die Hände gewaschen, eine genau 3-Minuten laufende Hand.

Preis 17 fl.

Rudolf Müstler
Fabrik chirurgischer Instrumente
und Bandagen.
König-Fabrikanten-Artikel
zur Frankensäge.
Boaz, Hymersingasse 6.

Zdravstveni odtok za Slovenijo
v LJUBLJANI
Dolž. 1923
Štev. 135

1925
Kraj: Kranj

Zadnja babica Marije Jereb; prošnja za stalno mesečno denarno podporo.

Se vrača

mešt. občini Kranj

Kranj

Da zdravstveni odtok...
Njenej prošnji, da bi se...
Naslov naj izvoli imeti...
določeno diplomo.

- 13 Mavčiče
- 16 Kranj - Šmartin
- 28 Besnica
- 31 Kranj
- 40 Predoslje
- 64 Šenturška Gora
- 65 Velesovo
- 66 Preddvor
- 72 Kokra

Priloga...
Mestni magistrat...
Kranj

Zdravstvena uprava
v KRANJU
V REČEK Ana roj.
Antonija Kne, babica

Tečaj 1944 - 1945

Müßler's
antiphosphor
n=Cassetten

...Schalltechnik für
den Menschen nach
1897 ausstaffiert,
in der eine Tafel ab
genommen werden kann. Es
klingt und gründlich

...Schalltechnik
...nehmen müssen, liegt
...ist.

...angenehm.

KAZALO

I L I J A Pavla, roj. 25.1.1920. v Spodnja Brniku pri Kranju
samaka, pristojna v obč. Cerklje pri Kra
6 razr.osnov. šole v Cerkljah pri Kranju
tovarniška delavka

Tečaj 1944 - 1945

Zadnje redno bivališče: Sp.Brnik št.27.
obč.Cerklje pri

Poročna soba:
Otrodnice:
Ginekologija:
Porodi:

- 43 Naklo
- 50 Duplje
- 55 Šenčur
- 61 Cerklje na Gorenjskem
- 73 Jezersko
- 75 Trstenik
- 77 Goriče
- 78 Trboje
- 90 Sosednje upravne enote

Sk. 8372

*Vsem rujanstvom
v občini.*

Služba

okrajne babice v. Griffen

skritičnem političnem kotranju na Horoškem

diplome volškin sprinvalom in 1910

zavalem naonosti na Kranjski

do 22. aprila 1910.

je po poročnem uradu.

za to službo, za katero je volovana

plača letnik 600 a dejelnog jahlada

in 246 in svim v. Klagyn in se

vidatornje uborih. Vsi in prstobna

je potrdno manje slovenskoga jezika.

L. K. okrajni glavarstvo v Kranju 21. marca 1905.

L. K. okrajni glavar!

Affiguit am 6. April 1906
Hans G. ...

ZAPIS MATIČNIH PODATKOV

Matične podatke prebivalstva je sprva zapisovala le Cerkev, kajti Cerkev je bila institucija, ki je imela zakonsko veljavo, torej so morali biti zapisi v knjigah zelo natančni in verodostojni. Državne institucije so matične zapise začele voditi mnogo kasneje.

Cerkev je knjige razdelila v štiri kategorije: rojstno knjigo, mrliško knjigo, poročno knjigo in knjigo faranov ali po latinsko status animarum.

V predstavitvi sem se osredotočila na rojstne knjige (op. avtorice: v nadaljevanju je R rojstna knjiga oz. rojstna krstna knjiga odvisno od tega, kako so jo župniki poimenovali) župnij, ki spadajo pod Upravno enoto Kranj (v nadaljevanju UE Kranj), zato sem delo poimenovala Babice v Kranju in okolici pred letom 1950. To so bile babice, ki so porode vodile na domu, pred ustanovitvijo Porodnišnice Kranj.

Rojstna krstna knjiga je knjiga, v katero so vpisali vsako osebo, rojeno v župniji. Najprej so vpisali datum rojstva nato dan krsta. Sledi ime otroka, ime in priimek očeta ter matere, imeni krstnih botrov, njihov družbeni status, navedli pa so tudi ime in priimek babice, ki je bila pri porodu in nazadnje ime krstitelja.

Po letu 1747, ko je stopil v veljavo kataster, so začeli vpisovati poleg že navedenih podatkov tudi kraj bivanja s hišno številko. V starejših knjigah npr. R 1653 - 1746 (župnija Kranj Šmartin) najdemo namesto kraja bivanja največkrat podatek o tem, v kateri cerkvi je bil otrok krščen, npr. St. Michael/sv. Mihael, svetnik, ki mu je bila cerkev posvečena. Ker je bila nekoč smrtnost otrok zelo velika, so otroke praviloma krstili takoj po rojstvu, najkasneje naslednji dan, zato ponekod dan rojstva odstopa le za en dan.

Novorojenca je h krstu odnesla babica, ki je porod vodila, botri pa so bili poleg. To se je praviloma opravilo še isti dan, oz. če je bil porod v poznih popoldanskih urah ali ponoči, pa naslednji dan. Velikokrat se je zgodilo, da je babica ocenila, da je otrok preslaboten za pot do cerkve, zato ga je sama krstila, kar je v knjigah tudi skrbno zapisano.

Nekatere knjige imajo ob priimku babice zapisano: diplomirana, izprašana, neizprašana in tudi dekretirana, a slednje v manjšem obsegu.

Pripis diplomirana, izprašana in neizprašana se je navedel glede na izobrazbo babice, medtem ko je dekretirana (dekretirana) bila uradna listina, ki je urejala službeno razmerje oz. odločba, ki so jo v času, ki ga opisujem, prejele izšolane babice in s katerim jim je bil določen teren, na katerem so opravljale svoje poslanstvo.

V pravilih »za spisovanje župnijskih matic« (Župnija Kranj, 1920-1946), ki sem jih našla priložena v eni izmed rojstnih knjig, pod točko 6 piše:

»Vpisati je v rojstno knjigo vselej ono žensko, ki je bila materi na pomoč ob porodu, četudi ni izprašana in po gosposki nastavljena babica; le pristaviti je, ali je dotična izprašana in potrjena babica, ali ne.«

Ta pravila (ukazi) so začela veljati že leta 1825, čeprav takšne zapise najdemo že prej.

Pojasnilo o zapisovanjih usposobljenosti babic, ki jih bom tudi sama navajala, mi je posredoval mag. Tone Košir, zdravnik in zgodovinar, avtor knjige Babištvo na Loškem (2003).

Takole je zapisal:

»Babice so bile glede usposobljenosti dokaj natančno porazdeljene v več skupin:

- brez vsake usposobljenosti (mati, stara mati (= babica)), soseda ipd.); običajno je takim v rubriko *Die bestehende Hebamme* krstitelj napisal *nicht geprüeft*, oziroma po letu 1895-1900 po slovensko – *neizprašana*;
- šolana babica (šola v Ljubljani ali Celovcu) je dobila naziv *geprüeft* (izprašana), kar pa ni odraz dejanskega stanja; šolanost je mogoče potrditi le z najdbo diplome, kajti seznam diplomantk ljubljanske šole od srede 18. stol. velja za izgubljenega;
- izprašana babica ni bila v babiški šoli, ampak se je usposobila za poklic pri drugem porodničarju, ki je poskrbel, da je dobila ustrezni »papir« o usposobljenosti na osnovi preizkusa njene usposobljenosti.«

Knjige sem pregledovala glede na župnijo in njene obstoječe knjige ter seveda na podlagi pisave, kajti mnoge, zlasti starejše knjige, so pisane v stari nemščini ali gotici, za kar so potrebna dodatna znanja.

Knjige, starejše od 100 let, sem pregledala v Nadškofijskem arhivu Ljubljana, mlajše pa s posebnim dopisom Zbornice zdravstvene in babiške nege - Zveze strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije (V nadaljevanju Zbornica - Zveza) na UE Kranj in v posameznih župniščih. Nekaj gradiva sem našla v Zgodovinskem arhivu Ljubljana Enoti za Gorenjsko Kranj, nekaj pričevanj pa pri sorodnikih že pokojnih babic. Veliko gradiva sem našla tudi na spletu in v knjižnicah.

Da pa moje pisanje ne bi bilo suhoparno naštevanje imen in letnic, sem poiskala, kjer sem le lahko, pričevalce o življenju in delu nekaterih babic, kajti zgodbe o njih so darila, ki jih starejši lahko podarjamo mlajšim. Te zgodbe so naša zgodovina. Samo še nekaj časa nam je preostalo, da jih zapišemo, kajti potem ne bo nikogar več, ki bi se jih spominjal.

V knjigi Babice v Bohinju (Serajnik, 2003), ki je izšla ob 50-letnici ZD Bohinj, sem našla zapis, ki povsem ustreza tudi mojemu namenu raziskovanja in ga je napisal Mišo Serajnik, ki je podrobno popisal vse babice od leta 1840 dalje. Takole je zapisal:

»Namen te raziskave ni vrednotenje kvalitete posamezne babice, temveč ohraniti ostanke še ohranjenega spomina nanje. Morda bo ta zapis spodbuda za nadaljnja raziskovanja na tem področju.«

KRATKA ZGODOVINA BABIŠKEGA POKLICA

Priznani slovenski zdravnik, ginekolog in porodničar Vito Lavrič (1953) je zapisal:

»Otvoritev Babiške šole v Ljubljani je bila leta 1753, kar je pomenilo pomemben kulturni in politični dogodek.

V dobi pred ustanovitvijo babiških šol je bila izobrazba babic zelo pomanjkljiva. Žene, ki so imele do babiškega poklica posebno veselje, so tedaj lahko postale babice na dva načina:

1. Obiskovale so zasebno tečaje pri všegarjih (magistrih – učiteljih porodništva), okrožnih, deželnih in mestnih zdravnikih ter jih spremljale pri porodih. Tako so si pridobile nekaj teoretičnega in praktičnega znanja, da so lahko pri svojih učiteljih napravile izpit.
2. Žene so brez predhodne strokovne izobrazbe pomagale pri porodu ali pa so spremljale babice kot njihove pomočnice. Tako so si pridobile nekaj praktičnega znanja o porodu. Ko so se čutile dovolj zmožne, so se javile k izpitu pri zgoraj navedenih všegarjih in zdravnikih, ki so jih izpraševali. Od tod naziv »**izprašana**«.

Nadalje Lavrič dodaja, »da je vse izprašane babice moral na deželi potrditi deželni urad, v glavnih mestih pa zdravstvena komisija. Od tod izraz »potrjena ali aprobirana« babica. Končno so bile potrjene babice še »v persego vzete«. Od tod tudi naziv »**zaprisežena**« babica.

Tako so žene lahko postale babice še v času, ko smo že imeli babiško šolo. Šele leta 1812 je oblast všegarjem in zdravnikom prepovedala izpraševati in izobraževati babice.

Podatki o babiških tečajih v letih 1753 do 1857 so dokaj pičli in nepopolni. Dobro pa je ohranjen izpitni protokol, v katerem so vpisane vse gojenke od leta 1857.

Od leta 1857 do 1952 je tečaj zaključilo 1898 gojenk, od tega 1227 v vojvodini Kranjski.

Največ gojenk je prišlo iz delavskih družin (29,2 %) in iz kmečkih (16,5 %).

Porodničarji niso radi sprejemali v šolo niti zelo mladih deklet niti ne starejših žena; prvih zato ne, ker za odgovorni poklic še niso bile dovolj resne, drugih pa ne zato, ker so se le s težavo naučile babiške umetnosti. Torej, za uk so bile najprimernejše žene od 24 pa do 40 let.

Med babicami je bil zelo nizek odstotek neomoženih žena, kajti to je v tesni zvezi s slabimi socialno ekonomskimi razmerami, v katerih so babice živele. Nobena si s svojim poklicnim delom ni mogla zaslužiti toliko denarja, da bi se lahko pošteno preživljala. Zato je bilo zaželeno, da je gojenka omožena in da jo živi njen mož. Babiški poklic so imeli za postranski poklic.«

Doc. dr. Zvonka Zupanič Slavec je v prispevku S kolegom ali peš do novega življenja (Kovačič P., 2006) opisala začetek babištva. Takole je povedala:

»V vsaki skupnosti se je točno vedelo, kdo ve več o porodništvu. Večinoma so bile ženske nosilke porodne pomoči in tiste, ki so s poznavanjem zdravilnih zelišč pomagale drugim ženskam tudi pri neplodnosti, pri težavah v nosečnosti, pri porodu in po njem. Te žene so imenovali modre žene, pri nas so jim rekli babce. Imele so veliko laičnega znanja in vse do obdobja množitve knjig se je to znanje prenašalo po ustnem izročilu.

V 17. in 18. stoletju se je babištvo razvijalo s šolanjem. Mejnik je bilo razsvetljenstvo, to je bil čas, ko je človeško življenje postalo več vredno. Veliko število mrtvorjenih otrok in tistih, ki so umrli kmalu po porodu, je narekovalo drugačen pristop. Vse bolj so se zavedali, da je treba poslušati zdravnike, saj so ti propagirali znanje. V tem času je prišlo tudi do reorganizacije zdravstva, veliki avstrijski reformator medicine in porodničar Marije Terezije, Flammec po rodu, Gerhard van Swieten je vpeljal zdravstvo v šolstvo. Del tega je bila uvedba babiških šol v provincah monarhije. Tako smo leta 1753 dobili prvo babiško šolo v Ljubljani, ki so jo konec 18. stoletja prenesli v sklop zdravstvenega liceja, imenovanega Mediko-kirurški učni zavod. Porodničar in učitelj babištva Anton Makovec je 1782 izdal prvo zdravstveno knjigo v slovenskem jeziku, to je bil prevod Steidlovega učbenika porodništva z naslovom Prasanja inu odgovori čez všegarstvu. Ta knjiga je bila polna terminoloških vozlov, saj Slovenci še nismo imeli razvitega porodniškega besednjaka, zato so nekateri izrazi duhoviti, za današnje čase celo smešni, kot denimo všegarstvo – babištvo. Prevod je doživel ponovno izdajo čez šest let, pod naslovom Podvučenje za babice, ki je pomagal vpeljati nekaj novih porodniških izrazov v slovenski jezik.

Babištvo je postopoma pridobivalo veljavo, vse več je bilo izobraženih babic. Prva ljubljanska bolnišnica, ki so jo ustanovili leta 1786, sprva ni imela porodniškega oddelka, dobila ga je leta 1789 in večinoma so v njem babice pomagale porajati nezakonske otroke. Zakonske matere so po pravilu rojevale doma.

Babice so različno plačevali. Nekatere so prejemale uradno plačilo, ker pa so bile potrebe po babicah na terenu večje, kot je to dovoljevalo zdravstveno zavarovanje, so jih ljudje pogosto plačevali iz lastnega žepa. Boljša kadrovska zasedba babic se je začela med obema vojnama in doživela razcvet po drugi svetovni vojni. Leta 1958 je rojevalo 70 odstotkov žensk v porodnišnicah.«

Pri iskanju poimenskih zapisov o terenskih babicah sem naletela na skromne podatke. Njihovo šolanje in delo je dokaj dobro dokumentirano oz. razloženo v različnih publikacijah in knjigah, a zapisov njihovih imen je zelo malo, izvzemši rojstne knjige v župniščih, ki pa povečini navajajo ime in priimek, včasih zgolj priimek, od kod je babica bila, pa ni zapisov. V nekaterih knjigah (na podeželju manjši del) so duhovniki zabeležili tudi izobrazbo babice.

Pri iskanju literature in zapisov sem naletela na nekaj skrbno dodelanih knjig ali samo predstavitev babic na posameznem območju Gorenjske. Naj jih navedem:

Prva mi je prišla v roke knjiga **Babištvo na Loškem, pregled od začetkov do leta 2000**, izpod peresa **mag. Toneta Koširja, dr. med.**, iz Škofje Loke. V njej je avtor natančno popisal vse babice, ki so delovale na Loškem. Knjiga je bila izdana ob 60-letnici Zdravstvenega doma Škofja Loka in obsega zapise babic iz župnij Bukovščica, Dražgoše, Javorje, Leskovica, Poljane, Lučine, Nova Oselica, Reteče, Selca, Sora, Sorica, Stara Loka, Stara Oselica, Sv. Lenart, Škofja Loka, Gorenja vas, Zali Log, Žabnica, Železniki, Žiri.

Ugotovila sem, da so nekatere babice, navedene v tej knjigi, svoje poslanstvo opravljale tudi v župnijah, ki so predmet mojih zapisov, zato bom to tudi pri vsaki posebej navedla.

V **Zborniku** z naslovom **Stražišče pa Strašan**, izdanem leta 2002 ob prvi omembi naselja Stražišče pri Kranju, je babico Marjano Dolinar, roj. Bogataj (1925–1956), in nje-no delo podrobno opisal **Matevž Oman** (Oman, 2002).

V knjigi **Ob 50-letnici Zdravstvenega doma Bohinj** st avtorja **Stanka Ravnik** in **Mišo Serajnik** (2009) podrobno opisala delo babic v Bohinju. Knjiga je sestavljena iz dveh delov. V prvem delu Stanka Ravnik (str. 60–65) med drugim podrobno opisuje šolanje babic, obenem pa je

priložila tudi fotografije in fotokopijo dnevnika babice **Uršule Erлах**.

Drugi del knjige izpod peresa Miše Serajnika pa je posvečen izključno poimenskemu seznamu babic od leta 1840. Delo je obogatil tudi z nizom fotografij in ohranjenih dokumentov.

Pri iskanju po arhivih in pogovorih, ki sem jih imela, sem opazila diametralno različnost med vodenjem porodov v urbanih središčih ter vodenjem porodov v odmaknjenih vaseh.

V urbanih središčih (ne samo v mestih, ampak tudi večjih vaseh) so porode praviloma vodile izprašane babice, ki jih je denarno podpirala država, medtem ko je na podeželju, zlasti v odročnih vaseh ter delavskih naseljih, vlogo babice prevzela tašča, mama ali ena izmed najbolj izkušenih žena v vasi, ki je morala že sama roditi. Prav na podeželju je bilo babištvo organizirano v smislu solidarnosti med ženami.

To mojo ugotovitev lepo potrjuje pisateljica **Milena Miklavčič** v svoji knjigi **Ogenj, rit in kače niso za igrače** (2013) zlasti v odlomku »Kolikor jih bo bog dal«. Že res, da se je Miklavčičeva osredotočila na pripovedovanja iz Poljanske, Žirovske in Selške doline, a zapisi, ki sem jih našla, pričajo, da je bilo tudi drugje na Slovenskem podobno kot v omenjeni knjigi.

*Generacija babic pred Državno babiško šolo v Ljubljani.
Zasebni arhiv babice Marije Lombar*

Mavčiče

Mavčiče ležijo na vzhodnem robu Sorškega polja, na desnem bregu reke Save ob regionalni cesti Kranj-Ljubljana. Vasi, ki jih pokriva župnija, so Mavčiče, Podreča, Jama, Praše in Meja.

Pregledani knjigi sta R 1883–1941 (arhiv Župnija Mavčiče) in R 1941–1950 (župnija Mavčiče). Babice, ki so delovale pod okriljem te župnije, so velikokrat vpisane tudi v rojstnih knjigah sosednjih župnij, zlasti Kranj - Šmartin, ki je bil močno povezan z župnijo Mavčiče.

Uršula Zevnik, roj. Zihlerl 13. 10. 1812 v Mavčičah 26. Poročila se je leta 1843 z Jurijem Zevnikom. Živela sta v Mavčičah 39, kasneje Mavčiče 44. Rodilo se jima je sedem otrok, od teh jih je pet umrlo v zgodnji mladosti, dva pa sta si ustvarila družini.

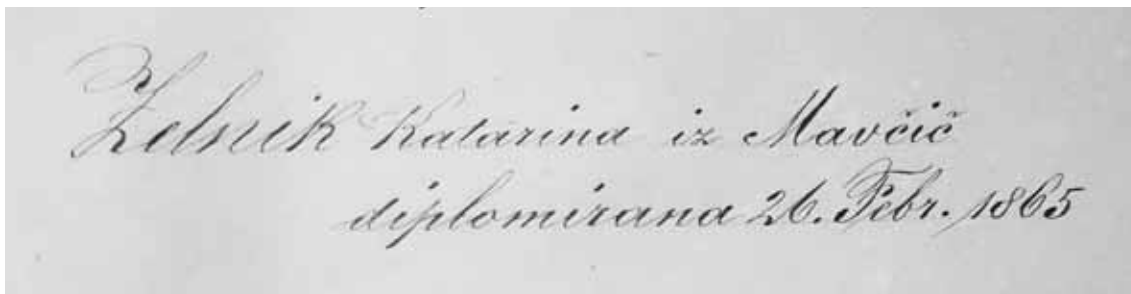
V župniji Mavčiče je Uršula kot babica delovala v petdesetih letih devetnajstega stoletja. Tako kot nje ne naslednice je tudi Uršula delovala tako v župniji Mavčiče kot tudi v vseh vasicah vzdolž reke Save, zapisana je bila tudi v župniji Kranj - Šmartin med leti 1848–1852 predvsem v vasicah Breg, Drulovka in Orehek.

Katarina Zevnik, roj. Magister, se je rodila 25. 11. 1838 kot nezakonska hči Mine Magister na Podreči št. 45 v hiši, ki se ji po domače reče Maklavova ali Cvirnarjeva kajža. Leta 1863 se je poročila z Matjažem Zevnikom – Krevsovim iz Mavčič št. 36. Rodilo se jima je 12 otrok (prvi 1862 in drugi 1864).

Katarina je **diplomirala 26. 2. 1865**, torej po rojstvu dveh otrok, kar nam potrjuje ljudsko izročilo, da je babica lahko postala tista žena, ki je sama že dvakrat rodila.

V pregledani knjigi je zabeleženo, da je Katarina Zevnik od leta 1883 do leta 1904 vodila prav vse porode v župniji. Izračun za leta od 1883 do 1900 nam pokaže, da je bilo samo v župniji Mavčiče teh 622. Kasneje, po letu 1904 je v delo vpeljala snaho Marijo (Marjano) Zevnik. K porodom so jo vabili tudi v sosednjo župnijo, v vasi: Orehek, Drulovko in Breg ob Savi. Zadnji porod, ki ga je vodila v župniji Kranj - Šmartin, je zabeležen leta 1909, v župniji Mavčiče pa julija 1910.

V knjigi rojstev za območje župnije Smlednik (Župnija Smlednik, 1873 – 1892) Katarino zasledim leta 1880, ko je vodila porode v vasi Zbilje, torej so jo klicali tudi onkraj reke Save.

Nekateri župniki so imeli čitljivo napisane zapise. Vir RK župnije Kranj - Šmartin

Marija (Marjana) Zevnik, roj. Jenko 3. 12. 1867 na Jami 42, izprašana. Leta 1893 se je poročila z Blažem Zevnikom iz Mavčič. Blaž je bil sin porodne babice Katarine Zevnik roj. Magister, ki sem jo že predstavila. Z možem Blažem sta imela šest otrok, med katerimi najdemo tudi hčer Marjano, kasneje poročeno Virčič, ki je po materi prevzela opravljanje babiškega poklica (glej nadaljevanje).

Marija (Marjana) je bila nezakonska hči Marije Jenko (roj. 1845), sestre pesnika Simona Jenka, torej njegova nečakinja. Porode je začela voditi leta 1905, ko sta si jih s taščo Katarino Zevnik (glej zgoraj) enakomerno porazdelili. Po letu 1910 in vse do leta 1924 pa je Marija (Marjana) Zevnik vodila vse porode v župniji, vabili pa so jo tudi v vasice drugih župnij, predvsem Kranj - Šmartin. Umrla je 18. 10. 1924, kar potrjuje tudi zadnji zapis vodenega poroda.

Konec leta 1924 in vse leto 1925 so k porodom prihajale izključno babice iz sosednjih župnij, kajti v župniji Mavčiče je nastopila manjša vrzel med babicami, Marija Zevnik, roj. Jenko, je umrla, Marjana Virčič, roj. Zevnik, pa še ni začela delati.

Babice, ki so v župniji gostovale, so bile:

Ivana Pečnik iz Medvod;

Marija Omejc iz Medvod, omenjena tudi v knjigi Babice na Loškem (Košir., 2003) za župnije Medvode, Reteče in Sora, med letoma 1912 in 1940;

Franja Stenovec, izprašana, 1924–1927 iz Smlednika;

Franja Sever iz Medvod.

Marjana Virčič, roj. Zevnik, izprašana, je bila hči Marije (Marjane) Zevnik, roj. Jenko in Blaža Zevnika. Bila je vnukinja porodne babice Katarine Zevnik, roj. Magister. Rojena je bila 9. 7. 1895 v Mavčičah št. 4, kasneje pa je živel v Prašah 34 (danes Praše 17).

Leta 1921 se je poročila s Petrom Virčičem iz Mavčič. Rodilo se jima je deset otrok, od tega so vsaj štirje otroci umrli v zgodnji mladosti. Marjana je umrla 23. 4. 1978, pokopana je na pokopališču v Mavčičah.

V letih 1926 do 1950 je bila Marjana najpomembnejša babica za vasi pod okriljem župnije Mavčiče, njeno delovanje pa je segalo tudi do vasic Breg ob Savi in Drulovke.

O svoji babici, ki je pomagala na svet številnim otrokom, mi je pripovedoval njen vnuk Rudi Zevnik (2016).

Moja babica Manca je bila "punkova babca"

Moja babica Marjana Virčič roj. Zevnik – Bužetova Manca (*9. 7. 1895 + 21. 4. 1978) je bila po svoji mami Mariji vnukinja Mice Jenko – sestre pesnika Simona Jenka. Njen oče je bil Blaž Zevnik – Krevsov iz Mavčič. Krevsov Blaž je po poroki z Marijo Jenko (nečakinjo Simona Jenka) kupil Komarjevo kajžo v Mavčičah h. št. 4. Ko sta se 23. aprila 1893 poročila in se preselila od Krevsovih, se je hiše prijel novo ime pr' Bužet.

Veliko je hodila po hišah in kar daleč naokoli, saj je bila "babica" za vse zasavske vasi od Drulovke do Zbilj. Vse je prehodila peš ali pa so jo prišli iskat s prevozom, tistemu času primernim. Nazaj pa je, največkrat po celodnevnem delu, spet prišla peš. Saj je imela kolo, samo se ni hotela naučiti voziti. Menda je enkrat poskusila, pa je padla. Nikoli več si ni usedla nanj. "Ne znam in ne bom se naučila, saj gre tudi brez kolesa!"

Takšna je bila tudi pri drugih stvareh, če se je odločila, je izpeljala do konca. Do konca, in to ne slabo, vsaj tako dobro, kot so pričakovali od nje ali pa še boljše. Njena odločnost jo je reševala pri delu in pri skrbi za dom ter skrbi za odraščajoče otroke po smrti moža Petra leta 1939. Delo babice je praktično "poverbala" od svoje stare mame Katarine Zevnik.

Babica Marjana Zevnik. Vir Rudi Zevnik.

Moja stara mama Manca se je tako že v svoji mladosti odločila za humani poklic "babice". V babiško šolo je šla šele, ko je že sama dvakrat rodila, takšna so bila menda takrat pravila, in če smo malo razsodni, to ni bilo tako slabo. Koliko otrok je uradno spravila na svet, težko napišem. Mogoče bom imel srečo in bom lahko kdaj pokukal v njen dnevnik, ki naj bi še obstajal, tam je vse zapisano. Če predpostavljamo, da je z babiško prakso začela po svojem drugem porodu, po rojstvu drugega otroka sina Petra (leta 1923 ali 1924), je to humano delo opravljala več kot 40 let. Podnevi in ponoči, v dežju in soncu, poleti in pozimi, v snegu in mrazu, praktično je bila na razpolago vsak trenutek do leta 1956 ali 59, ko se je uradno upokojila. In če se je letno v vaseh (Breg, Jama-Meja, Praše, Mavčiče in Podreča) rodilo približno 25 otrok, se je njenih rojencev nabralo krepko čez 1000. Na pomoč pa je odšla k porodu tudi dlje – do Besnice, do Zbilj in čez Savo v Trboje, saj so babice v soseščini velikokrat sodelovale med sabo.

Glede na velikost družine in majhne prihodke, predvsem po prezgodnji smrti moža Petra čevljarja, je vsakdanji kruh dobesedno služila tudi z dnino na kmetih.

Po pripovedi moje tete Francke se je zgodilo, da je bila ob porodu ali ob dnini zdoma od jutra pa do večera. Doma sta jo ves dan čakali najmlajši: moji teti Francka in Ana in čakali na kruh, ki ga je včasih prinesla. Skozi okno sta jo opazili prihajati proti domu in opazovali držo njene roke. Če je imela odmaknjeno od telesa, sta vedeli, da bo za večerjo tudi kruh in se že na daleč veselili podrobljene bele kave. A žal se je to zgodilo le poredkoma.

Znani kranjski zdravnik in tudi dober ginekolog dr. Božidar Fajdiga je o moji stari mami imel zelo dobro mnenje. Rad je rekel, če se je porod zapletel: "Če je Manca zraven, bomo pa že rešili!" Kadar je kot lovec prišel na "jago" na Sorško polje, je Manco vedno obiskal. Mama Manca je poleg klasičnega obvladala tudi "kleščni porod".

Moje rojstvo 20. marca 1953 naj bi bilo njeno zadnje uradno babiško delo. Pa se je tudi poznalo, da je bila že bolj na koncu z materialom, saj sem ob rojstvu menda tehtal le dobra dva kilograma. Včasih so rekli: "Za doma je vse dob'r!"

Rudi Zevnik

Oskrbnica župnišča Mavčiče mi je leta 2016 povedala, do so bili Virčičevi revni in da ji je Marjanina mati velikokrat povedala, da je Marjana od porodov pri bogatih kmetih domov hodila večkrat praznih rok, medtem pa se nikoli ni zgodilo, da bi iz revne hiše ne prišla vsaj s hlebcom kruha ali čim podobnim.

V omenjeni župniji so v letih od 1925 do 1950 občasno delovale tudi nekatere druge babice:

Marija Žavbi, izprašana, od 1929 do 1950, leta 1954 en porod v župniji Trboje;

Marjana Dolinar, izprašana, od 1925 do 1950, predstavljena v župniji Kranj - Šmartin;

Ivana Omerza, izprašana, od 1932 do 1939, predstavljena v župniji Trboje;

Katarina Grobolšek, izprašana, s Starega Dvora, samo leta 1936.

Na moje vprašanje v zvezi z babico Ivano Omerza, ki je bila iz Trboj (onkraj reke Save): »Ali ni nelogično klicati babice z druge strani reke Save, ko pa jo imaš v bližini?« mi je oskrbnica župnišča dejala:

»Največkrat se je zgodilo, da je bilo več porodov hkrati, pa so si babice delo porazdelile. Včasih je bilo pomembno tudi katero babico pokličeš glede na svoj družbeni status. Premožni kmetje so babice, če se je le dalo, izbirali, ni bila vsaka dobra. Po letu 1943 je bilo velikokrat pomembno tudi to, ali je babica iz verne družine ali ne. Sicer pa od nas do Trboj ni bilo daleč, le brodnika si poklical, pa jo je prepeljal.«

Kranj - Šmartin

Župnija Kranj - Šmartin spada med najstarejše na slovenskih tleh, saj datira tja v leto 1002.

Vasi in zaselki, ki so spadali pod župnijo Kranj - Šmartin v letih, ki jih opisujem, so bile Stražišče, Zgornje, Srednje in Spodnje Bitnje, Labore, Orehek, Drulovka, Breg ob Savi, Pševo, Javornik, Šmarjetna gora, Sveti Jošt, Gorenja Sava, Zabukovje, Rakovca.

Iskanje babic, ki so vodile porode na področju župnije Kranj - Šmartin (župnija Kranj Šmartin, 1847 - 1951), sem začela z letom 1847 in zaključila z 31. 12. 1951, kajti že v letu 1950 pri mnogih rojstvih ni več navedena babica ali pa je napisano samo bolniška. To pomeni, da so se nekateri otroci že rojevali v porodnišnicah, najbrž v Ljubljani, kajti kranjska porodnišnica, t. i. Gaštej, je začela delovati šele leta 1955.

Ena izmed sogovornic (2016), ki mi je pripovedovala o svojih treh porodih, je dejala takole:

"Tam, kjer je danes občina (občinska stavba Kranj), je bil leta 1950 krajevni urad in tam si se v primeru nosečnosti zglasil na pogovor k dr. Fajdigi. Pri njem sem dobila napotnico za ljubljansko porodnišnico, kamor me je vedno odpeljal reševalni avto. Vse tri otroke sem rodila tam in vsakokrat, ko sem prišla, so mi dejali: Kranj je pa zdaj tako velik, da bi že bil čas, da ima svojo porodnišnico.

Ob odhodu iz porodnišnice me je do avtobusne postaje Ljubljana zapeljal njihov avto, nato pa sem pot nadaljevala kar z avtobusom."

Pripoved se mi je zdela zanimiva, kajti nakazuje negotovanje v Ljubljani zaradi preobremenjenosti, ki je najbrž botrovalo odločitvi za ustanovitev porodnišnice v Kranju.

Marija Mica Križnar je kot babica prvič navedena leta 1839.

K porodu so jo klicali iz vseh vasic, največkrat pa iz Zgornjih Bitenj, Spodnjih Bitenj, Stražišča, Brega ob Savi, Šmarjetne gore.

Rodoslovni podatki nam izkazujejo, da je Križnarjev rod največji v Zgornjih Bitnjah, zato in tudi zaradi območja, na katerem je Marija delovala, domnevam, da je bila iz Zgornjih Bitenj.

V knjigah je na nekaterih mestih pri babici zapisan zgolj priimek Križnar, tako, da se ne more razbrati, ali je bila prisotna Marija ali Katarina, pa vendar glede na datume in kraje porodov bi z gotovostjo lahko rekla, da je imela Marija Križnar nekaj več porodov kot Katarina, ki jo predstavljam v nadaljevanju, glede na letnico njenega delovanja. Kakor koli, obe Križnarjevi umeščam na drugo mesto po številu vodenih porodov.

Zadnji zapis prisotnosti pri porodu je 23. 3. 1879.

Po zapisih zdravnika Toneta Koširja (2003) so Marijo Križnar k porodom klicali tudi v župnijo Stara Loka med leti 1839-1874.

Marija Drinovic je kot babica prvič zapisana leta 1840. V času njenega delovanja so jo klicali predvsem v vase Orehek, Drulovka in Breg ob Savi, geografsko gledano vasi ob reki Savi. Glede na število vodenih porodov v času njenega delovanja (1840-1854) je Marija Drinovic bila za te vasi najpomembnejša babica.

Rodoslovni podatki nam kažejo, da je večinski delež Drinovcev rojenih na Bregu ob Savi, zato predvidevam, da je Marija bila rojena tu ali pa se je v ta del župnije poročila.

Neža Agnes Oman je kot babica prvič navedena 1842.

V obdobju od leta 1842 do leta 1883, torej dolgih 42 let je Neža Oman bila ena izmed najpomembnejših babic za območje župnije Kranj - Šmartin, kajti klicali so jo skoraj v vse vasi, ki spadajo pod omenjeno faro.

Čeprav so jo klicali v vse vasi, je bilo pretežno območje njenega delovanja v vasicah: Zgornje in Spodnje Bitnje, Stražišče, Orehek.

Rodoslovni podatki nam kažejo, da je največ Omanov bilo v Bitnjah. Glede na številčnost vodenih porodov ravno s tega območja, in tudi podatek, da je vodila porod v Srednjih Bitnjah 61 pri Neži Oman, ki je rodila nezakonskega otroka, me navaja na domnevo, da je bila Neža Oman (starejša) njena mati in bi bila torej v tem primeru poročena v Srednjih Bitnjah 61.

Zadnji zabeleženi porod, ki ga je vodila, je bil 21. 1. 1883.

Uršula Hafner je kot babica vpisana prvič leta 1846. Območje njenega delovanja so bile vasi: Rakovca, Gorenja Sava, Zabukovje, Gorenja Sava, Stražišče. Labore.

Po številu porodov jo postavljam ob bok Jeri Križaj, ki jo predstavljam v nadaljevanju.

Zadnji voden porod Uršule Hafner je zapisan leta 1889, torej je vodila porode dolgih 43 let.

Katarina Katra Križnar Njeno delovanje babica pri porodih se začne leta 1854, ko najdem prvi zapis s celotnim imenom – Katarina Križnar (ponekod samo zapis Križnar). Vasi, v katerih je vodila največ porodov, so Stražišče, Labore, Pševo, Javornik, Zgornje in Spodnje Bitnje, Šmarjetna gora, Zabukovje, sem ter tja pa jo najdemo tudi v kakšni drugi vasi.

Zadnji datum poroda, ki ga je vodila Katarina Križnar (zapisano s celotnim imenom), je 1. 7. 1866.

Katarina Katra Eržen, roj. Florjančič 27. 4. 1817 na naslovu Orehek 9. Njena starša sta bila Andrej Florjančič iz Mavčič in Margareta Zevnik. 23. 1. 1837 se je poročila z Matevžem Erženom, s katerim sta imela štiri otroke: Jurija, Jero, Marijo in Marjano.

Družina je živela v Orehku št. 9 v kajži, ki so jo imenovali Tehant, kasneje pri Posavc. Danes je ni več. V hiši sta bila gostača.

Njen prvi vodeni porod je zabeležen 4. 7. 1854.

Kot Marija Križnar je tudi Katarina Eržen postala zelo iskana babica. Čeprav so jo največkrat poklicali iz vasic Orehek, Stražišče, Breg ob Savi, Drulovka, Labore, Gorenja Sava, jo lahko najdemo tudi drugje, tudi v samem Kranju.

Katarino Eržen postavljam po številu vodenih porodov ob bok Mariji in Katarini Križnar.

Zadnji zabeleženi porod, ki ga je vodila, je bil leta 1880.

Umrla je 2. 2. 1884.

Ivana Johana Potušek je babica, ki je začela delovati leta 1865. Območje njenega delovanja, zabeležena v knjigah župnije Kranj - Šmartin, je bilo Stražišče, Gorenja Sava in kolodvor – železniška postaja.

Johano najdemo zapisano tudi v rojstni knjigi župnije Kranj. Veliko število porodov je vodila prav v Kranju ter na območju Kranj - Kokra.

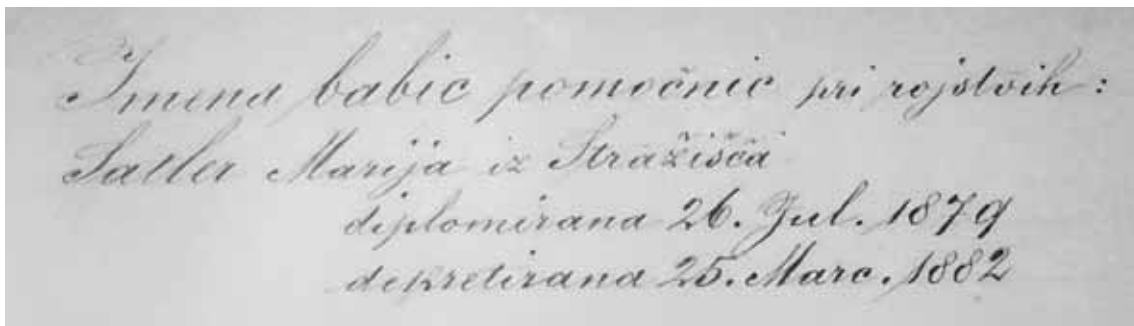
Johana Potušek je po podatkih, ki kažejo na veliko število vodenih porodov v stavbah, kjer so prebivale družine železničarskih delavcev, bila edina babica z izkušnjami, ki so jo delavci klicali, kajti zapisi drugih babic na istem območju, nam pokažejo samo po enega ali dva vodena poroda.

Zadnji porod je vodila leta 1906.

Gertruda Jera Križaj je kot babica vpisana prvič leta 1866. Bila je najpomembnejša in največkrat klicana babica za območje Rakovice, Pševa, Zabukovja, Javornika, Svetega Jošta, Gorenje Save. Zadnji zapisani porod, ki ga je vodila, je bil leta 1880.

Marija Rakovec iz Rakovice, **diplomirana**, 1880–1917, je predstavljena v župniji Besnica.

Marija Satler iz Stražišča, **diplomirana, 26. 7. 1879**, dekretirana 25. 3. 1882. Marija je vodila porode od leta 1882 do 1907 na območju Zgornjih Bitenj, Srednjih Bitenj, Stražišča, Drulovke, Orehka, Šmarjetne gore. Klicali pa so jo tudi v vasice, ki so spadale pod župnijo Kranj. To so Rupa, Gorenje kot tudi v samo mesto Kranj.

Zapis o pomočnici pri porodu, babici. Vir RK župnije Kranj – Šmartin.

Istočasno se pojavlja tudi ime babice **Marjane Zotler, izprašana**. Ta priimek prvič zasledim zapisan pri porodu leta 1881. Območje njenega delovanja so bile vasi Stražišče, Gorenja Sava, Šmarjetna gora, Zgornje Bitnje, Spodnje Bitnje, Stražišče, Labore, Drulovka. V času njenega delovanja od 1881 do 1917 je bila pomembna babica za to območje zlasti med letoma 1911 in 1913, ko je vodila večino porodov.

Gostovala je tudi v župniji Besnica.

K porodom so jo vabili tudi iz vasic župnije Kranj, in sicer Rupe in Primskovega.

Zaradi obdobja in vasic, v katerih je delovala kot babica, domnevam, da sta Marjana Zotler in Marija Satler ista oseba? To domnevo mi posredno potrjujejo tudi zapisi imen izprašanih babic, ki jih je v knjigo rojstev priložil šmartinski župnik. Tam Marjane Zotler ni. Tudi ime Marija in Marjana so zapisovalci velikokrat zamenjevali.

Marija Jereb, izprašana, iz Škofje Loke, roj. 15. 7. 1856, diplomirala 27. 2. 1883. Delovala je na območju Škofje Loke, nato tri leta v Kranju, pa zopet v Škofji Loki, kjer je postala okrajna babica. Tu je ostala vse do leta 1906, ko je zaradi pretežkega terena odšla opravljat svoje delo v Spodnjo Šiško (Ljubljana). Z delom babice je zaključila 3. 5. 1923 zaradi onemoglosti v svojem 65. letu starosti. Babica je bila dolgih 41 let. V času, ko je delovala kot babica v Škofji Loki in Kranju, so jo klicali tudi v vasice Čirče, Gorenja Sava, Zabukovje, Rakovica, Pševo, Šmarjetna gora, Stražišče, Orehek, Drulovka kot tudi v župnijo Sora.

V vaseh župnije Naklo najdemo Marijo Jereb zapisano kot babico v letih 1897 do 1906.

Tone Košir (2003) je v svoji knjigi zapisal, da je Marija Jereb vodila porode tudi v župnijah Stara Loka, Škofja Loka kot tudi v župniji Sora od leta 1886 do 1907.

Zgodovinski arhiv Ljubljana Enota za Gorenjsko Kranj hrani prošnjo babice Marije Jereb o dodelitvi denarne pomoči po 41-letnem službovanju ter odgovor Zdravstvenega odseka v Ljubljani.

Pl.

424

Zdravstveni odsek za Slovenijo
v Ljubljani

Jast podpisana sem rajina 15. / 7. 1886
ter v mestno občino Škofjaloka
pristojna, sedaj in še več let, udola.

Kakor je razvidno iz priložene ba-
biške diplame, sem od 27. svečana 1883
naprej diplomirana babica in izvr-
šujem ta moj posel nepretrganoma do
danes naprej; trajaj že 41. leto.

Službovala sem, ko sem odšla iz
babiške sole doma v Škofjaloki potem
nad 3 leta v mestu Kranj nato pa
zopet v Škofjaloki kjer sem postala
okrajna babica. Tam sem po službo
radi velikega in hribovitega okolisa
odpovedala in se naselila v Sp. Liki
ter od leta 1906 tu izvršujem moj ba-
biški posel in stanijem v fernejevi
ulici št. 35.

Kakor je navedeno iz zgornjem trajaj
babiški posel je ta 41 leto nepretrganoma
in sem že 65 let stara in oslabela, in imam
podpisana iz tem udano prositi.

Pl. Zdravstveni odsek za Slovenijo
kajzvali dobrotno podpisani podeliti
primerne mesečno denarno podporo,

/

2

Ob enem pa podpisana se posebej
prosim, da bi sl. mestni fizikat v Ljubljani
priporočevalno predložil ^{in prošnje} na pristojno
mesto za kar se je naprej uljudno
zahvaljujem.

Ljubljana Sp. Liska 3. maja 1923.

MESTNI FIZIKAT
V LJUBLJANI

Šte. 61/23

Mestni fizikat prolo
prošnja prošnje stare
babice in doluzene babice.

q. 7/23

Marija Jereb
diplom. babica v
Sp. Liski Jernejeva
cesta št. 35

Zdravstveni odsek za Slovenijo
v LJUBLJANI
Došlo dne 7/5. 1923
Štev. 135 / 1 prilog

Zadeva: Babica Marija Jereb;
prosnja za stalno mesečno
denarno podporo.

dne 9. maja 1923.

Se vrača

mestnemu fizikatu

v

Ljubljani

s pripombo, da je Zdravstveni odsek dovolil Mariji Jereb, babici v Sp. Šiški, Jernejeva cesta št. 35, jedenkratno podporo v znesku 200 Din (dvesto dinarjev), ki se ji je ob enem nakazal potem post. ček. urada.

Njenej prošnji, da bi se ji dovolila mesečna podpora se pa ne more ustreči, ker institucija taih podpor ni predvidena v proračunu.

Naslov naj izvoli imenovano o tej rešitvi obvestiti in ji vrniti priloženo diplomu.

Sanitetni šef:

[Handwritten signature]

*maternija, da klara je zdravstveni
odsek za Slovenijo dne 9/5 1923 št. 135
na klara prošnja dne 5/5 1923
dovolil jedenkratno podporo v znesku
Din. 200. (povzeto) dovoljeni posred
klara je zdravstveni odsek je jedrno
material. potem post. ček. urada.
Prosnja za stalno mesečno denarno
podporo zdravstveni odsek ni mogel
upost. ki, ker za take podpore ni prorač.
prijema o posredovanju.
Diploma je klara dala v fizikatu.
Mestni magistrat št. dne 14/5 1923*

*VI
5*

VIII

MESTNI FIZIKAT
1923 Ljubljana št. 660/s

*Zadeva:
Babica Marija Jereb, jedenkratna podpora.
Moj pozivna
gospa Marija Jereb
babica*

[Handwritten signature]

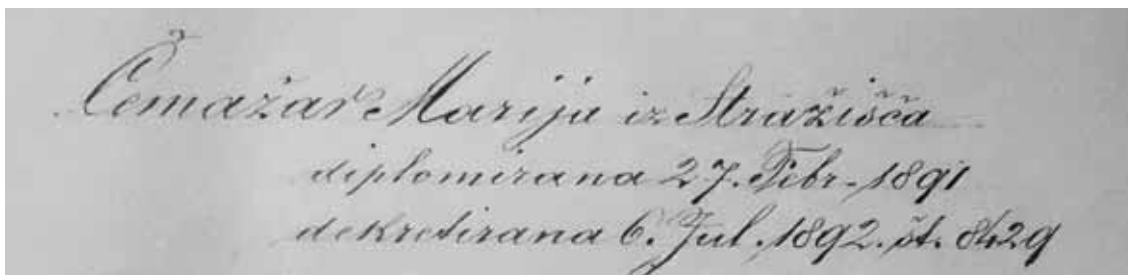
*verh: diploma. 7
19/5 1923
Dop. 19/5 1923 št. 135*

*Šta lista. a.
posredovana mesta št. 35.
Tadpisarici mestni magistrat klara*

Marija Čemažar iz Stražišča, **diplomirala 27. 2. 1891**, dekretirana (op. avtorice: določena na delovno mesto z odločbo-dekretom) 6. 7. 1892, št. 8429.

Marija je bila v svojem času 1892–1933 zelo iskana babica na celotnem območju župnije Šmartin, zlasti pa v Zg. Bitnjah, Sp. Bitnjah, Stražišču, Orehku. V bistvu bi jo lahko imenovali babica Sorškega polja.

Marija Čemažar je s svojim delovanjem segla tudi v obrobne vasice župnije Kranj, zlasti tiste v bližini reke Save kot tudi v župnijo Besnica.

*Dovolj je bil samo zapis kraja, ne pa tudi naslov, kjer je babica prebivala.
Vir RK župnije Kranj - Šmartin*

Marija Potočnik, neizprašana, 1909 in 1910, en porod leta 1903 v Kranju.

Katarina Grobolšek, roj. Jenko 13. 4. 1879, izprašana, iz Stare Loke. V župniji Kranj - Šmartin je delovala od leta 1913 do 1919. Podrobneje predstavljena v knjigi T. Košir za župnije Stara Loka, Škofja Loka, Bukovščica, Selce, Reteče, Sora in Žabnica. Tam je delovala od leta 1912 do 1953 (str. 84). Kot zanimivost, Katarina Jenko, ki se je leta 1908 poročila z Avgustom Grobolškom, je bila tako kot Marjana Virčič sorodnica pesnika Simona Jenka. Njen oče Jernej je bil pesnikov bratranec.

Marjana Dolinar, roj. Bogataj, izprašana

Marjana Bogataj se je rodila 24. 3. 1899 v Retečah pri Škofji Loki. Leta 1927 se je poročila s Francem Dolinarjem iz Stražišča, kajti službo občinske babice je začela opravljati prav v Stražišču (župnija Kranj - Šmartin) 4. 2. 1926, kjer je pred poroko živela.

Diplomirala je v Državni babiški šoli v Ljubljani 31. 10. 1925.

V času njenega delovanja, to je od leta 1925 do leta 1951, je Marjana Dolinar bila največkrat poklicana babica. Za primerjavo naj navedem, da se je v letu 1941 v župniji Kranj - Šmartin rodilo 131 otrok, od tega je 89 porodov vodila prav Marjana. Druga babica, Frančiška Aljančič, ki jo predstavljam v nadaljevanju, pa je istega leta v isti župniji imela 20 porodov.

Marjana Dolinar je s svojim delovanjem pokrivala celotno območje župnije, največkrat pa so jo klicali v Stražišče, Labore, Orehek, Drulovko, Zgornje Bitnje, Srednje Bitnje, Spodnje Bitnje, Šmarjetno goro kot tudi v Žabnico in oddaljeni Javornik.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Kranj do leta 1947 veliko porodov, večinoma v obrobnih delih mesta, v samem mestu redkokdaj;
- župnija Predoslje leta 1939;
- župnija Šenčur leta 1939;
- župnija Naklo v letih 1931 do 1934.

Marjana je izčrpno predstavljena v knjigi Babice na Loškem (Košir., 2003), kajti vodila je porode tudi na loškem koncu, in sicer v župnijah Stara Loka, Škofja Loka in Žabnica (v vaseh do Virmaš) med letoma 1928 in 1952.

Tudi v zborniku z naslovom Stražišče pa Strašan, izdanem leta 2002 ob prvi omembi naselja Stražišče pri Kranju, je babico Marjano Dolinar in njeno delo podrobno opisal Matevž Oman (Oman, 2002).

Marjana je v celoti delovala od leta 1925 do 1956.

Frančiška Aljančič, roj. Nadižar, diplomirala 27. 2. 1913 v Ljubljani, dekretirana 19. 4. 1913, št. 9572.

Frančiška je živela v Čirčah št. 44. Delovala je od leta 1913 do leta 1951. V tem času jo postavljamo na drugo mesto po številu vodenih porodov tako v župniji Kranj - Šmartin kot tudi v župniji Kranj. Zadnji zabeleženi porod je vodila 13. 12. 1951. Območje njenega delovanja so bile vasice Orehek, Drulovka, Labore, Stražišče, Rakovica. V letu 1951, ko sem štela število vodenih porodov v vaseh na desnem bregu Save, je bila Frančiška z 20 porodi od 131 porodov na drugem mestu za že omenjeno Marijano Dolinar. Se je pa ta številka v naslednjih letih nekoliko spreminjala, tako da Frančiško povsem upravičeno umeščam na drugo mesto.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Kranj do najmanj leta 1949;
- župnija Šenčur – knjiga iz leta 1941 nam izkazuje, da je Frančiška Aljančič svoje poslanstvo babice opravljala tudi v njihovi župniji, in to do leta 1947. Z Marijo Lombar si v tej župniji delita tretje mesto po številu vodenih porodov;
- župnija Trboje – za leti 1917 in 1918 je v knjigi zapisana babica Frančiška Nadižar. Leta 1919 pa že nov priimek Aljančič. V tej župniji je pomagala pri porodih vse do leta 1929;
- župnija Cerklje – porod vodila leta 1919;
- župnija Predoslje – vpisana med letoma 1930 in 1943;
- župnija Naklo – vpis leta 1934 in 1935.

Pripoved Martine Draksler (2016), por. Križnar, iz Stražišča, po domače »pr Anžon«:

"Rojena sem bila na domu, na Laborah 13. 11. 1932. Na svet mi je pomagala babica Frančiška Aljančič, ki je živela v Čirčah. Takrat ni bilo telefonov, da bi se medsebojno klicali, zato so uporabili preprosto svoj glas. Ko so se pri porodnici začeli popadki, je mož stopil na rob in zavpil tja čez, čez Savo (na rob pomeni geografski rob nad kanjonom reke Save nad železniško progo), kajti takrat je vsepovsod še vladal mir in klic je segal vse na ono stran reke Save, vse do Čirč. Babica je sedla na kolo in se z njim pripeljala. Med tem časom so v hiši pripravili čiste rjuhe, toplo vodo in plenice. Babica je vodila porod ter uredila novorojenca."

Na vprašanje, kaj če se je porod zakompliciral, mi je Martina dejala:

»Včasih se je rojevalo veliko otrok, tudi smrtnost otrok je bila velika. Če je kazalo na to, da bo umrl, so ga na silo krstili, zdravnika pa niso klicali. Zdravnika so največkrat klicali takrat, ko je bila ogrožena mati, pa tudi to ne vedno.

Delo za babico se je z ureditvijo novorojenca zaključilo. Se je pa dogajalo, da se je na dom vračala, to pa le na posebno željo porodnice.

Žene so v tistem času vse dojile. Zgodilo pa se je tudi, da mati ni imela dovolj mleka, takrat so posegli po kravjem mleku. Ker pa je bilo kravje mleko premočno za dojenčka, so skuhalo Knajp in z njim razredčili mleko. Tudi sama sem bila celo otroštvo hranjena s Knajpom, samega mleka sploh nisem marala.«

Ob vsem navedenem ne morem mimo pripovedi Angelce Bernarde Šink iz Orehka (Kranj), ki pravi takole:

»Po drugem porodu mi je v tretjem mesecu zmanjkalo mleka. Ni ga bilo dovolj. Ko sem si tipala dojke, sem začutila v njih nekakšne bunkice, ki so bile trde na otip, zato sem stopila do Frančiške in ji to povedala.«

»Nič ne skrbi, to bo minilo,« mi je zagotovila Frančiška.

»In poglejte, imela je prav, še danes sem živa, devetdeseta so pred vrati.

Ta njena izjava se mi je zdela vredna zapisa zato, ker to pomeni, da so babice že v starih časih obravnavale žene celostno, torej tudi pregled dojk, ne le porod in novorojenca.

V Zgodovinskem arhivu Ljubljana Enoti za Gorenjsko Kranj sem našla prošnjo o povišanju plačila za delo, ki jo je napisala babica Frančiška Aljančič.

27 1937

P. n.

Načelstvo občine

Kranj

Podpisana Frančiška Aljančič roj. Nadisar, občinska babica staryoca v Lirčičah št. 44 obč. Kranj pristojna istotam prvom občinsko načelstvo pa povišanje letne nagrade.

Svojo prošnjo utemeljujem takole:

glasom razpisa br. 101 p. kl. državn. vlade pa Kranjsko v Ljubljani št. dne 19. aprila l 1913 št. 9572 mi je bilo porajeno mesto okolajne babice k letno nagrado K 160.- iz okolajne blagajne Kranjske

leta 1934 mi je bilo povišano na 200.-

Ker se se pa sedaj razmere predlagacile skoraj nemoram shajati s to nagrado, ker računa povzročim moram krepplacuo izvršiti ka je le malokaterca porodnica v bolniški blagajni.

Imam tudi moja invalida in poleg tega še pet (5) neprestih bljenih otrok pa živeti in oblačiti.

Ker je pa moj rajon veliki patoraj moram doobhrat iti daleč in to krepplacuo izvršiti dolžnost v katero sem se parerala.

Zatoraj apelirani na gori imenovani senjeni nastro pa ugodno pristet moje prošnje

stem, da se mi prva nagrada vsaj na
Zin 1500.~ (ustično petsto) letno.

Prvim najvoludseje, da se moji
prinjji ugrdi, ker sem v pesnici v prde
gmetnih par merah in skrbch kako bom
preživela. de. preskrbela otroke in sama
sebe na stara leta.

Z odličnim spritranjem
udama

Kranj, 19. junija 1937.

Frančiška Aljančič

OKR. KRANJSKI
OKR. KRANJSKI

OKR. KRANJSKI
OKR. KRANJSKI

№ 3600

2. / 7.

1937

Potrjujem prejem sledečih listin:

- 1/ domovinskega lista z dne 25. avgusta 1912 občine Hrustje št. 294,
- 2/ dopisa okr. glavarstva z dne 22. sept. 1912 št. 24084,
- 3/ dopisa okr. glavarstva z dne 24. 4. 1913 št. 11173,
- 4/ spričevala dr. Edv. Savnika z dne 5. marca 1913 in
- 5/ diplome za babice z dne 27. febr. 1913 ravnateljstva učilišča za babištvo v Ljubljani.

Kranj, dne 13. marca 1940.

Frančiška Aljančič

9. 9

Ana Habjan, izprašana, rojena Oblak v Selcih leta 1888. V župniji Kranj - Šmartin je delovala od leta 1937 do 1951. Največkrat so jo klicali iz vasic Orehek, Stražišče, Gorenja Sava, Zgornje in Spodnje Bitnje. Po številu vodenih porodov v njenem času jo uvrščam na tretje mesto.

Delovanje v ostalih župnijah:

- župnija Predoslje od leta 1939 do 1947;
- župnija Kranj v letih 1937 do 1951 na Primskovem, na Klancu, v Čirčah in do trikrat na leto v mestu Kranj;
- župnija Trstenik leta 1938;
- župnija Šenčur leta 1939;
- župnija Preddvor 1951.

Po pripovedovanju se je Ana Habjan v župnijo Kranj - Šmartin priselila sredi tridesetih let prejšnjega stoletja. V času delovanja v tej župniji je živela na Gašteju v gaštejski gostilni.

Po zapisih Koširja (2003), je Ana Habjan delovala tudi na področju župnij Bukovščica, Selca, Sv. Lenart in Žabnica, v letih 1914 do 1956.

Na območju Orehka, Drulovke in Brega ob Savi so občasno pomagale pri porodu še:

Apolonija Petač, roj. Jelovšek, 1849–1852, 24. 11. 1848 se je poročila z Urbanom Petačem. Živela sta na Drulovki št. 13;

Helena Lenka Perčič, neizprašana, 1881–1893, predstavljena v župniji Šenčur;

Marija Tiringer, 1885–1887;

Marijana Zevnik, izprašana, 1907–1920, predstavljena v župniji Mavčiče;

Marjana Virčič, izprašana, 1926–1956, predstavljena v župniji Mavčiče.

Prebivalci na območju Rakovice, Zabukovja, Pševa, Javornika, tudi Bukovščice so glede na samo lego (ležijo na pogorju Šmarjetne gore in Jošta, kar je bilo za tisti čas težje dostopno) bili primorani usposobiti svoje babice oz. k porodu poklicati najbolj izkušene ženske, zato imamo na tem območju celo paleto imen babic, ki so vodile porode. Zapisala sem tiste, ki so vodile več kot en porod na leto:

Marija Jereb, 1841–1842;

Uršula Jelenc, 1844–1848;

Mica Jauh, 1849–1853;

Marija Vrhunc (Verhunec) iz Selc, izprašana, 1850–1878;

Špela Rakovc, 1848–1855, pomembna babica predvsem za Pševo;

Liza Mrak, vpisana zgolj leta 1851;

Marija Križaj, neizprašana, 1873–1875, zasledimo jo tudi v župniji Naklo leta 1897 in 1898,

v župniji Preddvor v vasi Mače leta 1888;

Marija Albreht, 1876–1880;

Jera Kalan, vpisana zgolj leta 1887, v letih 1884 do 1887 je kot babica zapisana tudi v župniji Bukovščica (Košir., 2003). Domnevno je Jera Kalan Jera Papler (Košir., 2003), predstavljena v župniji Besnica (Košir., 2003).

Tudi na drugih območjih se je zgodilo, da je bilo treba babico poklicati čim prej ali pa najbolj izkušena babica s posameznega območja ni bila dosegljiva, zato so priskočile na pomoč druge. Najpogosteje so to bile:

Gertruda (Jera) Okorn, 1840–1848, predvsem Stražišče, občasno jo najdemo tudi v Bitnjah ter Žabnici;

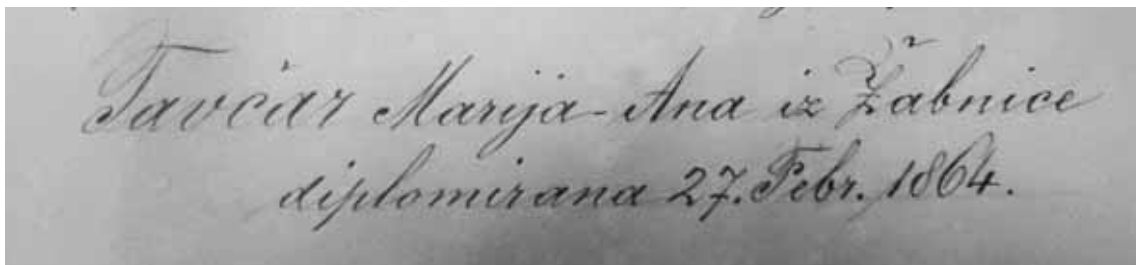
Marija Žebre, roj. Lamprecht leta 1824, izprašana, iz Škofje Loke. Poleg delovanja v Stražišču od 1859 do 1884 je porode vodila tudi na območju župnij Sora, Reteče, Selca in Škofja Loka (Košir., 2003);

Johana Sušnik, 1882–1889, Stražišče.

Babici, ki sta vodili porode samo v Zgornjih, Srednjih ali Spodnjih Bitnjah ter Žabnici, sta **Marija Hafner**, 1880–1889 in **Franca Žontar**, 1901–1904. V letih 1901–1907 je Franca Žontar kot babica zapisana tudi v župnijah Sora in Žabnica (Košir, 2003).

Marija Ana Tavčar, diplomirala 27. 2. 1864, iz Žabnice. Na območju Zgornjih in Srednjih Bitenj, Žabnice ter Škofje Loke je vodila porode od leta 1874 do 1909.

V knjigah se pri posameznih zapisih porodov pojavlja zapis Marija Ana Tavčar, ponekod pa Marjana Tavčar. Ker se delovanje časovno in krajevno pokriva, domnevam, da gre za isto osebo.

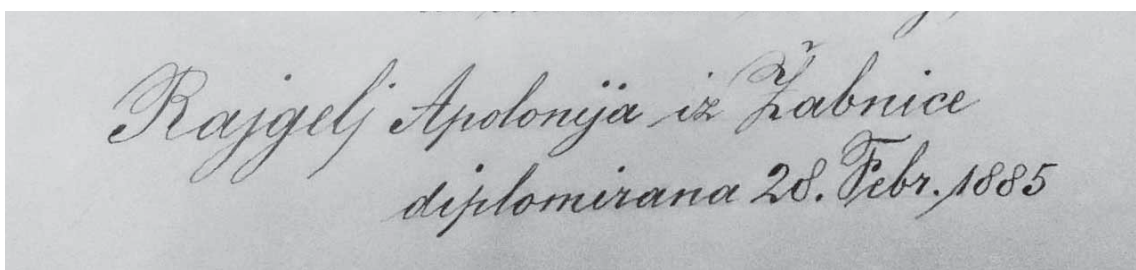
*Zapis o diplomirani babici v župniji Kranj - Šmartin.
Vir RK župnije Kranj - Šmartin.*

Johana Hočevar, diplomirala 24. 7. 1876, iz Škofje Loke. K porodom je bila poklicana predvsem v Zgornjih in Srednjih Bitenj (1891–1897).

Košir navaja (2003), da je Johana vodila porode od leta 1879 do 1897 tudi v župnijah Sora, Stara Loka in Škofja Loka. Pisec tudi domneva, da bi lahko Johana Hočevar bila Ivana Sedej, ki je delovala v Škofji Loki med letoma 1895 in 1910. Sama Ivane Sedej v župniji Kranj - Šmartin nisem zasledila.

Apolonija Rajgelj, diplomirala 28. 2. 1885, iz Žabnice. Zabeleženi porodi iz Zgornjih, Srednjih in Spodnjih Bitenj, torej v župniji Kranj - Šmartin kot tudi v župniji Žabnica, Stara Loka in Gorenja vas, so bili med letoma 1885 in 1900.

Apolonija je vodila porode v vaseh do Sv. Duha (Košir, 2003).

*Župnija je imela več babic.
Vir RK župnije Kranj - Šmartin.*

Besnica

Besnica je postala **župnija** leta 1901, prej pa je bila podvikarijat, ki je spadal v šmartinsko pražupnijo. Pokriva tri vasi, in sicer Zgornjo in Spodnjo Besnico ter Jamnik. Leži zahodno od Kranja, od njega je oddaljena približno sedem kilometrov vožnje po slikoviti Besniški dolini.

V pregledani knjigi župnije Besnica, ki datira od 1. 1. 1835 do 20. 12. 1964 (župnija Besnica), žal ni podatkov o babicah, sem pa naletela na podatek *krščen v sili – krstila babica*.

Velik del podatkov o babicah, ki so delovale »za Joštom«, sem našla v rojstnih knjigah sosednjih župnij kot tudi v knjigi R 1898-1941, ki jo hrani arhiv UE Kranj.

V knjigi rojstev župnije Kranj (1871–1910) sem zasledila, da je v Besnici od leta 1871 do leta 1879 občasno vodila porode **Gertruda (Jera) Križaj**. Podrobnejši opis njenega delovanja je v rojstni knjigi župnije Šmartin po letu 1866.

Marija Rakovec, diplomirala 26. 2. 1881, iz Rakovice, dekretirana 13. 5. 1882. Njen prvi vodeni porod je zabeležen v župniji Kranj - Šmartin v letu 1880, zadnji pa 1917.

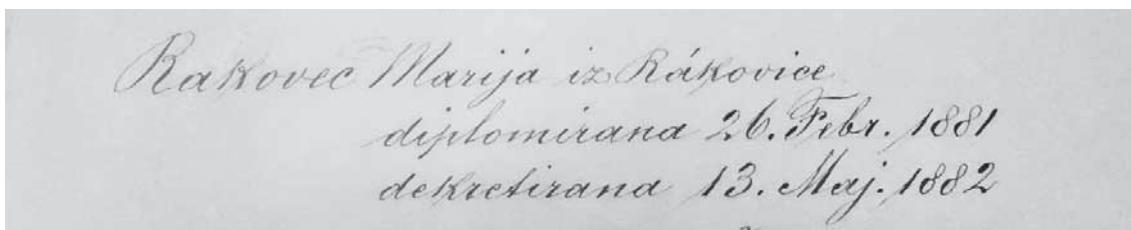
V župniji Besnica je navedena kot babica pri porodih od leta 1898 do decembra leta 1918.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Kranj - Šmartin – ves čas svojega delovanja v naseljih Gorenja Sava, Zabukovje, Rakovica, Pševo, Šmarjetna gora, Stražišče, Orehek in Drulovka;
- župnija Naklo – v obdobju od leta 1885 do 1918 predvsem v vasicah Okroglo in Strahinj.

Marija Rakovec je delovala tudi na območju župnije Bukovščica (Košir, 2003).

Čeprav je vasica Rakovica spadala pod okrilje župnije Kranj - Šmartin, sem babico Marijo Rakovec zaradi velikega števila vodenih porodov prav v župniji Besnica vpisala tu.

Od diplome do odločbe na delovno mesto je minilo deset mesecev.

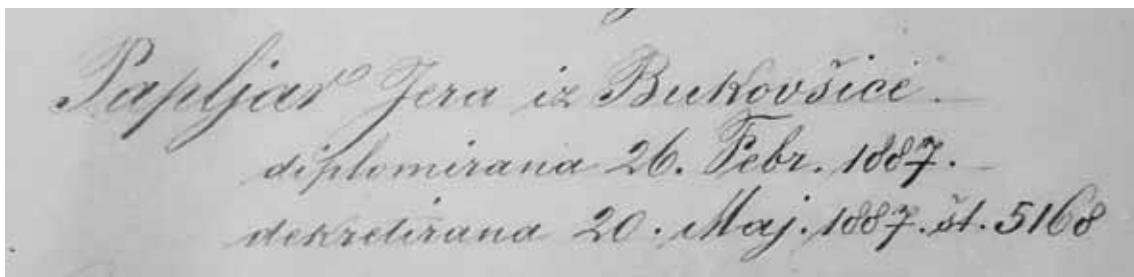
Vir RK župnije Kranj - Šmartin.

Jera Papler (Paplar), diplomirala 26. 2. 1887, iz Bukovščice, dekretirana 20. 5. 1887.

Jera je kot diplomirana babica delovala na območju župnije Kranj - Šmartin kot tudi na območju župnije Besnica 1899.

Vasi, v katerih je delovala v letih 1887 do 1905 in so zabeležene v knjigi rojstev župnije Šmartin, sta Zabukovje in Rakovica. Prav zaradi delovanja na SZ delu Jošta sem Jero Papler vpisala v tej župniji in ne v župniji Kranj - Šmartin.

Porode je vodila tudi na območju župnij Bukovščica, Selca in Žabnica, domnevno je Jera Papler Jera Kalan (Košir, 2003).

*Papler Jera iz Bukovščice
diplomirana 26. Febr. 1887.
dekreterana 20. Maj. 1887. št. 5168*

Zapis v rojstni knjigi župnije Kranj - Šmartin

Marija Satler (Zotler), izprašana 1901, predstavljena v župniji Kranj - Šmartin.

Marija Čemažar, izprašana 1909, predstavljena v župniji Kranj - Šmartin.

Marija Jamnik, izprašana 1913–1919, predstavljena v župniji Kranj.

Frančiška Pasquoti, izprašana 1921, predstavljena v župniji Naklo.

Marija Križaj, por. Leben, izprašana, roj. 1858 Spodnja Besnica 33 po domače pr Mertovc. Leta 1887 se je poročila z Janezom Lebnom iz Zabukovja, ki se je k Mertovc priženil. Rodila je pet otrok. Umrla je leta 1939.

Kot babica je delovala od leta 1887 do leta 1920. Zabeležena je tudi v RK župnije Kranj - Šmartin, in sicer od leta 1901 do 1920. Njeno poslanstvo babice je nadaljevala hči Marija Leben, por. Gorjup.

Marija Leben, por. Gorjup, izprašana. Rodila se je 28. 12. 1887 v Spodnji Besnici 33 po domače »pr Mertovc«. Poročila se je leta 1920 z Jožefom Gorjupom iz Spodnje Besnice, po domače Gorjup, s katerim sta imela dva sinova. Mož in prvorojeni sin Jožef sta padla v II. svetovni vojni. Marija se po svojih podatkih ni več poročila. Umrla je 10. 2. 1970 v Spodnji Besnici 7, danes Pešnica 7.

Marija Gorjup je po pripovedovanju vaščanke Frančiške Bešter in zapisih v knjigah bila v letih od 1919 do konca svojega delovanja (najmanj leto 1956) najpomembnejša babica v besniški župniji.

Delovanje v ostalih župnijah:

- župnija Kranj - Šmartin – k porodom so jo klicali tudi iz sosednje Rakovice in Zabukovja. Porode je vodila na domu tudi potem, ko je bila na Gašteju že porodnišnica (po letu 1955), kajti velikokrat se je zgodilo, da mož po nasvetu svoje matere žene ni pustil v porodnišnico;
- župnija Naklo – veliko porodov (skoraj vse) je vodila zlasti v vasi Struževo in vasi Okroglo med letoma 1923 in 1945;
- župnija Predoslje 1946–1948.

Košir (2003) je zapisal, da je Marija Gorjup od leta 1926 do 1940 vodila porode v vasicah na besniški strani župnije Selca, Čepulje in Njivice.

Levo Marija Križaj, por. Leben, desno njena hči, Marija Leben, por. Gorjup, fotografija iz knjige Naše korenine izpod peresa Marije Šolar (2008).

MARIJA GORJUP, roj. LEBEN
(1887-1970)

*Fotografija iz knjige Naše korenine izpod peresa
Marije Leben. Vir Šolar., 2008.*

Besniški župnik me je prijazno napotil k najstarejši vaščanki, to je Frančiški Bešter, roj. 1. 12. 1931 v Zgornji Besnici. Poročila se je na kmetijo »pr Jožk«, kjer živi še danes.

Na vprašanje, ali se spomni kakšne babice, ki bi vodila porode v besniški dolini, je začela takole pripovedovati (2016):

"O, dobro se spomnim Gorjupove Marije, doma je bila "pr. Mertovc". Pri vseh mojih štirih porodih je bila, pa tudi pri moji mami, ko je mene rodila. Bila je zelo sposobna babica in nadvse prijazna. Nikoli ni povzdignila glasu ali pa godrnjala. Porode je vodila tudi še potem, ko so že imeli v Kranju porodnišnico, kajti veliko je še bilo mož, ki bolnici niso zaupali.

Spomnim se, da jo je oče nekoč poklical k moji mami, ker je imela v poznih letih splav. Ko je prišla, je povedala, da ne more pomagati, da moramo zdravnika poklicati. Takrat so šli oče nekam dol na telefon, potem pa s konjem v dolino počakat zdravnika, ki je do tam prišel s taksijem. Mamo so rešili, pa samo Marija je bila za to zaslužna.

Ko so se pri meni začeli popadki, je mož šel s kolesom po Marijo, pa jo je na "štangi" pripeljal. Pri meni je ostala, dokler ni videla, da je vse, kot mora biti.

Če je Marija videla, da bo otrok umrl in ga ne bo mogla nesti h krstu, ga je kar sama krstila.

O, prijazna je bila naša Marija. Vem tudi, kje je njen grob, a na spomeniku žal ni nje-nega imena.

Vesela sem, da lahko to povem in da boste to zapisali, zato da se na našo Marijo ne pozabi."

Kranj

Pregledani knjigi rojstev župnije Kranj sta datirani od leta 1871 do 1949 (župnija Kranj 1871 - 1910 in župnija Kranj 1946 -1969). Sama župnija Kranj je obsegala v tistem času poleg mesta tudi več vasic in naselij. To so Čirče, Huje, Gorenja Sava, Kranj – klanec (od današnje Jezerske ceste JV – danes naselje Planina), Gorenje, Primskovo, Savsko predmestje ali ponekod imenovano Savski pristan (danes Savska loka), Kokrško predmestje in Rupa.

Marija (Mica) Nadižar

Tako kot Uršula Pavlin (navedena spodaj) je Marija Nadižar delovala v vasicah, ki ležijo levo in desno ob reki Savi, le da so njo klicali še na Primskovo, Rupo in v Gorenje. Prvi zapis o Mariji kot babici sem našla leta 1857 v knjigi župnije Kranj - Šmartin, zadnjega pa leta 1881 v knjigi župnije Kranj, torej je delovala v dveh sosednjih župnijah.

Uršula Pavlin

Uršula Pavlin je kot babica delovala vsaj v dveh župnijah – župniji Kranj in župniji Kranj - Šmartin. Najdemo jo v vasicah Čirče, Huje, Kranj Kokra, Kranj klanec, Primskovo kot tudi v Orehku, na Drulovki in Bregu ob Savi. Delovala je v letih od 1858 do 1872.

Marija Rechberger, 1871–1895, predstavljena v župniji Trstenik.

Katarina (Katra) Žerovnik, izprašana

Katarino Žerovnik zasledimo vpisano kot babico leta 1872 predvsem v Čirčah, Orehku in na Drulovki (slednji dve spadata pod župnijo Kranj - Šmartin). K porodom so jo vabili tudi v Prebačevo (1878), ki je bilo v župniji Šenčur. Zadnji vodeni porod je zabeležen leta 1897 v Prebačevem.

Karolina Revc, izprašana

Kot babico pri porodu najdem Karolino Revc prvič vpisano leta 1874, in sicer v knjigi rojstev župnije Kranj - Šmartin. Območje njenega delovanja je bilo koncentrirano na samo mesto Kranj in njegove obrobne vasice. V času njenega delovanja 1874–1901 jo po številu vodenih porodov prištevam med vodilne babice tega območja.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Kranj - Šmartin – zlasti vasice Orehek, Gorenja Sava, Stražišče, Labore;
- župnija Naklo 1874–1901;
- župnija Predoslje 1876–1895.

Zadnji vodeni porod Karoline Revc je zapisan leta 1901 v mestu Kranj.

Marija Močnik od 1874 do 1897 samo v obrobni vasicah.

Marija Martinjak, neizprašana

Marija Martinjak je bila »babica na vasi«. Ali je temu botrovalo dejstvo, da je bila neizprašana pa so jo zato manj vabili v mesto, lahko samo domnevam, a dejstvo je, da je vodila porode predvsem na Hujah, Gorenjah, na Primskovem, Gorenji Savi, v kokrškem predmestju in na klancu. V samem mestu Kranj je zabeležena komaj kdaj, veliko porodov pa je vodila v vasicah župnije Naklo.

Po številu vodenih porodov v obeh župnijah sem kolebala, v katero župnijo naj jo vnesem. Ker pa sem jo prvič zasledila v župniji Kranj, sem jo v tudi tu vpisala.

Delovala je od leta 1874 do 1895.

Johana Ušnik

Johana Ušnik se kot babica pojavi leta 1877 in vodi velik del porodov na območju Gorenje Save, železniške postaje in na Hujah. Nekaj porodov je vodila tudi v samem mestu Kranj kot tudi v vasi Kokra. Zadnji vodeni porod je zabeležen leta 1889.

Marjana Markun, izprašana, 1880–1910, predstavljena v župniji Naklo.

Helena (Lenka) Perčič, (neizprašana) **izprašana**. Delo babice je opravljala v letih od 1885 do 1910 pretežno v vasicah Čirče in Hrastje. Predstavljena v župniji Šenčur.

Uršula Vidic, izprašana, 1892–1902, predstavljena v župniji Šenčur.

Marija Jamnik, roj. Jereb, izprašana. Rodila se je 15. 4. 1873 v Škofji Loki. Najprej je opravila štiri razrede ljudske šole v Škofji Loki, kasneje pa končala petmesečno izobraževanje za babice v Ljubljani, in sicer 27. 2. 1895.

Marija je imela tri otroke: hčer Albino ter sinova Valentina in Franceta, za katere pa žal ne vem, kje so živeli.

Kot babica je delovala od leta 1895 do leta 1944. V času delovanja je bila največkrat poklicana babica v mestu Kranj, veliko pa so jo klicali tudi v Čirče, na klanec, Primskovo, Huje kot tudi na Gorenjo Savo. Proti koncu delovanja (od 1935 do 1944) je imela enega do dva poroda v posameznem letu.

Za primerjavo naj navedem leto 1920, ko je bilo v župniji Kranj 100 porodov. Od teh je Marija vodila 65 porodov, druga po številu v istem letu pa je bila Marija Mohar, ki jih je vodila 17.

O odgovornosti babice pri porodu nam priča tudi zapis v rojstni knjigi, kjer je navedeno, da sta 14. 2. 1925 porod vodila dr. Edvard Potočnik in babica Marija Jamnik. Žal je bil otrok mrtvorojen, pa vendar nam prisotnost zdravnika pri porodu pove, da se je babica zavedala resnosti položaja in na pomoč poklicala zdravnika.

Delovanje v ostalih župnijah:

- župnija Naklo 1909–1941;
- župnija Predoslje 1909–1941;
- župnija Šenčur 1914–1916, nato leta 1938;
- župnija Besnica 1913–1919;
- župnija Kranj - Šmartin 1909–1917.

Johana (Ivana) Puhar, izprašana

Ob imenu babice Johane (Ivana) Puhar je v knjigi ob pripisu izprašana, napisano tudi, da jo je izprašal dr. Mežnarc. Johana Puhar je kot babica vodila porode predvsem v mestu Kranj ter ožjem predmestju, kot so Gorenja Sava, Savsko in kokrško predmestje ter vasica Huje.

Babiški poklic je opravljala od leta 1889 do leta 1916.

Delovanje še v drugih župnijah:

- župnija Naklo 1892, predvsem Struževo;
- župnija Predoslje 1900.

Helena (Cebal) Čebulj

Kot babica je začela delovati leta 1899 predvsem na Hujah. Nato jo najdemo zapisano pri številnih porodih v mestu Kranj kot tudi v predmestju in na Primskovem.

V nekaterih primerih je zapisana babica Helena Čebulj. Ko sem primerjala vodenje porodov, ki jih je bilo kar precejšnje število, Helene Cebal, Helene Čebulj in Helene Zeball (1896–1898) po času in kraju, domnevam, da gre v tem primeru najbrž za isto osebo, le različne zapise priimkov.

1573

1925

Zastop zdravstvenega okrožja za Kranj.

10. marca 1925.
št. 12/25

P. n. Mestno skupnost

v Kranju.

Od zdravstvenega odseka za Slovenijo se je z dopisom z dne 20. 11. 24 št. 20058 izplačilo nagrad okrajnim babicam pooverilo zdravstvenim zastopom z željo, da se te nagrade v dogovoru z babicami časovnim potrebam primerno povišajo.

Kako naj se za leto te nagrade določijo in kako se bo do letos pobirale, sporočam naslovu sklep odbora seje zdravstvenega zastopa za Kranj z dne 2. marca t. l.

Ker se pri sklepanju o dokladah okrajne blagajne za l. 1925 niso upoštevali prispevki posameznih občin za nagraditev okrajnih babic in tudi občine v svojih letnih proračunih za l. 1925 niso sprejele detičnih prostov, naj se za leto z ozirom na te nagrade ne obremenijo z avdanimi zdravstvenimi dokladami letnega proračuna zdravstvenega zastopa Kranj. Naroča se pa načelniku istega, da potem okrožnico opozori in prazore oseh 10 občin, ki so vključene v zdr. okrožje Kranj, da vsaka občina v svoji prihodnji obč. siji po dogovoru z babico (oz. babicami), ki stanuje (-jo) v njenem področju, določi krajšim potrebam in časovnim razmeram primerno višino letne nagrade. — Te nagrade naj se takoj nakazuje na čelniku zdrav. zastopa, ki jih bo de proti potolnici vidirani s sredstva glavarstva o Kranju izplačati babicam.

Dovedauje prodpora ali nagrada babici Mariji Jamnik in babici Mariji Mohar vsaki po 125 Din.

ZDRAVSTVENEGA OKROŽJA
V KRANJU

F. Kumer
t. i. nač.

Zadnji zapis v Kranju je v letu 1916.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Naklo do leta 1911;
- župnija Kranj - Šmartin leta 1916.

Frančiška Vreček, izprašana, 1910–1950, predstavljena v župniji Šenčur.

Marija Mohar, roj. Polajnar, vdova Sedlar, izprašana. Rojena je bila v Spodnji Kokri 20. 6. 1888. Opravila je dveletno ljudsko šolo v Kokri, nato se je udeležila izobraževanja za babico v Ljubljani, ki ga je končala 29. 6. 1915. Marija je imela tri otroke, in sicer sina Jožefa ter hčeri Marijo in Rado.

V župniji Kranj jo prvič zasledim leta 1917. Njeno delovanje se je nekako prekrivalo z delovanjem babice Marije Jamnik, le da na začetku v bistveno manjšem obsegu, ki se je postopoma povečeval, tako da je bila nekje do leta 1930 druga najpomembnejša babica. Od leta 1930 do 1933, ko je zadnjikrat zabeležena, pa se je število vodenih porodov ponovno zmanjševalo vse do pet porodov v posameznem letu.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Šenčur – Marijo Mohar prvič zasledim vpisano kot neizprašano babico v župniji Šenčur, vasici Voklo in Šenčur leta 1914;
- župnija Predoslje 1917 in 1932, veliko porodov je imela zlasti leta 1923 in 1925;
- župnija Naklo 1917 do 1930;
- župnija Kranj - Šmartin 1917 do 1920;
- župnija Kokra 1938 do 1946.

Helena Rant, izprašana, od najmanj 1931 do najmanj 1949, predstavljena v župniji Naklo.

Cecilija Regoršek, roj. Klavžar, izprašana. Rodila se je 19. 2. 1895 v Šmarju pri Jelšah, v Kranju je stanovala v Savskem predmestju št. 12.

Cecilijo Regoršek sem enakomerno zasledila v treh župnijah: Kranj - Šmartin, kjer je delovala v letih 1941 do 1949, v župniji Kranj, kjer jo prvič zasledim leta 1931 pa do najmanj leta 1950, ter v župniji Naklo, kjer je delovala od leta 1932 do 1960, ko je zapisan zadnji porod.

Cecilija Regoršek je v župniji Kranj po letu 1931 gledano na število vodenih porodov nadomestila Marijo Mohar.

Delovanje v ostalih župnijah:

- župnija Predoslje od 1931 do 1953, en do dva poroda na leto;
- župnija Jezersko od leta 1924 do 1931;
- župnija Trstenik med letoma 1935 in 1938;
- župnija Goriče – vodila enega do dva poroda na leto med leti 1933 do 1938;
- župnija Trboje 1956 – dva poroda;
- župnija Šenčur 1950 – dva poroda.

V Zgodovinskem arhivu Ljubljana Enoti za Gorenjsko Kranj hranijo prošnjo babice Cecilije Regoršek za imenovanje na mesto okrajne babice. Priložen je tudi odgovor, kjer so ji to mesto zavrnilo, toda glede na številčnost vodenih porodov je to imenovanje kasneje prejela.

Prejzemu naieli Fran
[:farsatraci oddolen:]

Kranj

Prepisana Regorick Cecilija, roj. Klavžar,
rajona, dne 19. II. 1895. r. Jarl. Kofje vuz. Smaje
pri feliak, redovj bivačia v Kranju, ito 12 (farsko
predmetje) za poklicno babico diplomirana, se
obruče v priučevim na mestu, da bi ji jiti blago-
volil poveriti mesto okrajne babice v okrajno
Kranja.

Svoje priučje opravi ne dejstvo, da sem
izvrševala v spletno zadovoljstvo, svoj poklic
za med 8 let in včer r. jezerskono in r. Lubi
obimni pri fidancu mostu, r. akkož semu priloga
vse potrebne dokumente. -

Svoje dovedanje službeno mesto sem mo-
rale zapustiti vled premetaje Jarlufke.

V upanju na ugodno in skorašnjio
rešitev priučje prošnje se podpisujem udano:

- 1) Priloga:
- 2) Izvorniki listi;
- 3) Mestni list;
- 4) Spričevalo
- 5) Diplome,
- 6) Navotreno spričevalo;
- 7) Kolek za din. 40.-

Regorick Cecilija

Kranj, 8. II. 1931.

Št.941/31.

19/8/1931 Na originalu kolek
za Din 20.--.

Gospa

Regoršek Cecilija, babica

v

Kranju, S.pr.št.12.

Z osirom na Vašo prošnjo s dne 8.februvarja 1931.glede podelitve mesta občinske babice v mestni občini Kranj, Vam podpisano mestno županstvo namnanja, da je občinski odbor mesta Kranja v svoji seji dne 11.avgusta 1931 št.1323/31 ad.to mesto podelil drugi prošilki.

V prilogi se Vam vračajo sledeče prošnji priložene priloge:

- 1) rojstni in krstni list,
- 2) domovnica občine Smarje pri Jelšah,
- 3) нравstveno ispričevalo,
- 4) zdravniško spričevalo,
- 5) potrdilo prof.dr.Zalokar-ja,
- 6) potrdilo občine Loka pri Zidanem mostu in
- 7) diploma ravnateljstva drž.babiške šole v Ljubljani.

Mestno županstvo K r a n j,
dne 19.avgusta 1931.

Župan:

Delovanje babice Angele Zupan je geografsko pokrivalo dve župniji, Kranj in Predoslje.

Angela Zupan, izprašana, roj. 28. januarja 1894 v Šenčurju, **diplomirala 30. 5. 1921**

Babica Angela je vodila porode v župniji Šenčur vse od leta 1921 do 1957, nato v Predosljah od leta 1924 do 1938 ter zatem na Primskovem. Po letu 1922 do leta 1949 je bila Angela največkrat poklicana babica na Primskovem, Gorenju, Klancu, Rupi, Kokrici, Mlaki kot tudi Britofu in Predosljah, zato sem jo vpisala pod župnijo Kranj. Res pa je, da Angele v nobenem primeru nisem zasledila vpisane znotraj samega mesta Kranj, kar deloma potrjuje tudi sama v svoji prošnji, kjer je navedla:

» ... vršim svojo obrt v tukajšnjih delavskih kolonijah ...« glej v nadaljevanju Prošnjo za uvrstitev med mestne babice (Zgodovinski arhiv Ljubljana Enota za Gorenjsko Kranj).

Zadnji zapis o babici Angeli sem našla 27. 6. 1957, ko je vodila porod v Šenčurju.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Trstenik 1935 in 1944;
- župnija Naklo 1935 in 1937;
- župnija Velesovo občasno med letoma 1925 in 1936;
- župnija Preddvor 1943;
- župnija Predoslje 1924 do 1949.

Frančiška Pasquoti, izprašana, 1930–1947, predstavljena v župniji Naklo.

Marija Aleš, izprašana, v severnem delu župnije Kranj od 1932 do 1934, predstavljena v župniji Preddvor.

Frančiška Maver – samo Primskovo od 1935 do 1940.

Marija Burja, izprašana, v letih 1938 do leta 1948.

Helena Sajič, izprašana, 1938 do najmanj 1941, predstavljena v župniji Jezersko.

Mestni občini

v
Kranju.

Podpisani: Kuzron Angela, roj. 28. / jun. 1894 v
Lencurju pri Kranju, sedaj stanijsca na Klanc št. 45.
Prosim Občinski odbor mestor Kranj da me uvrsti med
mestne kvalificirane Občinsko-nastavljene bobice.

Kot dokaz kvalifikacije prilagam diplomo.

Svojo prošnjo upiram na sledece razloge.

- 1.) Boljši poklic sem vsilil v Lencurški Občini 10. let kot
posebna bobica.
- 2.) Nadalje sem vsilil svoj poklic v Občini Predoslje stanijsca
1. leta v Britofu, od 1. nov. 1932. na stalno na
Primskovem. Tako vesim to službo na Primskovem
že pet let v popolno zadovolnost razpavnik mi
mister. Moje delovanje se izteka na vasi: Primskovo
Klanc, Jorenje, Rujaci, Koprivca, Mlačca, deloma tudi
Britof in Predasel. Letno prisostvijem 40-50 porodam
kar je razvidno iz porodnih isharov ki jih
predložam letno na sresko nočelstvo v Kranju.
Od občine Primskovose prejema 600. dinarjev letnega
prispevka kot neko nadomestilo za ubojne porode katerih
imam letno 5-8 ki mi ne morejo plačati. V Lencurju
sem posedoval lastno posestvo katero sam prodal
zofelj rodi službenega mestor bobice na Primskovem.
Dokaz prilagam sekret občine Predoslje. dne 8. aprila 1934.

lečki

20/7 1937

3886/37

Z ozirom na spredaj navedeno vljudno prosim
 Občinski odbor mesta Kranj da se ozirom na mojo
 prošnjo oblasti ozirom na dejstvo da vesim toj posel
 v kraju re 5. let, da imam tukoj svojo hišo sedaj,
 da vesim svojo obrt v tukojanih delovskih kolonijah
 in pa da bom ostal stalno v tem kraju svojimi
 4. otroci starih 12.-18. let ki so in se hodijo toj
 s šolo in bodo delali toj pri mestu Kranj;
 ter mi blagovoli podeliti kopraseno mesto:
 občinsko nastavljeni ba bice Premškovo
 Kranj.

Kupron Angeloc

priloge: tri (3)

Obč: bodice Klone 45.

OBČINA KRANJ
 mesto Kranj
 NO 3886 20/7. 1937

Kranj.

dat 19/vii.
1937.

- Postojim prepis
 1) dopis št. 1212 od 8/4 1937 H. 445.
 2) " " Lavin 20/7 1937 " 2153 m
 3) diploma od 30/5 1921.
 Kranj, dat 8/4 1938

Priloge arjane
O.O.

Kupron Angeloc.

Predoslje

Župnija Predoslje je v času od 1864 do 1906 združevala vasi Predoslje, Britof, Orehovlje, Bobovk, Ilovka, Kokrica, Tatinec, Suha, Mlaka, Srakovlje.

Nadaljevanje iskanja podatkov je bila knjiga R 1907-1941, ki jo hrani arhiv UE Kranj ter krstna knjiga v župniji 1942–1962.

Vasice, ki so bile združene pod župnijo Predoslje, ležijo na dokaj ravnem polju v bližini samega Kranja, zato na tem področju praviloma najdemo babice, ki so s svojim delom pokrivalo tako mesto Kranj, vasi okoli mesta (severovzhodni del) in tudi vasice župnije Naklo.

Babici, ki sta prihajali iz župnije Kranj, sta tam že predstavljeni:

Karolina Reutz (manjši del 1874) in **Johana Puhar** (manjši del 1889 in 1890).

Marija Mubi, neizprašana, 1874–1888, v letih od 1890 do 1897 jo navedeno kot babico najdemo tudi v župniji Šenčur, in sicer v vasici Luže.

Drugi dve babici, ki sta vodili tudi omembe vredno število porodov v župniji Predoslje med letoma 1876 in 1895, sta bili:

Ivana /Johana/ Sedlar in **Marija Mrak**.

V začetku 20. stoletja so v župniji Predoslje porode praviloma vodile izšolane babice, ki so prihajale iz drugih župnij. kajti do konca 19. stoletja so bila mesta šolanin in dekretiranih babic, zlasti v mestih in večjih župnijah, že zasedena. Število porodov na posamezno babico je dokaj enakomerno porazdeljeno.

AGNES (Neža) Lukanc, izprašana

Babico Agnes Lukanc sem opredelila kot babico župnije Predoslje in ne kot gostujočo. Prvič jo zasledim v letu 1891 in nato vse do leta 1938. Od leta 1922 do 1924 je vodila občutno manj porodov, kar pa se leta 1925 spremeni. Po tem letu se število vodenih porodov močno poveča in ponovno prevzame vodilno mesto med babicami. Zadnji porod je vpisan leta 1938.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Naklo 1911–1926;
- župnija Kranj – porode je vodila v skoraj vseh vaseh, predvsem pa na Primskovem, v Gorenjah, najdemo jo v predmestju mesta Kranj, zapisana pa je tudi pri nekaterih porodih v samem mestu;
- župnija Šenčur – predvsem vasice Šenčur, Milje in Visoko. Tu je delovala v letih 1891–1934. Glede na število vodenih porodov sem kolebala, v kateri župniji naj jo predstavim, Predoslje ali Šenčur. Glede na njeno delovanje v sosednjih župnijah sem se odločila za Predoslje;
- župnija Trstenik – vasica Čadovlje leta 1891;
- župnija Preddvor 1897–1912;
- župnija Duplje – največkrat klicana babica od leta 1898 do 1925, kasneje pa nekoliko manj.

Zadnji vpis je bil oktobra 1933.

Marjana Škofic, neizprašana, 1890–1929, čeprav ni bila izšolana, je vodila omembe vredno število porodov, kar je bila edina izjema.

Babice, ki so gostovale v župniji, so:

Marjana Markun, izprašana, 1907–1910, predstavljena v župniji Naklo.

Jera Boštic, izprašana, od leta 1907 do 1931 je v Predosljah vodila veliko število porodov, predstavljena v župniji Šenčur.

Marija Burja, izprašana, 1935–1958. Od leta 1941 pa vse do leta 1958 je bila Marija Burja največkrat poklicana babica v župniji Predoslje zato menim, da je bila Marija babica iz župnije Predoslje in ne gostujoča.

Delovanje v ostalih župnijah:

- župnija Kranj – v letih 1938 do leta 1948 je vodila nekaj porodov na Primskovem, v Gorenjah, na Hujah in v Čirčah;
- župnija Trstenik 1939–1944;
- župnija Naklo leta 1938;
- župnija Preddvor 1942.

Marija Jamnik, izprašana, 1909–1936, predstavljena v župniji Kranj.

Frančiška Vreček, izprašana, 1914–1957. Med letoma 1940 in 1946 je bila druga največkrat poklicana babica, za Marijo Burja. Predstavljena v župniji Šenčur.

Frančiška Pascuoti, izprašana, 1916–1949, predstavljena v župniji Naklo.

Marija Mohar, izprašana, 1917–1932, predstavljena v župniji Kranj.

Antonija Kne, izprašana, 1921–1934, predstavljena v župniji Duplje.

Frančiška Aljančič, izprašana, 1922, 1930–1943, predstavljena v župniji Kranj - Šmartin.

Marija Ažman, izprašana, 1924–1927, predstavljena v župniji Duplje.

Angela Zupan, izprašana, 1924–1949, predstavljena v župniji Kranj.

Cecilija Regoršek, izprašana, 1931–1953, predstavljena v župniji Kranj.

Marija Aleš, izprašana, 1931–1950, predstavljena v župniji Preddvor.

Ana Habjan, izprašana, 1939–1947, predstavljena v župniji Kranj - Šmartin.

Marija Lombar, izprašana, 1940–1947, predstavljena v župniji Jezersko.

Helena Rant, izprašana, 1943–1947, predstavljena v župniji Naklo.

Ana Kadunc, izprašana, od 1946 do najmanj 1959, predstavljena v župniji Šenčur.

Marija Gorjup, izprašana, 1946–1948, predstavljena v župniji Besnica.

Slovenska zibelka – poslikava
Vir: Družina Pfajfar z Orehka. Foto: Rozalija Rajgelj.

Naklo

V knjigah župnije Naklo za leta 1835–1910 in 1941–1966 so navedene naslednje vasice: Žeje, Struževo, Cegelnica, Okroglo, Polica, Strahinj, Pivka in seveda Naklo.

V prepisu knjige iz let 1835–1910 (župnija Naklo) sem opazila, da je bilo veliko rojstev, pri katerih niso zabeležili babice. Morda je ni bilo, večja verjetnost pa je, da tega prepisovalec ni zapisal.

Knjigo od leta 1910 do 1940 (župnija Naklo) sem pregledala v arhivu UE Kranj. Tudi v tej knjigi je veliko porodov, pri katerih babice niso vpisali.

Knjiga 1941–1966 (župnija Naklo) vsebuje natančne podatke ne le babic, ki so vodile porode na terenu, marveč tudi tistih, ki so vodile porode v porodnišnicah in bolnišnicah. Za leto 1944 je naveden porod v Bolnici Golnik, nekaj zabeleženih porodov je iz Bolnice Jesenice, nekoliko več iz Porodnišnice Ljubljana, po letu 1956 pa so skrbno navedene babice, ki so že delale v Porodnišnici Kranj. Zapisi se zaključijo z letom 1966.

V navedenih vaseh sem v rubriki babica našla paleto imen. Nekatere babice srečamo že v sosednjih farah, nekatere pa so zapisane povsem na novo.

Marija Martinjak, neizprašana, 1874–1895, predstavljena v župniji Kranj.

Karolina Revc, izprašana, 1874–1901, predstavljena v župniji Kranj.

Marija Rechberger, 1880, predstavljena v župniji Trstenik.

Marjana (Marija) Markun, izprašana

Marjana Markun je v vasicah župnije Naklo kot babica delovala v letih 1880–1910. V tem času je bila Marija največkrat poklicana babica v župniji Naklo.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Predoslje, v letih 1885 do 1910 je bila druga največkrat klicana babica (za Nežo Lukanc);
- župnija Kranj, od Rupe, Primskovega, predmestja Kranja. V teh vasicah je vodila tri do pet porodov letno;
- župnija Preddvor, zlasti v Bašlju;
- župnija Trstenik, od leta 1883 do 1907 predvsem v Zgornjih in Spodnjih Tenetišah;
- župnija Duplje, 1900 do 1902;
- župnija Preddvor 1906 leta.

Jera Boštic, izprašana, 1885–1931, predstavljena v župniji Šenčur.

Marija Rakovec, izprašana, 1885–1918, več o njej v župniji Besnica.

Valentina Sajevec, neizprašana, 1891–1895. V nekaterih primerih sem našla zapis Kristina Sajevec, neizprašana, zlasti v Struževem med leti 1895–1991. Glede na letnice in kraje delovanja domnevam, da gre za isto oseba.

Johana Puhar, izprašana, 1892, Struževo, predstavljena v župniji Kranj.

Marjana Remic, izprašana, 1893–1922, predstavljena v župniji Duplje.

Neža (Agnes) Eberl je zanimiva babica ne zaradi številnih vodenih porodov, marveč zaradi širokega območja delovanja, ki mi je onemogočalo umestitev v določeno župnijo. Glede na zapise v posameznih župnijah in njihovo geografsko lego domnevam, da je babica Neža najverjetneje iz radovljiske župnije. Ker sem jo največkrat zasledila v župniji Naklo, in sicer od leta 1895–1907 sem jo uvrstila med babice, ki so delovale v tej župniji.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Kamna Gorica, 1889;
- župnija Ovsišče med leti 1878–1893;
- župnija Mošnje, porode je vodila v letih 1877 do najmanj 1901 izključno na Brezjah, in to v opaznem številu. Prvi zapis poroda na Brezjah datira 31. 7. 1877.

O njenem šolanju nisem našla zapisa.

Marjana Tavčar, izprašana. Marjano Tavčar zasledim vpisano v župniji Naklo prvič leta 1897, zadnjič pa leta 1907.

- Župnija Duplje, 1897 v vasici Brezje vodila dva poroda;
- župnija Kranj - Šmartin: ima zapisano Marijo Ano Tavčar, diplomirana, delovala od leta 1874 do leta 1909. Glej župnijo Kranj - Šmartin.

Košir (2003) navaja Marjano Tavčar kot babico v župnijah Stara Loka, Škofja Loka, sv. Lenart nad Šk. Loko ter Žabnici, in sicer med leti 1874–1915. Ali gre morda za isto osebo, nisem mogla dognati, je pa velika možnost, da je ista oseba, kajti po mestih so običajno porode vodile izprašane babice in Marjana Tavčar, ki je pomagala pri porodih v župniji Naklo, je tam navedena kot izprašana.

Helena Čebulj, izprašana, 1899–1911, predstavljena v župniji Kranj.

Marjeta (Meta) Zupan, izprašana, roj. Rozman, iz Podbrezj, delovala med leti 1904–1924, predstavljena v župniji Duplje

Neža (Agnes) Lukanc, izprašana, delovala med leti 1904–1926. Pri Neži je v knjigi občasno zabeleženo, da je neizprašana, vendar glede na zapise v preostalih župnijah verjamem, da je bila izprašana. Prestavljena je v župniji Predoslje.

Marija Jamnik, izprašana, 1909–1941, predstavljena v župniji Kranj.

Frančiška Pasquoti, izprašana

Frančiška Pasquoti, Ana Pretnar in Helena Rant so bile v začetku 20. stoletja najpomembnejše babice v župniji Naklo. Frančiška je začela delovati leta 1911 pa vse do leta 1949. Za primerjavo naj povem, da je bilo leta 1942 v župniji 32 porodov, od teh jih je Frančiška vodila 27. Leta 1948 in zlasti leta 1949 se delež vodenih porodov, pri katerih je zapisana, močno zmanjša (od 49 porodov je vodila 4). Tega leta je bila prisotna tudi pri zadnjem, kajti v nadaljevanju je ne zasledim več.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Kranj med leti 1930–1947 zlasti na Primskovem, v Gorenjah, na Hujah in v Čirčah;
- župnija Besnica leta 1921;
- župnija Predoslje med letoma 1916 in 1949 je vodila lepo število porodov;
- župnija Duplje od leta 1925 do 1946 z do pet vodenimi porodi na leto;
- župnija Trstenik v letih 1933–1935.

Ana Pretnar, roj. Tomše leta 1891 v Podbrezjah očetu Jožetu Tomšetu, ki je bil avstro-ogrski podmaršal in materi Jožefi Paulin, Franckovi iz Podbrezj.

Diplomirala je leta 1921 na Državni babiški šoli v Ljubljani. S soprogom Jožetom Pretnarjem sta živela v podbreški vili. Podbrežani so jo cenili kot odlično babico.

Ana Pretnar je kot babica v vasicah župnije Naklo uradno začela delovati leta 1945. Po letu 1950 je prevzela vodilno vlogo babice, nadomestila je Frančiško Pasquoti, tako da imamo v letu 1949 od 49 porodov 11 porodov, ki jih je vodila Ana.

Kot babica je nadaljevala svoje delo tudi po tem, ki je v Kranju že bila porodnišnica, vendar zelo malo.

Zadnji vodeni porod sem zasledila leta 1963 v Zg. Dupljah, ki pa že niso več spadale pod župnijo Naklo. Tudi sicer je bila kot babica v župniji Duplje zabeležena pri veliko porodih zlasti med letoma 1931 in 1955.

Več o Ani Pretnar je ob njeni smrti leta 1976 zapisala stanovska kolegica Mihela Skuber (1976), babica z Jezerskega v Obzorniku zdravstvene nege istega leta.

Marija Mohar (Mohor), izprašana, 1917–1930, predstavljena v župniji Kranj.

Antonija Kne, izprašana, 1921–1923, predstavljena v župniji Duplje.

Marija Gorjup, izprašana, 1923–1945, zlasti v vasici Okroglo in Struževo. Predstavljena v župniji Besnica.

Marija Ažman, izprašana, 1923–1927. Predstavljena v župniji Duplje.

Helena Rant, izprašana

Helena Rant je bila rojena 13. 9. 1891 v Dolenji vasi (Podbrezje).

Stanovala je v Naklem št. 63. Od leta 1924 do 1943 je delovala v župniji Naklo. Leta 1931 se je prijavila na izpraznjeno mesto okrajne babice za občino Kranj, kar je z odlokom, izdanim 19. 8. 1931, tudi postala. Tudi po premestitvi je ostala vrsto let vodilna babica v vasicah župnije Naklo.

Po letu 1932 se število porodov, ki jih je vodila, skokovito poveča zlasti na obrobju samega mesta Kranj: Čirče, Klanec, delavski dom – predmestje, Primskovo, medtem ko je v samem mestu Kranj zabeležena sem ter tja. Razlog morda lahko razberemo iz njene prošnje, kjer je zapisala: » ... Na večji privatni zaslužek pa je skoraj nemogoče računati, ker so pri razmeroma nizkotnem številu porodov v Kranju še dve privatni in ena okrajna babica.«

Po letu 1940 postaneta Helena Rant in Cecilija Regoršek najpomembnejši babici za mesto Kranj. V župniji Kranj je delovala do najmanj leta 1949.

Po pripovedovanju ene izmed žena, ki je poznala obe babici, je Helena Rant med drugo svetovno vojno tesno sodelovala z babico Ano Pretnar, saj je velikokrat njene porode pisala nase, kajti okupator Pretnarjevi ni dovolil voditi porodov. Tudi sanitetni material je Pretnarjeva dvigovala na njeno štampljko. Zakaj, tega mi ni znala povedati.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Kranj - Šmartin leta 1932 v Stražišču;
- župnija Šenčur 1935–1945, zlasti Hrastje;
- župnija Duplje med leti 1926–1928;
- župnija Trstenik med leti 1931–1935,
- župnija Predoslje med letoma 1935 in 1947.

V zgodovinskem arhivu Kranj sem našla dve prošnji babice Helene, v katerih prosi Srenjsko načelstvo, da bi jo imenovalo na mesto okrajne babice. To mesto je najverjetneje dobila, kajti našla sem tudi prošnjo za povišanje plačila, ki pa žal ni bila odobrena.

Babice, ki so prihajale iz sosednjih župnij:

Marjana Dolinar, izprašana, 1931–1934, predstavljena v župniji Kranj - Šmartin;

Cecilija Regoršek, izprašana, 1932–1953, predstavljena v župniji Kranj;

Frančiška Aljančič, izprašana, 1934–1935, gostja iz župnije Kranj - Šmartin;

Angela Zupan, izprašana, 1935–1937, gostja iz župnije Kranj;

Marija Likar, izprašana, 1937–1945, gostja iz župnije Duplje;

Marija Burja, izprašana, 1938, gostja iz župnije Šenčur;

Marija Markun, izprašana, 1941–1942, predstavljena v župniji Trstenik.

15/3 1931

Sprejemni načelniku

v

Kranju

Helena Rant, rojena dne 13. septembra 1891
v Dolunjivasi - Podbrezje, 2. kat. vose pristojna v
občini Naklo sem izkušena in diplomirana babica
v Naklem št. 63 prosim za izpraznjeno mesto
okrajne babice za (^{stroj} občino) Kranj

Prilagam:

1. Rojstni list;
2. domovinski list;
3. zdravniško spričevalo;
4. Diplomato; in
5. zdravniško spričevalo.

Blagovoli naj mi sprejeti načelniku
podeliti zaproseno mesto, okrajne babice
katero hočem vestno in točno izpolnjevati.

Helena Rant
okrajna babica
v Naklem št. 63

Slavemu občinstvu

Kranju

Helena Rant rojena dne 18. septembra
1891 v Dolenji vasi - Podbrzeje, pristojna v občini
Naklo sem izkušena in diplomirana babica
v Naklem št. 63 prosim za izpraznjeno
mesto okrajne babice za občino Kranj.
Blagovoli naj mi Slavno občinstvo preudeli
razpisi na mesto okrajne babice kater
hočem vestno in točno izpolnjevati.

Helena Rant
okrajna babica
v Naklem št. 63
Brod št. 17/10 št.
v Kranju mest. št. 80.

3/11 1931

Slavna

Mestna občina

Kranj

Prodaj podpisane oke. babica
Helena Raut si dovoljuje prositi ovoj naslov,
da avisa dosedajni letni prejemek Din. 500.-
na vsaj mesecnik Din. 600.- ter utemeljuje
mojo prošnjo.

1. Da moram plačevati stanovanje mesecno Din. 300.-
ker mi vključ enomesečnem iskanju ni bilo
mogoče dobiti cenejšega. Dovoljuje si pripomniti,
da sem imela na dosedajnem mestu prosto
stanovanje.
2. Imam sina, ki obiskuje gimnarijo in ga moram
vzdrževati.
3. Na večji privatni razširitev pa je skoraj nemogoče
racionalizirati, ker so pri razmeroma nizkoltnem številu
porodov v Kranju še dve privatni in ena
skrajna babica.

Vupanju ne ugodno rešitev želoxi
z sodelnim spoštovanjem

Helena Raut

КРАЈНА КРАЊ
срез крањски

OBČINA KRANJ
срез крањскі

№ 1924.

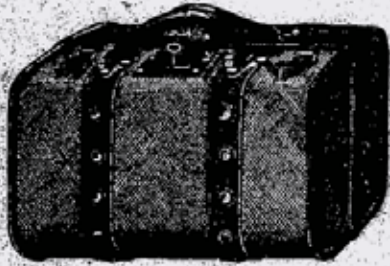
8/10 1931.

1924

V seji obč. predstojništva dne 3.
novembra 1931. sklenjeno, da se prošnji
ne ugodí in da ostane pri mesečni
nagradi Din 200.-- počenši z
novim letom.

K.3/XI.1931.

Vloga za zvišanje prejemka, ki je bila zavrjena.
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana Enota za Gorenjsko Kranj.

R. Müzler[®]

neue antiseptische

Gebammen=Cassetten

von den Herren Professoren und Ärzten der Grazer Gebärtsklinik für gut und praktisch empfohlen, sind mit sämtlichen Utensilien nach Vorschrift der Ministerial-Verordnung vom 10. Juli 1897 ausgestattet, leicht in zwei schalenförmige Theile zerlegbar, wovon der eine Theil als Auskocher und der andere als Waschschüssel verwendet werden kann. Da nirgends Ecken vorkommen, können beide Schalen leicht und gründlich gereinigt werden.

Im geschlossenen Zustande stellt die Cassette einen kleinen versperrbaren Handkoffer dar.

Zur Zeitbemessung, wie lange die Hände gewaschen werden müssen, liegt eine genau 3-Minuten laufende Sanduhr bei.

—→ Preis 17 fl. ←—

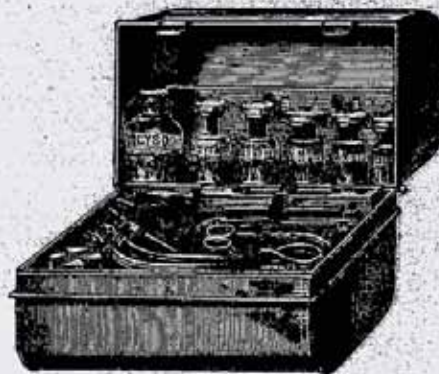
Patent angemeldet.

Rudolf Müzler

Fabrik chirurgischer Instrumente
und Bandagen.

Lager sämtlicher Artikel
zur Krankenpflege.

Graz, Hamerlinggasse 6.

Frany Pleall Söhne, Graz.

Reklamni list za babiško torbo.
Vir: Zgodovinski muzej Ljubljana Enota v Ljubljani.

Duplje

Knjiga rojstev 1898–1941 (župnija Duplje) iz arhiva UE Kranj ima zabeleženo, da župnija Duplje obsega tri vasice: Zgornje in Spodnje Duplje ter Zadrago. Leži ob lokalni cesti Kranj–Tržič in je umeščena med Tržiško Bistrico in Udin boršt.

V knjigi je zapisano veliko število babic, kar pomeni, da najbrž niso imeli »svoje« babice, marveč so jih klicali iz sosednjih župnij, zato bom navedla vse, ki so vodile vsaj pet porodov skozi vse zapisano obdobje.

Število porodov v posameznih letih se je gibalo med 17 in 22. Za razliko od ostalih manjših krajev, kjer je porode praviloma vodila ena babica, sem v tej knjigi opazila ves čas prisotne vsaj tri babice, ter tu in tam »občasno pomoč«.

Zapis sem začela v letu 1880 (Župnija Duplje 1838 – 1897), ko so delovale **Helena Zupan**, **Uršula Pirc** in **Marija Messner (Mežnar)**.

Marija Messner, neizprašana, ponekod zapisana tudi Mežnar, je vodila porode že pred letom 1880 pa vse do zadnjega vpisa, ki je bil v letu 1894. Leta 1864 sem Marijo Mežnar našla vpisano tudi v rojstni knjigi župnije Kamna Gorica.

Helena Zupan je večji del porodov v župniji Duplje vodila med letoma 1880 in 1885, nato je ne zasledim več. Pri pregledu rojstne knjige župnije Naklo sem našla zapise, da je Helena Zupan vodila porode v njihovi župniji med letoma 1899 in 1890. O šolanju nisem našla zapisa.

Med leti 1880–1890 je v župniji Šenčur (Voglje) porode vodila Helena Zupanc. Menim, da je to ista oseba in da je prišlo do napake v zapisu priimka.

Marjana Remic, izprašana, iz Križa – Duplje. V letih 1884 do 1898 je bila prisotna pri največ porodih. Od leta 1899 do oktobra 1924, ko je navedena zadnjič, pa se je število vodenih porodov znatno zmanjšano.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Naklo, v letih 1893 do 1922 je ponekod zapisana babica Ana Remic, ponekod pa Marjana Remic. Ker so ime Marjana velikokrat različno zapisali, nekateri Marija Ana drugi samo Ana, ker se porodi časovno ujemajo in ker sta si župniji Duplje in Naklo dokaj blizu, domnevam, da gre za isto osebo;
- župnija Goriče, leta 1906 zapisana babica Marjana Remic, izprašana babica iz Križa.

Klara Gorjanc, izprašana, je bila v času od leta 1883 do 1898 druga največkrat klicana babica.

Uršula Černilec, neizprašana, je bila v letih 1884 do 1895, čeprav ni bila izprašana, tretja največkrat klicana babica.

V župniji Naklo sem zasledila med letoma 1891 in 1897 vpisano Elizabeto Černilec, ki je vodila nekaj porodov. Ali je morda to ista oseba, nisem mogla razbrati.

Omeniti moram še babico **Elizabeto Rant**, neizprašana, ki je od leta 1888 do 1899 vodila omembe vredno število porodov. Zadnji vpis je bil leta 1899.

Neža (Agnes) Lukanc, izprašana, je bila največkrat poklicana babica od leta 1898 do 1925, kasneje pa nekoliko manj. Zadnji vpis je bil oktobra 1933. Predstavljena v župniji Predoslje.

Marjeta (Meta) Zupan, izprašana, roj. Rozman, iz Podbrezj, je vodila precejšnje število porodov med letoma 1904 in 1937. Marjeto Zupan sem zasledila tudi v vasicah župnije Naklo med leti 1904–1934. Tudi tu je bila med vodilnimi babicami zlasti od leta 1911 do 1920. Zaradi številčnosti vodenih porodov v obeh župnijah sem kolebala, v katero župnijo naj jo umestim. Odločila sem se za Duplje, ker je bila doma iz Podbrezj.

Marija Konc, izprašana, porode je vodila med letoma 1915 in 1925. Predstavljena v župniji Goriče.

Antonija Kne, izprašana, šolanje za babico je zaključila leta 1917 v Ljubljani. Rojena je bila 17. 1. 1891 na Kokrici, poročila se je v Kovor 70.

Babiški poklic je opravljala v Kovorju (UE Tržič) od 19. julija 1929 dalje. Ker pa je delovanje segalo tudi na območje, ki je bilo predmet mojega raziskovanja, sem jo umestila v župnijo, v kateri je vodila največ porodov.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Kranj leta 1921;
- župnija Naklo leta 1921 in 1943, največ v vasi Žeje;
- župnija Predoslje med letoma 1921 in 1927;
- župnija Duplje leta 1923 do 1945, prav tu je vodila omembe vredno število porodov, zlasti leta 1925, ko je bilo njenih porodov največ.

Marija Ažman, izprašana, 1924–1926. Leta 1926 je vodila en porod v vasi Huje (Kranj). V župniji Predoslje je vpisana med letoma 1924 in 1927. V knjigi župnije Naklo je vpisana babica Helena Ažman, ki je vodila porode od leta 1923 do leta 1927 in to nezanemarljivo število. Ali gre za isto osebo, nisem mogla ugotoviti.

Frančiška Pasquoti, izprašana, od leta 1925 do 1946 z do petimi vodenimi porodi na leto, predstavljena v župniji Naklo.

Helena Rant, izprašana, 1926–1928, predstavljena v župniji Naklo.

Marija Likar, izprašana, v župniji je začela voditi porode leta 1927 in nadaljevala vse do leta 1949. V navedenem času je bila največkrat poklicana babica.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Naklo med leti 1937–1945;
- župnija Trstenik leta 1935 in 1936;
- župnija Goriče 1941.

Marija Mally, izprašana, 1930–1943, zlasti veliko porodov leta 1942 in 1943.

Ana Pretnar, izprašana, 1935–1962, predstavljena v župniji Naklo.

Neža Janžekovič, izprašana, 1938.

Ivana Klobčevar, izprašana, babica iz župnije sv. Ana, Tržič 1944–1946.

Jožefa Sedej, izprašana, babica iz Tržiča, 1930.

9/6 1921

Glavni Obcinski urad v Kranju

Podpisana v Gidno prošim:

Prej je g. ettorija ettohar zapustila Kranj in ker mesto rabi dve babice zatorej prošim ako vam je mogoče podeliti to mesto babice meni.

Prošnja polagam na sleden način:

Davice učila sem se za babico l. 1917 v Gubju in sem 14 let že babica in mi ot. ni nobena umrla, in me imajo občani radi, nisem bila ne jaz in ne moj mož kaznovana ne politično in ne kazensko, tudi ne oba domaćina jaz sem rojena na Koprnici in moj mož je doma v Šuševcu, zatorej prošim usmilite se mo že 9 let se mučim v Koroški po teh bregovih, zatorej sem že zaslužila boljše mesto, naj pa se ena druga praktecera ne doželi kakor jaz, zmožna sem tudi slovenskega nemškega in vohrvaškega jezika v govoru in pisavi in upam da bodo vsi Gidje zadovoljni z menoj, k prošnji polagam tudi vse izpicevala in vas lepo prošim uslisite mojo prošnja in soj sem domaćinka in tudi mož

ni nikdar pijan in je močni čuvaj v
Fodor ni Peko v Trzicū.

Prosim resite mojo prošnjo in resite me
keravne službe iz teh bregov

z telesposlovanjem se podpisujem

Antonija Kne
babica v Kovorju št. 70
pošta Križe pri Trzicū

Obne 6/1 1931.

Prošnja za razpisano babiško službo v Kranju, kot tudi odgovor Občinskega urada Kranj.

Službe, glede na zapise v rojstnih knjigah v Kranju, ni dobila.

Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana Enota za Gorenjsko Kranj.

Št. 939/31.

Gospa

A n t o n i j a K n e, babica

K o v o r, št. 70.

Pošta Križe pri Trzicū.

Na Vaš dopis, katerega je podpisano mestno županstvo danes
prejelo, se Vam pošilja v prilogi pet prilog, katere ste svoječasno
priložili prošnji za razpisano babiško službo v Kranju. Prošnja s
prilogami se je nahajala do danes pri zdravstvenem sastopnu v Kra-
nju, a ne pri mestni občini.

Od 10.--Din v gotovini se Vam vrača Din .--, dočim se je
ostali znesek porabil za poštnino temu dopisu.

5 prilog,
Priporočeno!

9. marca 31.

P o b e t n i c a

za Din 375.--, besedno: tristo in sedemdeset pet Dinarev, kateri znesek sem podpisana danes od Zastopa zdravstvenega okrežja v Tržiču kot babiške plače za mesec februar 1925 resnično prejela.

V Tržiču, dne 28. II. 1925.

skr. babica.

Marija Putnar

Seznam okrajnih babic vudolnega zdravstvenega okrežja

Št. št.	Ime	Bivalirica	življenjska dn.	Letna nagrada	Tržič Izjava
1	^{France} Klobčar	^{Tržič} za osi. L. Lun	^{L. Ana}	175 din	$\frac{1800}{60} : 12 = 150$ <u>540</u> 690
2	^{Antonija} Kne	^{Tržič} Tržič	^{Tržič} Tržič	200 din	690 mesečno!
3	^{Marija} Putnar	^{L. Katarina}	^{L. Katarina}	200 din	- 1 -
4	^{Marija} Kerše	^{Tržič}	^{Tržič}	175 din	- 1 -
5	^{Leopold} Ledy	^{Tržič}	^{Tržič}	150 din	- 1 -
					$\begin{array}{r} 690.5 \\ 3450.12 \\ 6900 \\ \hline 41800 \end{array}$
					45.000 =

Letna plačila babice Antonije Kne, ki je delovala tudi v Tržiču.
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana Enota za Gorenjsko Kranj.

Šenčur

V rojstni knjigi župnije Šenčur iz leta 1871–1905 in knjigi 1941–1962 (župnija Šenčur) najdemo zapisane vasi Luže, Voklo, Voglje, Visoko, Prebačevo, Hrastje, Hotemaže, Olševek (Viševek), Srednja vas, Milje in Šenčur.

V R knjigi 1871–1905 najdemo veliko število neizprašanih »babic«, ki se pojavljajo zapisane enkrat do največ petkrat in samo nekaj izprašanih. V drugi knjigi od 1903 do 1930 in tretji knjigi od 1931 do 1962 se že odraža urejenost družbe, kajti vse babice, ki jih je temu primerno vpisanih bistveno manj, so že izprašane.

Zanimivost najmlajše knjige je tudi v tem, da so babice zapisane vse do zaključka knjige, to je do leta 1962. Zapisane so tudi babice, ki so vodile porod v porodnišnicah.

Marija Bizjak, izprašana, 1867–1915, predstavljena v župniji Preddvor.

Marija Brezar, izprašana

V letu 1871 je kot prva šolana babica te župnije zapisana Marija Brezar, izprašana, ponekod napisana kot Marjana Brezar, ki je bila vodilna babica vse do leta 1903.

Za primer sem izračunala število porodov v letu 1880. Od 114 porodov tega leta jih je Marija vodila 49, pri 32 ni vpisane babice, 13 porodov je pripadlo drugouvrščeni babici Uršuli Vidic, preostalih 20 pa so si razdelile druge babice.

Delovanje v ostalih župnijah:

- župnija Velesovo leta 1875;
- župnija Cerklje na Gorenjskem 1894–1896, zlasti v vasici Dvorje.

Marija Brezar je svoje poslanstvo babice prenesla na hčer Jero, por. Boštic, le-ta pa na svojo hčer Frančiško, por. Vreček. Zadnja v vrsti »terenskih« babic iz družine Brezar je bila Frančiškina hči Ana, por. Kadunc. Torej so »bile pri hiši« štiri generacije, ki so babištvo na terenu opravljale približno 150 let. Več o njihovem delovanju je zapisano v nadaljevanju.

Uršula Vidic, izprašana, 1873–1905, je bila, kot sem navedla zgoraj, druga največkrat poklicana babica, zasledila pa sem jo vpisano kot babico tudi na Primskovem (župnija Kranj), in sicer v letih 1892 do 1902.

Ana Traven, neizprašana. Čeprav je bila Ana neizprašana, je bila po številu vodenih porodov v letih 1871–1905 pomembna babica za vasici Voklo in Voglje.

Marija Žerovnik, neizprašana, 1871–1898, Voglje v župniji Predoslje leta 1885 en porod.

Marija (Marjeta) Prosen, 1872–1877 in 1885.

Marija Zupanc, 1876–1881 in 1887–1889, zlasti Olševek in Voglje, leta 1891 Dobrava (Cerklje).

Doroteja Likozar, 1877–1883, največ Srednja vas in Milje.

Uršula Cuderman, neizprašana, 1880, 1901 samo Hotemaže.

Neža (Helena) Zupanec, 1880–1890, predvsem vasica Voglje, leta 1909 vpisana tudi v župniji Kranj. Glej tudi župnijo Duplje.

Katarina Jerše, 1881–1890, samo Hrastje, Prebačevo.

Lenka Pušavec, 1881–1887 Šenčur, Viševnik, Olševek.

Lenka (Helena) Perčič, zapisano tudi Berčič, iz Prebačevega ima do leta 1914 oznako neizprašana, od 1914 do konca delovanja leta 1922 pa izprašana.

Helena Perčič je delovala v skoraj vseh vasicah župnije Šenčur od leta 1880 do 1922. Čeprav je bila neizprašana, pa nam številčnost vodenih porodov kaže, da so ji ljudje zaupali, saj jo upravičeno lahko postavim na četrto mesto po številu porodov.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Kranj 1885–1893, največkrat zapisana v vasicah Hrastje in Čirče;
- župnija Kranj - Šmartin 1881–1893 je Lenka Perčič bila klicana k porodom tudi v vasico Breg ob Savi, ki je bila s Prebačevim povezana s čolnom, ter vasici Orehek in Drulovka;
- župnija Trboje leta 1914 in 1920.

Marija Likozar, izprašana, 1881 do 1905 pretežno Šenčur.

Jožefa Hribar, izprašana, 1881 do 1897 pretežno Olševek.

Magdalena (Neža) Karn (Kern), neizprašana. Od leta 1881 do 1901 so Magdaleno, čeprav ni bila izprašana, večkrat poklicali k porodom v vasice Šenčur, Visoko, Spodnje in Zgornje Tenetiše.

Katra Osterman, 1883, 1887 in 1888 samo Luže.

Marija Štefe, neizprašana. Tudi Mariji Štefe so ljudje zaupali in jo med leti od 1884 do 1894 velikokrat poklicali na pomoč v vasice Visoko, Čadovlje, Trstenik in Zg. Tenetiše.

Marija Stopar, neizprašana, 1885–1907, en do dva poroda na leto v Voklem, Olševku, Viševku.

Jera (Gertruda) Boštich, roj. Brezar leta 1854, izprašana

Bila je hči že navedene babice Marije Brezar. Delovala je od leta 1885 do 1931.

Nekateri zapisovalci so priimek zapisali kot Bostich, Boštich, Boštek, pravilno je Boštich.

Doma je bila iz Šenčurja, kjer je bila ena izmed najpomembnejših babic v svojem času. Njeno delovanje je segalo v vse vasice župnije Šenčur kot tudi v sosednje župnije Kranj, Predoslje, Naklo, Cerklje, Velesovo.

Čeprav je vodila porode v vseh vasicah župnije Šenčur, jih je bilo največ v samem Šenčurju. Za primerjavo sem vzela leto 1905, ko je bilo v župniji Šenčur 106 porodov, od tega jih je Jera vodila 55, druga pa je bila z 9 porodi Helena Perčič. Po letu 1928 število vodenih porodov pade. Zanjega zasledim leta 1931.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Kranj, predvsem vasice Gorenje, Rupa in Primskovo ter nekaj malega v mestu Kranj;
- župnija Naklo, občasno zapisana od leta 1893;
- župnija Predoslje, delovala je zlasti v vasicah Predoslje, Srakovlje, Kokrica, Britof, Ilovka. Zapisani porodi, ki jih je vodila, datirajo v leta 1885 do 1931. V letih 1885 do 1900 se število porodov postopno povečuje, tako da po letu 1900 postane Jera na tem območju ena izmed treh največkrat klicanih babic. Za primer sem vzela leto 1891, ko je bilo v župniji 118 porodov. Od tega jih je Jera vodila 51, druga pa je bila Uršula Vidic;
- župnija Cerklje na Gorenjskem, Spodnji in Zgornji Brnik v letih 1890 do 1898 ter leta 1921;
- župnija Velesovo 1899–1905.

Marjana Sajovic (Sajevec), neizprašana, 1888–1905, samo Olševek (Viševek).

Marjeta Ferjan, 1889–1904, Šenčur, Olševek.

Neža Lukanc, izprašana, 1891–1934, predstavljena v župniji Velesovo.

Polona Prosen, neizprašana, 1893–1899, samo Voglje.

Uršula Cuderman, 1893–1898, samo Šenčur.

Marjeta Žun, neizprašana, 1894–1910, čeprav ni bila izprašana, je vodila kar lepo število porodov, zlasti v Šenčurju in Vogljah največ med leti 1905–1910.

Marija Delovec, neizprašana, 1891, Štefanja Gora, Dvorje 1895, 1905 Olševek.

Frančiška Murnik, izprašana, 1897–1931, zlasti v vasicah Olševek in Luže, predstavljena v župniji Velesovo.

Jera Lap, izprašana. V vasici Prebačevo jo najdemo leta 1900, 1901 in 1907. Glede na majhno število vodenih porodov sicer izprašane babice domnevam, da je njeno delovanje bilo osredotočeno v drugi župniji ali pa je spremenila priimek (morda sta Jera Lap in Jera Bohinec ista oseba).

Gertruda (Jera) Bohinec, izprašana, 1901–1905, vasici Luže in Poženek (morda sta Jera Lap in Jera Bohinec ista oseba).

Leta 1890 je vpisana v župniji Smlednik, v vasici Moše in od leta 1891–1893 v Goričah.

Marija Mohar, izprašana, 1903 in 1914, gostujoča iz župnije Kranj.

Marjana Ropret, izprašana, 1904–1907, predvsem Šenčur.

Marjana Brolih, izprašana, 1904–1918. Med letoma 1906 in 1909 je vodila omembe vredno število porodov. Našla sem jo tudi v župniji Jezersko leta 1914 in 1916.

Marija Jamnik, roj. Jereb, izprašana, 1905, nato 1914–1916 in 1938, predstavljena v župniji Kranj.

Frančiška Vreček, roj. Boštic, izprašana

Frančiška je bila hči babice Jere Boštic in vnukinja babice Marije Brezar. V eni izmed RK je napisana pripomba – posestnikova žena.

Porode je vodila od leta 1910 do leta 1957, torej častitljivih 47 let.

Frančiška je bila v letih 1920 do 1948 največkrat poklicana babica v vaseh župnije Šenčur. Za primerjavo sem vzela tri leta:

- leta 1931 od 128 porodov Frančiška vodila 68,
- leta 1941 od 112 porodov Frančiška vodila 45,
- leta 1945 od 70 porodov Frančiška vodila 40.

Zadnji porod, ki ga je Frančiška vodila, nosi zapis 3. 12.1957 prav v Šenčurju.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Kranj, porode vodila zlasti na Primskovem, Gorenju, Hujah in Čirčah, v vasicah, ki gravitirajo na mejo župnije Šenčur do leta 1945;
- župnija Trboje leta 1930 in 1931;
- župnija Predoslje 1914–1957, med letoma 1940 in 1946 je bila druga največkrat poklicana babica, za Marijo Burja;
- župnija Velesovo od leta 1915 pa do maja 1954, prav v tej župniji je bila glede na število vodenih porodov zelo pomembna babica;
- župnija Cerklje 1947 vasica Češnjevke.

Oskrbovanka doma v Kranju Frančiška Ogris mi je pokazala in dovolila fotokopirati svoj izpisek iz rojstne matične knjige, kjer je navedena tudi babica Franca Vreček, ki je 5. 10. 1923 vodila porod.

Ime zdravnika, otroška babica, ki je pomagala pri porodu: *Vreček Franca - babica*

Prijava: *Matični Slepica Jas. bp. 1/1*

Pripombe in popravki: *opišna enotnost udeležar si Anžiček*

Pomeniti vpisi in zaznambe: *Sklepila zak. medo & Ferkina, Zak. dne 10 okt. 1946, št. 60.10 + Ljubljana, for. pr. knj. L. 130/393*

FEDERATIVNA LJUDSKA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
 LJUDSKA REPUBLIKA SLOVENIJA

Št. 10 Senčur

Dop. št. 30/9

Datum: 16 / 1951

Izpisek iz rojstne matične knjige

Letnik 1963, stran 219, zap. št. 7, Datum vpisa

Kraj rojstva (mesto, vas, ul.) *Luzec, 45*

Dan, mesec, leto in kraj rojstva *5 (pet) oktober 1913*

Primek, ime in spol otroka *Ogris Frančiška - ženska*

	oče	mati
Primek (za otce tudi dekliški primek)	<i>Ogris</i>	<i>Oslerman</i>
Rojstno ime	<i>Anton</i>	<i>Škarija</i>
Dan, mesec, leto in kraj rojstva	<i>13. 9. 1865</i>	<i>13. 3. 1885</i>
Dravljanstvo	<i>/</i>	<i>/</i>
Narodnost	<i>/</i>	<i>/</i>
Polje	<i>foreški</i>	<i>/</i>
Prebivališče	<i>Luzec, 45</i>	<i>Luzec, 45</i>

Nadaljevanje na 2. strani

Izpisek iz rojstne matične knjige, kjer je navedena tudi babica Franca Vreček.
 Vir: Frančiška Ogris.

Frančiška Aljančič, roj. Nadižar, izprašana, 1914–1947. Pri Frančiški je v letih 1914 do 1920 vpisan priimek Nadižar, neizprašana, kasneje pa Frančiška Aljančič, roj. Nadižar, izprašana. V župniji Šenčur je bila zlasti med leti 1929 in 1933 ter 1941 in 1947 druga največkrat poklicana babica. Podrobneje je predstavljena v župniji Kranj - Šmartin.

Angela Zupan, izprašana, roj. 28. januarja 1894 v Šenčurju, diplomirala 30. 5. 1921.

Babica Angela je vodila porode v župniji Šenčur vse od leta 1921 do 1957, največ med letoma 1926 in 1933. Predstavljena v župniji Kranj.

Marija Aleš, izprašana, 1921–1934, predstavljena v župniji Preddvor.

Katarina Naglič, izprašana, iz Bele. Med leti od 1921 do 1931 je porode vodila predvsem v Hotemah. Predstavljena v župniji Preddvor.

Ivana Omerza, izprašana, v vasicah župnije Šenčur je bila v vojnem času, to je od 1921 do vsaj 1945 druga največkrat poklicana babica. Predstavljena v župniji Trboje.

Marija Kovač, roj. Ahačič, izprašana, 1924–1947, predstavljena v župniji Cerklje.

Marjana Dolinar, roj. Bogataj, izprašana, 1934, predstavljena v župniji Kranj - Šmartin.

Helena Rant, izprašana, 1935–1945, predstavljena v župniji Naklo.

Marija Lombar, izprašana, 1937–1941, predstavljena v župniji Preddvor. Tu jo omenjam kot tretjo največkrat klicano babico v vasicah župnije Šenčur.

Marija Burja, izprašana, 1938–1958, predstavljena v župniji Predoslje.

Ana Habjan, izprašana, 1939, predstavljena v župniji Kranj - Šmartin.

Marija Kopač, izprašana, 1939, predstavljena v župniji Cerklje.

Ana Vreček, por. Kadunc, izprašana, je bila roj. 18. 8. 1920 v Šenčurju št. 92 materi Frančiški Vreček, ki je bila tretja generacija že prej navedenih babic v družini.

Babiško šolo je obiskovala v letih 1944 in 1945.

Leta 1946 se v knjigi prvič pojavi ime babice Ane Kadunc. V tem letu je že imela omembe vredno število vodenih porodov, že leta 1947 polagoma prevzema vodilno vlogo od matere Frančiške Vreček. Leta 1948 si ta položaj utrdi in ga zadrži vse do odprtja porodnišnice na Gašteju. Za primerjavo sem vzela leto 1950, ko je Ana od 88 vodila 45 porodov. Zadnji porod, ki sem ga našla, zabeleženega v vasi Luže, je Ana vodila 14. 11. 1958.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Trboje, leta 1949 vodila en porod;
- župnija Velesovo od leta 1946 do najmanj 1959;
- župnija Cerklje leta 1950 vasica Češnjevke;
- župnija Predoslje od leta 1946 do najmanj 1959.

*Fotografija Ane Vreček iz osebnega lista babiške šole v letih 1944-45.
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana Enota v Ljubljani.*

V Gorenjskem glasu (Žlebir. Z., 2000) je bil objavljen obširen intervju s takrat še živečo 80-letno babico Ano Kadunc iz Šenčurja, ki ga v posameznih delih citiram:

Babiška tradicija je bila pri hiši poldrugo stoletje

"Prva babica v našem rodu je bila moja prababica Marija BREZAR (po podatkih iz RK je delovala najmanj od leta 1871 pa do 1896). Takrat si do poklica prišel po šesttedenskem tečaju. (Marija je tečaj imela opravljen, kajti povsod je vpisano – izprašana).

Moja stara mama, Jera BOŠTIC, rojena 1854. Sama je rodila pet otrok, poleg babištva pa se je ukvarjala tudi z ostalim zdravilstvom. Rekli so ji "šenčurski bog", kdo ve, ali zato, ker je imela zdravilo za vse mogoče bolezni. Spomnim se, kako sva z mamó nabirali ržene rožičke, da jih je stara mama posušila, jih zmlela in ta prašek kot zdravilo vedno nosila s seboj.

(Bila je izprašana babica, njeno delovanje pa je v RK zabeleženo od leta 1885 do 1931).

Tretja babica je bila moja mama Frančiška VREČEK, rojena leta 1881. Babica je postala 26. februarja 1910. Mama je rodila že dva otroka, preden se je izučila tega poklica. Menda je bilo to kar pogoj, češ da ji to da dragoceno izkušnjo. Zanimivo pri moji mami je bilo tudi to, da je imela v stari Jugoslaviji kot babica položaj nekakšnega obrtnika. Takrat so porode še plačevali: za zavarovance je bilo 250 dinarjev, za kmečke ljudi, ki niso imeli zavarovanja, 100.

Ko mama niso več delali, so prejemale, ne pokojnino, temveč nekakšno socialno podporo.

Mama mi je iz svoje babiške prakse povedala veliko zanimivega, tudi o tem, kako so žene rojevale na slami, po porodu pa so tisto vse zažgali.

Moja mama je pomagala tudi pri mojima porodoma. Posebej zanimivo je bilo rojstvo drugega sina. Prišli so me iskat, naj grem pomagat k porodu, pa sem morala odkloniti, češ da mi je pravkar odtekla voda. Dolgo se nisem odločila, da bi poslala po mamó, ki je tačas bila pri drugi porodnici. Ko sem vendarle začutila, da je prišel moj čas, je mama pritekla in sin se je v nekaj minutah rodil. Bilo je okoli polnoči. Potem se je vrnila k prejšnji porodnici in tam se je otrok rodil ob dveh ponoči."

Leta 1944 se je Ana Vreček (kasneje por. Kadunc) s kolesom peljala na Golnik, da bi se pozanimala zaradi obvestila v časopisu Karavanken Botte za sprejem v babiško šolo v Ljubljani. Na Golniku jo je sprejel zdravnik v nemški uniformi. Ko mu je v nemškem jeziku povedala, da so v družini že tri generacije babic, ji je brž napisal nakaznico, s katero naj bi dobila obutev, opremo in obleko. Julija je prišlo povabilo iz Ljubljane.

Šolanje je končala z odliko leta 1945.

"Svoje babiško obdobje imam v lepem spominu, čeprav je bilo tudi težko. Na terenu smo bile babice prepuščene same sebi, pogosto brez vsega, svoje instrumente smo tovorile v cekarjih, preden so nam kupili značilne babiške torbe. Na porod je bilo treba mnogokrat peš, šele kasneje s kolesi. Zdi se mi, da je bilo v mojih časih največ porodov ponoči, zato je bilo bolj malo spanca.

Prvih deset let mojega dela je povezanih s porodi doma. Kar okoli 70 ali 80 jih je bilo na leto.

Tudi potem ko je bila v Kranju že porodnišnica, je bilo še blizu dvajset porodov letno na domu.

Preden so se začele posvetovalnice, sem žene obiskovala tudi pred porodi, zlasti tiste, ki so pričakovale prvega otroka. Tudi dojenje so tedaj zelo spodbujali. Spomnim se, da je žena, po vojni, od babice dobila posebno potrdilo, da doji in ji je zato pripadal dodatek k hrani."

Ana Kadunc je živela v domači hiši, v Šenčurju. Pred vojno je na hiši visela plošča z napisom "Frančiška Vreček – okrajna babica", po njej pa "Ana Kadunc – babica". Žal so nasledniki tablo sneli. Ker je imela dva sinova, se družinska tradicija babištva ni nadaljevala, marveč se je prenesla na ostale veje družinskega drevesa.

Cerklje na Gorenjskem

Cerklje na Gorenjskem ležijo na rodovitnem polju pod Krvavcem. Knjiga rojstev od leta 1890–1950 (Župnija Cerklje 1890 – 1902, 1903 – 1922, 1923 – 1932, 1933 – 1941, 1941 – 1950) nam pokaže paleta vasic, ki so v tistem času spadale pod župnijo Cerklje. Tako imamo zabeležene vasi Štefanja Gora, Grad, Cerklje, Lahovče, Zgornji in Spodnji Brnik, Češnjevke, Vasca, Vopovlje, Možjanca, Sv. Ambrož, Pšata, Šmartno, Zalog, Dobrava, Polica, Glinje, Poženek, Stiška vas, Dvorje.

Pregledala sem rojstne knjige 1903–1922, 1923–1932, 1941–1950 in 1933–1941 (župnija Cerklje na Gorenjskem).

V letih 1890–1902 je bilo na področju župnije Cerklje šest babic. Število posameznih porodov se z leti nekoliko menja, v povprečju pa je bilo enakomerno porazdeljeno. To so bile

Marija Burnik, Ana Preša, Marjana Ropotar, Ana Koritnik, Marija Brankovič in Frančiška Murnik.

Marija Burnik, izprašana, 1890–1925.

Ana Preša, izprašana, 1890–1932, po letu 1918 je zapisano Marjana Preša, vendar menim, da gre za isto osebo.

V župniji Šenturška Gora je vpisana Marjana Preša od leta 1886–1922.

Marjana Ropotar, izprašana, 1890–1915.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Šenčur med leti 1896–1907, zlasti v vasi Voglje;
- župnija Velesovo od leta 1897 do 1904.

Ana Koritnik, izprašana, od leta 1890 do maja 1925.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Velesovo med letoma 1884 in 1920;
- župnija Šenturška Gora med letoma 1890 in 1900.

Marija Brankovič, izprašana, 1890–1932, je vodila največ porodov v hribovitem delu župnije, zlasti v vasicah Štefanja Gora, Možjanca, Stiška vas, nekaj manj pa v dolinskih vasicah.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Kokra med letoma 1923 in 1930,
- župnija Velesovo 1908–1911,
- župnija Šenturška Gora, vpisana leta 1921 in 1922.

Frančiška Murnik, izprašana, 1897–1933, predstavljena v župniji Velesovo.

Marija Vidmar, izprašana, v župniji Cerklje je vodila porode od leta 1890 do 1896, vendar v manjšem obsegu kot prvih šest zgoraj navedenih babic. V župniji Šenčur jo najdemo vpisano leta 1897 v vasi Voklo.

Marjana (Mica) Rozman

V letih 1897–1910 je še kot neizprašana vodila porode na Spodnjem Brniku in Vopovljah. V RK je ponekod zapisano, da Marjana stanuje na Spodnjem Brniku 75.

Leta 1905 zasledim Marjano Rozman v župniji Šenčur, ko vodi porod v vasici Luže. Ob imenu je zapisano **izprašana**.

Katarina Žurbi, izprašana, 1916–1950, predvsem vasice Lahovče, Zalog in Vopovlje.

Marija (Nunar) Aleš, izprašana, 1915–1930, na Možjanci, predstavljena v župniji Preddvor.

Marija Sodnik, izprašana, 1921–1955. Porode je vodila tudi v župniji Šenturška Gora.

Od leta 1906 do leta 1920 je vpisana Marija Sodnik kot neizprašana babica. Ali je to ista oseba, ki je morda opravila šolanje, nisem ugotovila.

Jera Juhant, izprašana, 1926–1937.

Od leta 1935 do najmanj leta 1950 so bile tri babice, ki so vodile skoraj vse porode. To so:

Marija Kovač, roj. Ahačič, izprašana, 1923–1962. V času delovanja je Marija bila najpomembnejša babica župnije Cerklje. Zadnji vodeni porod je zabeležen 22. 9. 1962.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Kranj 1947 (cesta na Golnik),
- župnija Šenčur od leta 1924 do 1947,
- župnija Preddvor leta 1938,
- župnija Naklo leta 1938,
- župnija Velesovo od leta 1923 do 1941, pri tem pa je treba poudariti, da je po letu 1935 prevzela vodenje skoraj vseh porodov,
- župnija Šenturška Gora od leta 1936 do 1955.

Marija Kopač, izprašana, 1921–1960

Zadnji zabeleženi porod je bil 14. 12. 1960.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Šenčur od leta 1939, zadnji vodeni porod je bil 14. 12. 1960;
- župnija Šenturška Gora 1952–1957.

Marija Kregar, izprašana, 1921–1953

Primerjalni izračun za leto 1938 nam pokaže, da je od 97 porodov 48 vodila Marija Kovač, 23 Marija Kopač in 14 Marija Kregar.

Marija Kregar in Marija Kopač sta se na drugem in tretjem mestu po številu porodov v posameznem letu menjavali.

Tako kot imamo vrsto vasic na Cerkljanskem polju, imamo tudi številne vasice, ki se dvigajo proti Krvavcu, kar posledično pomeni, da je bilo veliko različnih babic, ki so pomagale pri porodih. Zlasti v vasicah, ki ležijo na pobočju Krvavca, nekaj manj tudi v odročnih dolinskih vasicah, so pri porodih pomagale mame, stare mame, sestre in svakinje, ki so bile v tistem trenutku dosegljive, zato sem zapisala samo tiste, ki so vodile porod vsaj dvakrat v enem letu ali en porod na leto več zaporednih let. To sem razbrala iz enakih priimkov matere in babice ali pa priimka babice in očeta ter po ponavljajočem se naslovu.

Marija Železnikar, neizprašana, 1891–1914, malo porodov, vsi Stiška vas, leta 1921 vpisana v župniji Šenturška Gora.

Marija Šuštaršič, neizprašana, 1891–1899, po en porod v vasici Lahovče.

Uršula Sluga, neizprašana, od leta 1891 do 1898 je v vasici Štefanja Gora vodila en porod na leto.

Franca Lončar, neizprašana, 1891–1896, en porod na leto v vasici Šmartno.

Marija Lah, 1893–1898, od 1914 do 1921 vpisana **Ivana Lah**. Obe sta imeli malo porodov, le-ti so bili predvsem v vasicah Zalog in Šmartno.

Marija Komovec, 1893, 1910, malo porodov, zlasti Brnik.

Marjana Grilc, 1895–1906, predvsem Stiška vas in Štefanja Gora.

Marija Ilija, roj. Ropret, 1898–1905, samo Brnik. Poročila se je 23. 5. 1887 z Jakobom Ilijo. Njuna hči Pavla, roj. 25. 1. 1920, Spodnji Brnik št. 27, je opravila babiško šolo v letih 1944 in 1945. Domnevno se je zaposlila v Porodnišnici Kranj.

I L I J A Pavla, roj. 25.1.1920. v Spodnjem Brniku pri Kranju

samska, pristojna v obč. Cerklje pri Kranju
6 razr.osnov. šole v Cerkljah pri Kranju
tovarniška delavka
Zadnje redno bivališče: Sp.Brnik št.27.
obč.Cerklje pri Kranju

Porodna soba:
Otročnice:
Ginekologija:
Porodi:

CERKLJE
pri KRANJU
pri Ljubljani

Tečaj 1944 - 1945

*Osebni list Pavle Ilije, ki je obiskovala babiško šolo med drugo svetovno vojno.
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana Enota v Ljubljani.*

Marija Močnik, 1900–1906, nato 1922, malo porodov, vse v vasici Sv. Ambrož.

Neža Kogler, 1902, 1906, 1910 Stiška vas. V letih 1913 in 1917 je vpisana Marija Kogler.

Marija Porovne, leta 1902, nato 1918 in 1923.

Marija Žagar, izprašana, 1904–1933, predstavljena v župniji Šenturška Gora.

Ivana Čimžar, neizprašana, 1929 in 1934.

Posebej želim opozoriti na babico **Agato Šlander**, ki je v vasici Grad leta 1916 vodila dva poroda. Ob njenem imenu je zapisano, da je babica iz Trsta. Po tem zapisu je nisem več zasledila. Glede na to, da je bil to čas I. svetovne vojne, je velika verjetnost, da se je za nekaj časa umaknila pred vojnimi strahotami na Gorenjsko.

V isti rojstni knjigi je zanimiv tudi vpis babice **Roze Nikolič**. Ob imenu je zapisano ciganska babica. Porod je vodila leta 1931 v velesovskem gozdu.

Šenturška Gora

Župnija Šenturška Gora je v času, ki sem ga pregledala v knjigah 1829–1955 (župnija Šenturška Gora), obsegala vasice Šenturška Gora, Apno, Sidraž, Sv. Lenart, Ravno, Vrhovje, Praprotno za Kalom, Viševnica.

Do leta 1843 babic niso vpisovali, nato so do leta 1930 vpisovali samo nekatere babice, domnevam, da izprašane, tako da imamo veliko porodov, kjer babica ni navedena. To se ponovi tudi med leti 1942–1944, kjer vpisa babice ni. Posebnost vpisov v knjigah te župnije je tudi, da je zapisovalec v obdobju od leta 1850 do 1900 pri babici vpisal kar soseda. Tako imamo npr. leta 1930 štirinajst porodov in le pri dveh je babica vpisana, medtem ko imamo leta 1935 šestnajst porodov in pri devetih vpisano izprašano babico.

Agata Koritnik, 1850–1885, vodila vse porode, kjer je vpisana babica.

Marjana Preša, izprašana, 1886–1922, med letoma 1886 in 1897 je vpisana samo Marjana Preša, predstavljena v župniji Cerklje.

Ana Koritnik, izprašana, 1890–1900, predstavljena v župniji Cerklje.

Lucija Jagodic, izprašana, 1890–1903. Lucijo Jagodic sem zasledila samo v župniji Šenturška Gora in v Stiški vasi (župnija Cerklje) od leta 1890 do 1893, kar je dokaj neverjetno glede na to, da je bila izprašana. V župniji Šenčur sem našla zapisano Dorotejo Jagodic 1891. leta. V župniji Šenčur je zapisana Marija Jagodic, in sicer med letoma 1888 in 1891 v vasici Viševnik, prav tako je Marija Jagodic vpisana v župniji Cerklje med leti 1890 do 1909.

Marija Žagar, izprašana, 1900–1935, najpomembnejša babica med letoma 1924 in 1935.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Cerklje 1904 do 1933,
- župnija Kranj leta 1933 Primskovo.

Frančiška Habjan, neizprašana, 1915–1919.

Marija Brankovič, izprašana, 1921, 1922, predstavljena v župniji Cerklje.

Marija Sodnik, izprašana, 1921–1955, predstavljena v župniji Cerklje.

Ivana Vrhovnik, izprašana, 1927–1952, poleg Marije Kovač največkrat klicana babica.

Marija Kališnik, izprašana, 1931.

Marija Kovač, izprašana, 1936–1955, predstavljena v župniji Cerklje.

Marija Kopač, izprašana, 1952–1957, predstavljena v župniji Cerklje.

Velesovo

Velesovo je danes naselje v občini Cerklje na Gorenjskem. Župnija Velesovo pokriva vasi Velesovo, Adergas, Polica in Trate.

Iskanje babic sem začela z letom 1861 pa do 1950 (Župnija Velesovo).

Leta 1861 so bili porodi v župniji dokaj enakomerno porazdeljeni med tri babice: **Ano Kalan** (1861–1865), **Katarino Perne** (1861–1869) in **Jožefo Jekovec, izprašana** (1861–1928).

Od leta 1861 pa do decembra 1896 je največ porodov vodila **Jožefa Jekovec, izprašana**. V posameznih letih, kot so bila npr. 1881, 1887, 1892, 1895, ko je bilo v župniji od 13 do 35 porodov, je prav vse vodila Jožefa, prav tako v letu 1887. Po letu 1900 je vodila samo še kakšen porod na leto. Zadnji porod, ki ga je vodila, je bil decembra 1928.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Šenčur, med leti 1871 do 1905 je vodila veliko porodov v vaseh župnije Šenčur, in sicer Olševek, Voklo, Visoko, Luže, Prebačevo;
- župnija Cerklje na Gorenjskem vse do leta 1901.

Marjana Brezar, izprašana, 1875, predstavljena v župniji Šenčur.

Ana Koritnik, izprašana, 1984–1920, občasno, predstavljena v župniji Cerklje.

Frančiška Murnik, izprašana, je porode začela voditi leta 1894 in polagoma prevzemala vodilno vlogo od babice Jožefe Jekovec. Tako je leta 1900 vodila že vse porode v župniji. V nadaljevanju je takih let bilo kar nekaj. Z delom babice je končala januarja 1935.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Šenčur od leta 1897 do 1931 zlasti v vasicah Olševek in Luže;
- župnija Cerklje 1897–1933.

Marjana Ropotar, izprašana, 1897–1904, predstavljena v župniji Cerklje.

Jera Boštic, izprašana, 1899–1905, predstavljena v župniji Šenčur.

Marija Brankovič, izprašana, 1908–1911, predstavljena v župniji Cerklje.

Frančiška Vreček, izprašana, 1915–1954. V obdobju od leta 1936 do leta 1949 sta porode vodili Frančiška Vreček in Marija Kovač ter si jih dokaj enakomerno razdelili. Po letu 1950 pa se število porodov obeh navedenih babic zmanjša, kajti pojavi se novo ime – Ana Kadunc. Frančiška je vodila zadnji porod v župniji Velesovo maja 1954. Predstavljena je v župniji Šenčur.

Angela Zupan, izprašana, 1925–1936, malo porodov, predstavljena v župniji Kranj.

Marija Pipan, izprašana, 1934, vodila samo en porod.

Marija Kovač, roj. Ahačič, izprašana, 1923–1959. V prvih letih je vpisana še z dekliškim priimkom Ahačič, kasneje pa Kovač. Kot sem že napisala pri babici Frančiški Vreček, je tudi Marija Kovač bila pomembna babica vasic župnije Velesovo. Zadnji porod, ki ga je vodila v tej župniji, je junij 1959. Predstavljena je v župniji Cerklje.

Ana Kadunc, izprašana, od leta 1946 do konca vpisov. Ana je v župniji Velesovo polagoma nadomestila babico, svojo mamo Frančiško Vreček. Predstavljena je v župniji Šenčur.

Preddvor

Preddvor je kraj, ki leži severno od mesta Kranj na desnem bregu reke Kokre tik pod gorami. Župnija Preddvor je od leta 1859 - 1950 (župnišče Preddvor), obsegala naslednje vasi: Preddvor, Tupaliče, Nova vas, Potoče, Bašelj, Zgornja in Srednja Bela, Breg, Bobovek ter Mače.

Knjigi, shranjeni na UE Kranj, sta datirani v leta 1892–1934 in 1935–1940 (župnija Preddvor).

Gertruda Ekar

Gertruda Ekar je v knjigi zapisana kot **pomembna babica** tega območja. Pri pregledu starih knjig za župnijo Jezersko sem našla podatek, da je Gertruda v njihovi župniji vodila tri porode. Ob njenem imenu sem našla zapis v starem nemškem jeziku z oznako N*11. Ker sem enako oznako z drugo številko v enakem časovnem obdobju našla pri vodilni babici župnije Jezersko Mariji Marčun, domnevam, da je to številka, ki potrjuje njuno izobrazbo.

Babica Gertruda Ekar je začela porode v župniji Preddvor voditi verjetno leta 1859 in končala leta 1900. Za primerjavo bom napisala dva podatka. Leta 1865 je v župniji bilo 48 porodov, od teh jih je Gertruda vodila 32. V letu 1866 je zabeleženih 30 porodov, Gertruda pa jih je vodila 28.

Po letu 1867 se delež porodov babice Gertrude zmanjša in se močno poveča delež babice Marije Bizjak.

Marija Bizjak, izprašana. Marija je v začetku delovanja bila zabeležena kot neizprašana babica, leta 1895 pa že zasledim zapis izprašana. V letih 1867 do 1898 je bila v vasicah župnije Preddvor največkrat poklicana babica. Za primer naj navedem leto 1890, ko je v župniji Preddvor bilo zapisanih 40 porodov, od tega jih je Marija vodila 36, in leto 1891, ko je bilo vseh porodov 60, Marija pa jih je vodila 52.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Šenčur, predvsem vasice Hotemaže, Visoko in Voklo, vse do leta 1915;
- župnija Goriče, vpisana je od 1980 do 1983.

V vasici Tupaliče je podoba nekoliko drugačna. Za razliko od ostalih vasic, kjer so večinoma k porodom klicali že uveljavljene babice in je samo sem ter tja na pomoč vskočila druga, je v Tupaličah med letoma 1882 in 1888 skoraj vse porode vodila **Agnes (Neža) Štirn**, ki je v drugih vasicah nisem zasledila.

Katarina Naglič, izprašana, je bila babica, ki je delovala v vasicah vsaj sedmih župnij.

V župniji Preddvor je vodila največ porodov v Srednji in Zgornji Beli od 1890 do 1934.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Šenčur, predvsem v vasici Hotemaže med letoma 1908 in 1931;
- župnija Trstenik med letoma 1896 in 1925 je vodila največ porodov v vasici Žablje, nato Trstenik, Pangeršica in Bobovk;
- župnija Jezersko leta 1922 vasica Kokra;
- župnija Kokra 1904–1926, občasno;
- župnija Goriče 1910;
- župnija Cerklje 1911.

Marjana Roblek, izprašana, 1890–1928, predstavljena v župniji Jezersko.

Neža Lukanc, izprašana, 1897–1912, predstavljena v župniji Predoslje.

Jera Boštic, izprašana, 1901 in 1902, predstavljena v župniji Šenčur.

Marija Štular, izprašana, iz Kokre, 1901–1903.

Marija Markun, izprašana, 1906, predstavljena v župniji Naklo.

Marija Jamnik, izprašana, 1911, predstavljena v župniji Kranj.

Marija (Nunar) Aleš, roj. Piber 11. 3. 1882 na Zgornji Beli 27.

Babico Marijo Aleš sem našla vpisano v rojstni knjigi župnije Preddvor že leta 1914 s priimkom Nunar, kasneje, vse do leta 1954, pa s priimkom Aleš. Umrla je 2. 4. 1963. K porodom je bila velikokrat klicana, zlasti veliko jih je vodila v tridesetih letih (npr. leta 1931).

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Kranj med letoma 1932 in 1934 predvsem v vasicah severozahodno od mesta Kranj – največ na Kokrici;
- župnija Cerklje, porode je vodila v vasici Možjanca od leta 1915 do 1930;
- župnija Predoslje od leta 1931 do 1950;
- župnija Trstenik od leta 1917 do 1944, zlasti v vasici Babni Vrt. Leta 1932 je od 10 vodila 7 porodov in leta 1933 od 10 porodov 6;
- župnija Šenčur od leta 1921 do 1934 je vodila skoraj vse porode v vasici Hotemaže;
- župnija Kokra 1930–1940.

O babici Mariji – Štumbarjevi mami – mi je pripovedovala njena vnukinja Marija Ekar (2016), por. Bergant, iz Kokre, ki je šla po babičinih stopinjah in se izšolala za medicinsko sestro, prav tako tudi njena sestra Milena Ekar, por. Bizjak.

"Moja stara mati Marija je bila babica za vse vasi daleč naokoli. Bila je čuteča, delovna in plemenita ženska. Poročila se je Nunar, rodila dva sinova, po štirih letih ovdovela (mož je izgubil življenje v rudniku v Ameriki). Ponovno se je poročila leta 1920 z dvakratnim vdovcem (Andrejem Alešem) in pridožila pet otrok iz njegovih zakonov, v njunem zakonu pa rodila še dve hčeri. Tako je skrbela za štiri vrste otrok.

Na pot se je odpravljala peš ali pa s kolesom, redko se je zgodilo, da bi jo prišli iskat z zapravljivčkom.

Včasih mi je pripovedovala o svojem delu, a sem bila žal še premajhna, da bi si zapomnila. Le en dogodek, o katerem je govorila, pa se mi je vtisnil v spomin. Takole naj bi bilo.

Neki možakar je prišel ponjo, češ da bo soseda vsak čas rodila. Urno je vzela svojo torbo in stopila za njim. Ko je prišla v hišo, je zagledala porodnico z močnimi popadki, kup lačnih otrok, nezakurjena hiša, v peharju je kruh čez lezel, v kotu pa je ležal pijan mož.

Najprej je otroke poslala v kamro, pogledala porodnico in ker je videla, da ima še nekaj časa, je zakurila, da je pogrela vodo. Ko je porodnica srečno rodila, je naša babica poklicala otroke, jih pogrela in jim pripravila hrano. K tej porodnici je hodila še ves teden, kajti brez njene pomoči bi tako ona kot tudi otroci stradali in prezebali v nezakurjeni hiši.

*Štumbarjeva mami.
Vir: Marija Bergant.*

Ne le pri tej hiši tako je pomagala v poporodnih dneh tudi še vsem tistim porodnicam, ki niso imele drugih sorodnic za pomoč – bodisi mame, sestre ali tašče.

Tudi krstna botra je bila mnogim otrokom, zlasti tistim iz revnih družin in tistim, ki so jih rodile nezakonske matere.

Veliko sta sodelovala z dr. Valičem. Ko sta naletela na težek porod, je dr. Valič vedno rekel "MICI, POD FREJ NEBES STOPVA PA MOLVA", kar je pomenilo, da ne moreta storiti nič več, da je vse v božjih rokah.

Če me vprašaš po plačilu, ne vem, da bi plačilo za vodenje porodov dobivala. Največkrat so se ji zahvalili z moko, kašo, hlebom kruha ipd. Včasih pa je pri kakšni hiši, kjer so bili bogatejši, dobila tudi kakšen sold.

Spomin nanjo je v moji duši pustil velik pečat. Imela sem jo neizmerno rada, morda sem prav zaradi nje izbrala poklic medicinske sestre in tako kot ona, ko sem bila zaposlena v Porodnišnici Kranj, tudi sama z velikim veseljem prispevala k dobremu počutju mamic in dojenčkov.

Moja odločitev za ta poklic pa je verjetno navdušila tudi mojo sestro Mileno Ekar Bizjak, ki prav letos kot medicinska sestra zaključuje svojo 40-letno zaposlitev v kranjski porodnišnici."

Gostujoče babice iz sosednjih župnij:

Frančiška Vreček, izprašana, 1915, 1934–1936, predstavljena v župniji Šenčur.

Marija Burja, izprašana, 1942, predstavljena v župniji Šenčur.

Frančiška Murnik, izprašana, 1924, predstavljena v župniji Šenčur.

Angela Zupan, izprašana, 1934–1943, predstavljena v župniji Kranj.

Marija Kovač, izprašana, 1938, predstavljena v župniji Šenčur.

Ana Habjan, izprašana, 1951, predstavljena v župniji Kranj - Šmartin.

Marija Lombar, rojena Krč, izprašana, diplomirala 26. 2. 1937 v Državni babiški šoli v Ljubljani.

**Marija Lombar
33 let babica**

Marija se je rodila 11. maja leta 1909 v Novi vasi št. 5, Preddvor. Poročila se je z Jožefom Lombarjem, ki je bil po poklicu krojač. Marija je v času delovanja, to je od leta 1937 pa do ustanovitve porodnišnice na Gašteju, bila najpomembnejša babica v župniji.

Marijo Lombar najdemo kot babico vpisano poleg Preddvora tudi v:

- župniji Jezersko od 1937 do 1950;
- župniji Predoslje od 1940 do 1947;
- župniji Trstenik od 1938 do 1942;
- župniji Kokra od leta 1937 do 1961, ko je vpisan zadnji porod, je bila Marija največkrat klicana babica;
- župniji Šenčur, prvi vpis datira v leto 1937. Marija Lombar in Frančiška Aljančič si v župniji Šenčur delita tretje mesto po številu vodenih porodov od leta 1941 do 1947;
- župniji Kokra, v tej župniji je Marija bila edina babica za vse porode od leta 1940 pa do konca svojega delovanja;
- župniji Trstenik v letih 1938 in 1939.

*Iz šolskega glasila Matijev rod 1970/1971
OŠ Matija Valjavec Preddvor*

Državna babiška šola v Ljubljani

DIPLOMA

*Predsednik in člani komisije
za izpraševanje učenk kr. šole za babice v Ljubljani*

*potrjujemo, da je L O M B A R M a r i j a
rojena dne 11./V. 1909 v Novi vasi št.5, obč. Preddvor,
srez Kranj, redno dovršila predpisani babiški tečaj te šole
in prav dobro opravila pred nami izpit iz babištva.*

*Na podstavi nam dane pooblastitve proglašamo imenovano
L O M B A R M a r i j o, ko je prisegla, da
bo vestno izpolnjevala svoje dolžnosti, za babico, ki je sposobna
izvrševati babiško prakso. V dokaz temu ji dajemo to diplomo,
na katero je pritisnjen pečat kraljevske šole za babice v Ljubljani
in so postavljeni naši svojeročni podpisi.*

V Ljubljani, dne 26. februarja 1937.

Predsednik izpraševalne komisije:

[Handwritten signature]

Člani izpraševalne komisije:

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

*Diploma Državne babiške šole leta iz leta 1937.
Iz osebnega arhiva Marijine hčere Marinke Lombar, por. Zadražnik*

O babici Mariji sem se pogovarjala z njeno hčerko **Marinko Lombar, por. Zadražnik (2016)**, ki je po poklicu ravno tako bila babica. Rojena je bila 19. 4. 1934. Najprej se je zaposlila kot gospodinjstva pomočnica v Domu ostarelih v Preddvoru, kasneje, po končani babiški šoli, pa v Porodnišnici Kranj.

Priimek, ime Lombar Marinka Šola - tečaj: 18
 Rojstvo, datum 19. IV. 1934. LJUBLJANA REPUBLIKA SLOVENIJA
 kraj Preddvor BABISKA ŠOLA
 okraj Krauf v LJUBLJANI
 Stanovanje: sedaj Matička ul., Hudejana, Stajmerjeva o/a
 drugače Preddvor 44. Predulj
 Oče, ime in poklic Jos, kovač
 Mati, ime in poklic Marija, por. Keč, tatara
 Dosedanje redno šolanje (vrsta, čas in kraj)
7 let. osnovne šole, Preddvor
4 let. nižje letne šole, Hudejana
 Tečaji, izpiti, itd. _____
 Dosedanje zaposlitve oz. delo (vrsta, čas in kraj)
gosp. frak. v domu ostarelih, Preddvor
 Samoizobrazba _____
 Kdo ga vzdržuje, prejemanje podpor itd.: _____ Življenje 1941-1945: _____
 T 2000-10 Preddvor
DZS-104-B 1 S 2

*Osebni list dijakinje babiške šole leta 1934.
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana Enota v Ljubljani.*

Zanimivo pisanje o Lombarjevi mami, v katerem se je sama predstavila, sem prebrala v glasilu Matijev rod (Zadražnik, 1971), ki ga je izdala OŠ Matije Valjavca iz Preddvoru, in sicer letnik XXXI št. 1 in letnik X 1970/71 ter v reviji Gorenjska (Maček., 2006), izšla leta 2006.

Takole piše:

"Po rojstvu druge deklice me je dr. Valič nagovarjal, naj se grem učiti za babico, ker je bila v naši vasi samo ena in to je bilo premalo za okoliš od Jezerskega do Trstenika. Ta poklic me je veselil, vendar nisem vedela, komu naj izročim svojo družino. V tistem času, tik pred vojno, je bilo malo zaslužka in mogoče me je tudi to gnalo v Ljubljano, kjer sem dokončala babiško šolo.

Od takrat dalje se je moj delovni dan spremenil. Lahko bi rekla, da se je začel z dnem in tudi z njim končal. Ni bilo odmora, dopusta ... Zdoma sem bila tudi po dva dni."

Marija Lombar je bila predana babiškemu poklicu, šele nato je bila žena in mati. Pogosto pa se je morala zasukati tudi kot kuharica, na dvorišču ujeti kokoš, jo oskubiti in pripraviti tradicionalno jed za porodnico in dojenčka, to je kokošjo juho z na maslu popečenimi koščki kruha.

"Najhujša so bila vojna leta. Veljala je policijska ura, mene pa so kljub temu poklicali na pomoč. Ves čas sem premišljevala, kdaj bo počilo. Bilo me je strah, a sem vseeno šla. Na rokavu sem nosila napis *Hebame*, toda kdo ga bo ponoči in v temi videl. Spremljati si me nihče ni upal, zato sem ves čas pokašljevala, kar me je velikokrat tudi rešilo. Včasih pa sem kar prenočila pri porodnici doma.

Časi so bili težki. Revščina. Pri marsikateri hiši niso imeli ne odeje, ne posode, ne plenice, v katero bi zavila novorojenca. Včasih so mi dali ruto, ki jo je ženska imela na glavi, prt ali kaj drugega. Tudi v suknjič sem nekoč zavila novorojenca.

Zgodilo se je tudi, da sem morala moža od porodnice poslati po zdravnika. Takrat so zame bile minute neskončno dolge.

Na žalost je tudi problem prevoza pogubil kakšno življenje. Bil je primer, ko žena po porodu ni nehala krvaveti in so jo naložili kar v večjo košaro, s katero so sicer prenašali gnoj, da bi jo odnesli do zdravnika, a jim je na koncu poti izkravela.

Bili pa so tudi taki dnevi, ko so po srečnem porodu v kuhinji zažvenketali fraklji.

Velikokrat so se pri meni oglasile tudi nosečnice, ki so potrebovale zgolj nasvet, kajti zdravnikov ni bilo in tudi ni bilo v navadi, da bi zdravnik pregledoval nosečnice. Vzrok, da je bila preventiva med nosečnostjo slaba, je bilo tudi pomanjkanje denarja.

Med delom sem se srečevala z mnogimi težavami, ena izmed njih je bila tudi prevozno sredstvo. Največ poti sem opravila s kolesom, kadar vreme tega ni dopuščalo, so mi preostale le noge. Pot me je vodila tudi proti Jezerskemu, Možjanci, Goričam ... le redkokdaj se mi je nasmehnila sreča, da so prišli pome z vozom."

Včasih, ko je bil sneg le previsok, na porod pa se ji je mudilo, je komu plačala, da jo je popeljal s konjem in sanmi, s katerimi so sicer prevažali hlode.

Ko je po letu 1945 prišla svoboda, so se začele razmere spreminjati. Avtobus je vozil pogosteje. Včasih je utrujena posedela na obcestnih kamnih in poskušala ustaviti kakšen redok avto, ki je prihrumel mimo. Največkrat je ta odpeljal dalje, brez nje.

"V 33 letih, kar sem bila babica, sem na svet pomagala približno 1300 do 1400 otrokom.

Po ustanovitvi porodnišnice v Kranju sem še nekaj časa obiskovala porodnice na domu, a tokrat sem novorojence samo kopala in mamicam svetovala.

Poklic babice je lep, a zelo težak."

Do konca življenja je Marija ostala babica s srcem. Umrla je 22. junija leta 1991.

*Marija Lombar desno, babica levo neznana.
Vir: osebni arhiv Marinka Zadražnik.*

Kokra

Pregledane knjige rojstev so: 1912–1941, arhiv UE Kranj, arhiv ljubljanske nadškofije 1843–1911, ter župnija Kokra (Preddvor) 1942–1962. Župnija Kokra je obsegala dve vasi: Zgornjo in Spodnjo Kokro, vendar je razdalja med posameznimi hišami zelo velika, kar je močno oteževalo obiske babic.

Od leta 1843 (začetek knjige) pa do leta 1896, ko so začeli vpisovati šolanost babic, je pri porodih zapisano veliko imen. Naštete so samo najpogostejša: več Roblekovih, Helena Zaplotnik, Marija Koder, Ana in Elizabeta Polajnar.

Marija Štuler (Štular), izprašana, iz Kokre, 1870–1907, delovala tudi na območju župnije Preddvor 1901–1903.

Marjana Roblek, izprašana, je bila od leta 1896 do 1915 kot tudi od 1918 do 1922 največkrat klicana babica. Nato si do februarja 1930 porode enakomerno razdeli s Katarino Povšnar. Zadnji zapis vodenega poroda babice Marjane je leta 1930.

Knjiga porodov 1843–1911 ima pred vpisom babice Marjane Roblek, izprašane, vpisanih kar nekaj babic s priimkom Roblek: Meta, Marija, Margareta, Marjana, tako da sem za določitev letnice, kdaj je začela voditi porode Marjana Roblek, vzela prvi zapis izprašana.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Jezersko od leta 1890 do leta 1928,
- župnija Preddvor od leta 1899 do leta 1919.

Katarina Povšnar je bila neizprašana, pa vendar v času delovanja (1925–1930) dokaj pogosto klicana babica. V knjigi je zabeleženo, da je zemljakova žena, kar pomeni, da je bila najverjetneje doma iz Kokre. Tudi Povšnarjeva z vodenjem porodov zaključila leta 1930, kajti v župnijo je prišla nova izobražena babica Helena Sajič.

Helena Sajič, izprašana, 1931–1939, predstavljena v župniji Jezersko.

Marija Lombar, izprašana, od leta 1937 pa do konca delovanja, skupaj 33 let, predstavljena v župniji Preddvor.

Marjana Tomazin, neizprašana, iz Spodnje Kokre, 1908–1920. Od leta 1921 do 1931 piše **izprašana**. Glede na skrbnost zapisov domnevam, da se je v tem času izsolala. Od leta 1892 do 1910 jo najdem v župniji Naklo, vpisana je kot neizprašana.

Občasno najdemo zapisane babice, ki so prihajale iz sosednjih župnij. To so:

Marija Brankovič, izprašana, 1923–1930, predstavljena v župniji Cerklje;

Katarina Naglič, izprašana, 1904–1926, občasno, predstavljena v župniji Preddvor;

Marija Aleš, izprašana, 1930–1940, predstavljena v župniji Preddvor;

Frančiška Vreček, izprašana, 1936, predstavljena v župniji Šenčur;

Marija Mohar, izprašana, 1938–1946, predstavljena v župniji Kranj.

Jezersko

Kdo ne pozna prekrasnega Jezerskega, zelene doline na vzhodu Savinjskih Alp.

Po zapisih v knjigi Jezerska kronika pisca Andreja Karničarja (1998) so Jezerjani bili skozi stoletja močno povezani z Železno Kaplo, tako da obstaja verjetnost, da so se babice izobraževale na Avstrijskem, kajti tovrstnega beleženja ob imenu babice (na primer N*11) s številkami, kot sem ga zasledila v starih rojstnih knjigah na Jezerskem, nisem opazila nikjer drugje. Morda bo nekoč kdo to raziskal.

Pregledala sem naslednje knjige R 1840–1876 (Nadškofijski arhiv Ljubljana), 1877–1933 in 1934–1941 (arhiv UE Kranj ter knjige od 1941 do 1957 župnije Jezersko.

V knjigi rojstev cerkve sv. Osvalda, ki jo hrani Nadškofijski arhiv Ljubljana, je v letih 1840–1876 zapisano malo babic, predvsem zato, ker je vse porode v posameznem letu vodila samo ena babica. Tako najdemo

Marijo Marčun od julija 1868 do konca 1874 pri 157 porodih od 163 rojstev. Ob njenem imenu je zapisana številka N*41 z obrazložitvijo v stari nemščini, kar domnevam, da pomeni **šolana babica**. Marijo nato zasledim v naslednji knjigi, vse do leta 1904.

Tri porode v istem času kot Marija je vodila **Gertruda Ekar** (N*11), predstavljena v župniji Preddvor, po en porod pa

Elizabeta Ročnik (N*16) in

Jožefa Kalan (N*33).

Tudi knjiga rojstev, zapisanih v cerkvi sv. Andreja na Jezerskem, prav tako shranjena v arhivu, ki datira v leta 1789–1872, nam kaže podobno sliko. Ime iste babice **Marije Marčun** se ponavlja od poroda do poroda. V tej knjigi jo najdem prvič zapisano leta 1863 pa vse do konca knjige v letu 1872.

Poleg Marije, vendar v manjšem obsegu, najdem v tej knjigi zapisano še babico **Katarino Županc, por. Cvirn**.

Od leta 1877 do leta 1900 je tekst nečitljiv in iz njega ni možno razbrati vsebine.

Karničar (1998) je v knjigi Jezerska kronika zapisal nekaj podatkov tudi o babicah.

Takole je zapisal:

"Pri porodih so na Jezerskem do leta 1924 pomagale kar domače ženske, ki so imele za to poslanstvo veselje, pogum in z izkušnjami tudi nekaj znanja. Zadnja takšna ženica je bila Karničarjeva Mica. Prva poklicna babica pa je prišla na Jezersko 1924. leta, Cilka Regoršek, iz Šmarja pri Jelšah."

Marija (Marjana) Roblek, izprašana, iz Kokre, je začela svoje poslanstvo babice na območju župnije Jezersko leta 1890 in ga opravljala vse do leta 1928.

Marjana Brolih, izprašana, leta 1914 in 1916, predstavljena v župniji Šenčur.

Cecilija Regoršek, izprašana, ki jo omenja pisec Jezerske kronike, je glede na zapise v knjigah župnije Jezersko vodila porode od leta 1924 do 1930, nato je v župniji Kranj po letu 1931 nadomestila Marijo Mohar gledano na število vodenih porodov.

Tudi zapis njene prošnje Srenskemu načelstvu o dodelitvi mesta okrajne babice v Kranju (glej Kranj) iz leta 1931 nakazuje, da je, čeprav je bila ob prvi prošnji zavrnjena, to mesto pozneje le dobila. V njem med drugim navaja, da je bila osem let babica na Jezerskem, kar pomeni od leta 1924, kot je zapisal tudi Andrej Karničar v svoji knjigi in da zdaj živi v Kranju.

Glej tudi župnijo Kranj.

Knjiga rojstev, ki jo prav tako hrani župnija Jezersko in datira v leta 1941–1957, nam kaže podobno sliko kot stare knjige oz. manjše župnije. Vsa leta se pojavlja samo ena babica, druga babica je prej izjema kot pravilo.

Helena Sajič, izprašana.

V obdobju od leta 1931 do 1933 je vodila vse porode.

Območje Jezerskega je imelo v njenem času od 18 do 23 porodov na leto.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Kokra od leta 1931 pa do 1939, ko v tej župniji zaključi s svojim delom, je vodila skoraj vse porode;
- župnija Kranj od leta 1938 do najmanj 1941.

Od leta 1937 do 1950 se v knjigi pojavi ime babice **Marije Lombar, izprašana**, ta je postopoma prevzela vlogo vodilne babice v župniji. Podrobneje sem jo predstavila v župniji Preddvor.

Po letu 1945 se pojavijo že zapisi (dva do tri na leto), da je žena rodila bodisi v Bolnici Golnik bodisi Bolnici Ljubljana.

Od leta 1957 so se otroci že redno rojevali v porodnišnici na Gaštejju, pa vendar se je ob krstu vse do leta 1961 še vedno pripisalo ime babice.

V knjigah je zapisano več imen babic, neizkušanih, ki so zaradi razdrobljenosti kmetij in solidarnosti med ženami priskočile na pomoč. Največkrat so priimki matere, bodisi očeta in babice identični, kar pomeni, da so bile sorodnice. Pri nekaterih porodih sem opazila, da so nekatere žene same rodile, brez pomoči, kajti ime matere in zapis babice je bil v teh primerih isti. (Ti zapisi veljajo samo za to visokogorsko območje.)

Omenim naj tiste, ki so vodile več kot pet porodov, v vseh zapisih do leta 1930. To so:

Marija Rezman (Rozman), neizprašana, 1915–1925, leta 1920 je vodila vse porode.

Helena Kern, neizprašana, 1924–1930.

Marija Parte, neizprašana, 1916–1930.

Trstenik

Trstenik leži pod jugozahodnim pobočjem Storžiča. V knjigi rojstev župnije Trstenik iz let 1829–1911 (župnija Trstenik) so vpisane vasi Trstenik, Pangeršica, Povelje, Spodnje in Zgornje Tenetiše, Orehovlje, Babni Vrt, Čadovlje, Žablje in Bobovk.

Iskanje in zapis babic sem začela v letu 1880, ko sta vodilni babici na tem območju **Marija Bizjak** (župnija Preddvor) in **Marija Rechberger** (župnija Trstenik).

V navedeni knjigi so od leta 1893 zapisovali tudi usposobljenost babic. Izprašane babice so tako tudi navedene, medtem ko so za neizprašane babice uporabili zanimiv izraz – **postranska babica**. Tega izraza v drugih knjigah nisem zasledila.

Druga knjiga je od leta 1912 do 1941 in jo hrani arhiv UE Kranj, tretja knjiga je v župniji, datira pa v leta 1941–1962.

Marija Bizjak, izprašana

Marija je podrobno predstavljena že v vaseh župnije Preddvor. Po številu vodenih porodov v župniji Trstenik od leta 1868 do 1897 jo prištevam med vodilne babice tega območja.

Marija Rechberger

V obdobju od leta 1871 do 1889 je bila druga babica po številu vodenih porodov v župniji Trstenik Marija Rechberger.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Kranj 1871–1897, vodila je veliko porodov v samem mestu Kranj, sem ter tja pa še na obrobju mesta Kranj na Rupi, Hujah, Primskovem, Gorenjah, Kokrškem predmestju, na Hujah je od leta 1871 do leta 1890 vodila tri do štiri porode na leto;
- župnija Kranj - Šmartin vasica Stražišče;
- župnija Preddvor leta 1889 na Srednji Beli;
- župnija Šenčur leta 1878 v vasici Predoslje;
- župnija Naklo leta 1880;
- župnije Goriče 1880, 1881;
- župnija Duplje leta 1890 v Spodnjih Dupljah.

Margareta Sirc, neizprašana, 1880–1905, Trstenik, Babni Vrt.

Elizabeta Kalan, 1880–1892, samo Zg. Tenetiše.

Marija Magdalena Vrtnik, 1881–1892, Pangeršica, Žablje Trstenik.

Ana Markič, izprašana, 1882, 1893, Trstenik, Babni Vrt, predstavljena v župniji Goriče.

Marija Rezar (Erzar), neizprašana, 1884–1906, Zg. Tenetiše.

Marija Beržnik, izprašana, ponekod zapisano tudi Bržnik.

Marijo prvič zasledim navedeno pri porodu 13. 11. 1884. Iz leta v leto je prevzemala vedno več porodov, tako da postane v začetku 20. stol. najpomembnejša babica te župnije.

Delovala je od leta 1884 do 1931. Do leta 1921 je vodila skoraj vse porode, z letom 1922 do leta 1926 se število vodenih porodov občutno zmanjša. Z letom 1927 pa do zaključka delovanja v letu 1931 znova prevzame večino porodov, tudi vse v posameznem letu.

Za primer sem vzela štiri leta, in sicer 1900 je vodila 14 porodov od 21, 1908 vseh 18, 1922 le 4 od 23, leta 1927 pa spe vse, torej 11 od 11.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Goriče, porode je vodila od aprila 1884 pa vse do oktobra 1931. Tudi tu je v posameznih letih vodila prav vse porode, npr. leta 1912 od 12 vseh 12;
- župnija Jezersko leta 1913.

Marija Urbanček, izprašana, 1888, 1896, Čadovlje, Orehovlje, Babni Vrt.

Katarina Naglič, izprašana, 1896–1925, predstavljena v župniji Preddvor.

Marija Konc, izprašana, 1911, nato jo zasledim 1921–1926, ko nadomešča Marijo Bržnik. Porode je vodila tudi v župniji Duplje, predstavljena je v župniji Goriče.

Marija (Nunar) Aleš, izprašana, 1917–1944, zlasti v vasici Babni Vrt, predstavljena je v župniji Preddvor.

Marija Mohar, izprašana, 1929, predstavljena v župniji Kranj.

Helena Rant, izprašana, 1931–1935, predstavljena v župniji Naklo.

Frančiška Pasquoti, izprašana, 1933–1935, predstavljena v župniji Naklo.

Cecilija Regoršek, izprašana, 1935–1938, predstavljena v župniji Kranj.

Marija Likar, izprašana, 1935, 1936, predstavljena v župniji Duplje

Angela ZUPAN izprašana, 1935-1944, predstavljena v župniji Kranj.

Marija Lombar, izprašana, 1938, 1942, predstavljena v župniji Preddvor.

Ana Habjan, izprašana, 1938, predstavljena v župniji Kranj - Šmartin.

Marija Burja, izprašana, 1944, predstavljena v župniji Predoslje.

Marjana Markun, izprašana. Delati je začela leta 1939. Leta 1940 je vodila vseh 13 porodov, kolikor jih je to leto bilo v župniji. Tudi v nadaljevanju je bila praviloma edina babica, vse tja do leta 1956, ko se v knjigi zapisi o babicah končajo. Letno je v župniji Trstenik vodila od 3 do 14 porodov. Iz zapisov je mogoče razbrati, da je kot babica vodila porode tudi v Bolnici Golnik najmanj do leta 1945.

Goriče

Pregledala sem rojstno knjigo iz obdobja 1827-1941, ki je v hrambi arhiva UE Kranj

Pod župnijo Goriče so v omenjenem času spadale vasi Goriče, Srednja vas, Zalog, Kamenjek, Letence, Malijevo Brdo, Zgornje Vetrno, Zavoda.

V vasicah župnije Goriče je porode praviloma vodila ena babica, ki je delovala več let. Proti koncu delovanja se pojavi že nova, ki delo postopoma prevzame od predhodnice. Druge vpisane babice pa so samo priskočile na pomoč

Lucija Vidmar je porode začela voditi leta 1855 in zaključila leta 1883. Za njo polagoma prevzame teren Ana Markič.

Ana Markič, izprašana. Porode je začela voditi 1877 in zaključila leta 1896. Ano sem zasledila tudi v župniji Trstenik 1882–1893.

Marija Bržnik (Beržnik) je delo babice začela aprila 1884 in postopoma prevzela vodilno vlogo. Porode je vodila vse do oktobra 1931. V posameznih letih je vodila prav vse porode v župniji. Bila pa je tudi zelo pomembna babica za župnijo Trstenik, kjer sem jo predstavila.

Marija Rechberger, 1880 in 1881, predstavljena v župniji Trstenik.

Marija Bizjak, izprašana, 1880–1883, predstavljena v župniji Preddvor.

Marija Janc, leta 1883, zabeležena tudi v župniji Kamna Gorica leta 1867.

Gertruda (Jera) Bohinc, nekaj porodov na leto je vodila v obdobju 1891–1893 (Lahko tudi Jera Lap).

Marijana Remic, izprašana, iz Križa, en porod leta 1906, predstavljena v župniji Duplje.

Katarina Naglič, izprašana, leta 1910 en porod, predstavljena v župniji Preddvor.

Marija Konc, izprašana, v župniji Goriče je porode začela voditi 1913 in jih vodila vse do aprila 1926.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Trstenik, leta 1911 jo zasledim prvič, nato do leta 1920 ni zabeležena. Med leti 1921–1926 pa je ponovno vpisana, ker je nadomeščala vodilno babico župnije Trstenik Marijo Bržnik;
- župnija Duplje 1915 in 1925.

Marija Jamnik, izprašana, iz Kranja, je vodila porode v tej župniji med leti 1921–1932, zlasti v vasi Letence. Podrobneje predstavljena v župniji Kranj.

Marija Likar, izprašana. Kot babica je začela delati leta 1927 predvsem v vasicah Goriče in Letence. Po letu 1932 pa Marija prevzame vlogo vodilne babice v župniji, za Marijo Bržnik. Zadnji porod je vodila februarja 1941. Predstavljena v župniji Duplje.

Marija Mohar, izprašana, 1932, predstavljena v župniji Kranj.

Cecilija Regoršek, izprašana, je v tej župniji vodila porode od leta 1933 do 1938, in sicer enega do dva poroda na leto. Predstavljena v župniji Kranj.

Marija Lombar, izprašana, 1937–1939, predstavljena v župniji Preddvor.

Marijana Markun, izprašana, v župniji Goriče je začela voditi porode aprila leta 1939 in jih praviloma vse vodila do konca vpisov babic leta 1953. V župniji Goriče so imeli od 8 do 16 porodov letno. Kot vodilna babica je delovala tudi v župniji Trstenik.

Trboje

Trboje ležijo na južnem robu Kranjskega polja na levem bregu reke Save. V župnijo Trboje spada tudi vas Žerjavka. Obe vasi sta od leta 1754, ko je bil izveden prvi popis (terezijanski popis) pa do ustanovitve lastne župnije leta 1912 spadali pod župnijo Smlednik.

V župnišču sta dve krstni knjigi, in sicer je prva od leta 1912 do 1945 (prepis), v njej žal ni podatkov o babicah, v drugi knjigi, ki je datirana od leta 1946 do 1959, pa so babice vpisane. Pogledala sem še R knjigo 1912–1941 v arhivu UE Kranj, ki je original in ima babice vpisane, tako da manjkajo podatki samo za leta od 1942 do 1945.

Helena Dolinar, neizprašana, je bila, čeprav se ni šolala, najpomembnejša babica vsaj od leta 1912 z letnico začetka knjige pa do decembra 1925, kjer zasledim zadnji vpis.

Leta 1908 je vpisana tudi v župniji Šenčur.

Po Heleni Dolinar je porode vodilo več babic, ki so v župnijo prihajale od drugod ali pa so porode vodile iz solidarnosti med ženami. To so bile:

Marija Medved, neizprašana, od 1913 do 1920;

Helena Perčič, neizprašana, gostja iz župnije Šenčur 1914 in 1920;

Frančiška Stenovec, izprašana, iz Smlednika, 1915–1919;

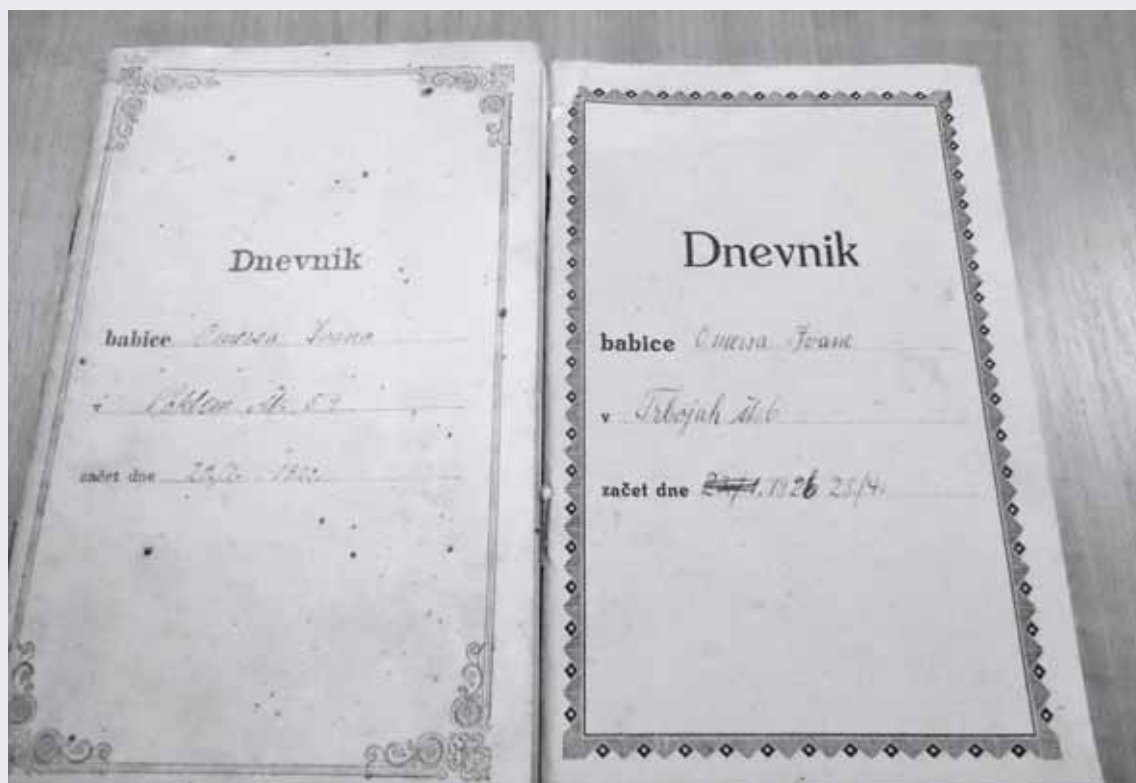
Frančiška Aljančič, izprašana, iz Čirč, 1917–1929, predstavljena v župniji Kranj - Šmartin;

Frančiška Vreček, izprašana, 1931 in 1931, predstavljena v župniji Šenčur.

Heleno Dolinar je zamenjala Ivana Omerza. Prva tri leta ji je Helena še pomagala, od leta 1926 pa vse do konca svojega delovanja je vse porode v župniji Trboje vodila Ivana sama. Drugo babico so poklicali le, če je bila Ivana zasedena.

Ivana Omerza, izprašana, rojena 21. 12. 1895 v Trbojah 6. Rodila se je očetu Lovrencu in materi Mariji. Leta 1908/09 je hodila v dvorazredno ljudsko šolo v Voklem. Podatka, kdaj je opravila šolanje za babico, pa žal nimam.

Kdaj je Ivana začela opravljati svoje poslanstvo vaške babice, ne morem natančno navesti, ker v arhivu ni spričevala, zato navajam podatke iz osebnega arhiva, ki ga hrani Zgodovinski arhiv, Enota Kranj, kjer sem našla knjige porodov, iz katerih je mogoče razbrati, da je Ivana Omerza svoje poslanstvo babice začela v Voklem, in sicer na naslovu Voklo 54. Tam naj bi delovala od 1922 do leta 1925. Od leta 1926 pa vse do konca delovanja pa ima knjige porodov za župnijo Trboje.

*Knjiga in dnevnik porodov.
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana Enota za Gorenjsko Kranj.*

Pregled rojstne knjige 1912–1941 pokaže, da je Ivana Omerza vodila prvi porod v Trbojah 5. 3. 1923. Ob tem je zapisana pripomba, da je iz Voklega in izprašana.

Pregled druge knjige župnije Trboje 1946–1959 nam pokaže, da je bila Ivana Omerza vrsto let edina babica, ki je vodila porode v obeh vasicah – Trboje in Žerjavka. Sama župnija je imela letno malo porodov. Število se giblje od 8 pa do 18 porodov na leto.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Šenčur, prav v tej župniji jo po številu vodenih porodov postavljam na drugo mesto, za vodilno babico Frančiško Vreček. Zadnji porod, ki ga je vodila v župniji Šenčur je bil v vasi Prebačevo 10. 2. 1959;
- župnija Predoslje leta 1935;
- župnija Mavčiče, njeno delovanje je segalo tudi onkraj Save v vasico Mavčiče, kjer jo zasledim leta 1941.

Zadnji zabeležen porod v župniji Trboje je bil 16. 8. 1959.

Leta 1955 se že začne beleženje porodov v »ženski bolnici«, zato sem z letom 1959, ko z vodenjem porodov preneha Ivana Omerza, zaključila svoj seznam.

Iskanje sorodnikov babice Ivane je bilo neuspešno. Vaščani so vedeli za dve vnukinji, ki pa sta že pokojni, drugega sorodstva pa v Trbojah ni več.

Ob poizvedovanju pri starejših prebivalkah Trboj mi je ena izmed njih dejala (2016):

"Prav veliko vam ne znam povedati, ker nisem tu rojena, vem pa, da se je pripovedovalo o tej babici, da je bila zelo dobra, kajti v vsem času, ko je vodila porode, sta ji umrli samo dve ženski."

LJUDSKA VLADA SLOVENIJE

Odsek za notranje zadeve
pri Okrajnem Mestnem LO

Ljubljana dne 20. 4. 1949

v Ljubljani
Štev. 19/1011

Na podlagi sprejete prošnje se izdaja

Potrdilo

da Omerza Ivana, roj. 21. XII 1895
v Ljubljani, sin Lojzenc in Marija
po poklicu babica, s stalnim bivanjem v Tiboje 6
Kranj, okraj Kranj

po podatkih tega odseka ni bil do danes sodnijsko kaznovan.

To potrdilo se prosilcu izdaja v svrhu istovrstne služb. lista

Taksa za potrdilo je plačana in pravilno uničena.

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

Šef odseka:
Makarovič Miroslav

MESTNA LEKARNA

Babica Omerza Marija, Trbeje.

Kranj, dne 15. VII. 195

opr. št. 1629/54

Naročilnica št. 05297 z dne 2. VII. 195

Pošta Kranj
 Telefon 376 Tek. rač. pri N.B.
 Kranj št. 611-T-160

Račun št. 567/Jul.

Okrajni zdravstveni dom,

K r a n j .

Dobavili smo Vam dne 3. VII. po osebnem prevzemu
 po dobavnici št. 378 z dne 3. VII. 195 4 spodaj navedeno blago

Za blago smo Vas obremenili z din [redacted] plačljivih

Količina	Mer. enota	Predmet dobave	Cena		Znesek	
			din	p	din	p
300	gr	Sol. Creseli sup. v. adl.	10.-		190.-	
1	st	Partergin sel. 10 com			398.-	
4	se	Gaza kyáref. ster. 1/2 m	59.-		236.-	
3	ká	Vata ster. a 100 gr	141.-		423.-	
50	gr	Bismuth. subgallas ad se.			315.-	
100	gr	Spiritus aetheris v. adl.	10.-		160.-	
20	ká	Chininum sulfuric. 0,25 ad se			132.-	
50	gr	Spiritus Iodi v. adl.	10.-		85.-	
			30.-		1.939.-	✓

Cene veljavne od 1. IV. 1954

Plačilo v roku 5 dni, po preteku te dobe zaračunamo 6% zamudne obresti.

MESTNA LEKARNA
 KRANJ

V. d. upravnika:
 Mr. Krajnc Danica

Mr. Krajnc Danica

Pri vsakem vplačilu - vrgniti - navedite številko in datum računa.
 Založila Drž. nal. Slov. - Obr. 5,25 s
 45-31. M. XVIII. 2008-33

Primer računa za pripomočke, ki jih je pri svojem delu potrebovala babica Ivana Omerza.
 Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana Enota za Gorenjsko Kranj.

1	Zaporedna številka poroda	938.
2	Osebnostni podatki porodnice:	Preimek in ime
3		Dekliški preimek
4		Rojstni dan, mesec, leto in kraj
5		Stan (samaka, omožena, ločena, vdova)
6		Dan, mesec in leto poroke
7	Poklic (opravilo)	uj.
8	Prebivališče	
9	Podatki o očetu otroka:	Preimek in ime
10		Rojstni dan, mesec, leto in kraj
11		Poklic (opravilo)
12	Prebivališče	38
13	Podatki o nosečnici in porodih	Kolikera nosečnost?
14		Kolikeri porod?
15	Podatki o porodu:	V katerem luninem mesecu je bil porod?
16		Kdaj je prišla babica k porodu?
17		Kdaj so se začeli redni porodni popadki?
18		Kdaj je počil jajčni mehur?
19		Kdaj se je rodil plod?
20		Kdaj se je otrebila posteljica?
21		Plodova pozicija in lega (vstava)
22		Komplikacije (nepravilnosti) pri porodu
23		Porodna pomoč, ki jo je nudila babica
24		Porodna pomoč, ki jo je nudil zdravnik (ime zdravnika)
25	Kolikokrat je babica porodnico notranje preiskala?	
26	Zakaj je babica notranje preiskovala?	
27	Opombe (poslednosti pri porodu, smrt porodnice)	
28	Podatki o novorojenčku ob rojstvu:	Spol in ime
29		Živorojen — mrtvorojen
30		Živorojen: svež — zamrtvev (modro — bled)
31		Kako je bil novorojenček razvit (krepak — slaboten)
32		Teža — dolžina — obseg glave
33	Ali je bil novorojenček spačen in kako?	
34	Podatki o poporodni dobi:	Kako je potekala poporodna doba?
35		Kako je uspeval novorojenček (zdrav — bolezen) — kdaj in zakaj je umrl?
36	Opombe:	

938.

uj.

38

3.

3.

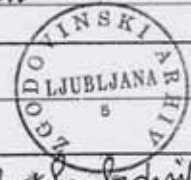
Konec 8. l. meseca
1/6. ob 7h zjutraj
1/6. ob 10h dopoldan
1/6. ob 3h 30 zjutraj
ob 13h 40 1/6. 1952
1/6. ob 14h 25
2. glavna lega, jako debela popka
vina, glavica se je upirala v ole
kolčnico tako, da je žena morala
leči na levo stran cel uro.
V nosečnosti je imela
hude težave, mati otroka
doji

moški Janey
živ - svež
krepko
4000g, 52cm, 37cm
12. porodnih ur.

Pravilno

Zdrav

12. dne, 8. 6. 1952 v Simbedniku

12. porodnih ur.

Iz dnevnika porodov babice Ivane Omerza.
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana Enota za Gorenjsko Kranj.

Oznaniilo.

Verlautbarung

Na babiški učilnici v Ljubljani se začne zimski tečaj učenja za babice v slovenskem jeziku 1. dan oktobra 1868, in perпусти se k temu vsaka učenka brez plačila, ktera dokazati more, da ima za to lastnosti, kakor jih postava tirja.

Tiste učenke iz Kranjskega, ktere mislijo prositi za eno ali drugo sistemizirano štipendijo iz šolskega zaloga, kterih se bo v tem zimskem učilnem tečaju 9, vsaka po 52 gld. 50 kr. podelilo, in prositi za pravilno povračilo stroškov potovanja tu sem in nazaj domu, morajo svoje prošnje izročiti gotovo do 25. avgusta t. l. svoji kantonski gosposki. V teh prošnjah morajo, kakor to postava tirja, dokazati svoje uboštvo, lepo zadržanje, da še niso čez 40 let stare, potem da so po lastnostih svojega razuma in telesa pripravne, naučiti se babištva. Opomni se pa, da se na prosivke ne bo oziralo, ktere brati ne znajo.

**Od c. k. deželne vlade
za Kranjsko.**

V Ljubljani, 6. julija 1868.

An der k. k. geburtshilfflichen Lehr- zu Laibach beginnt der Winterlehrcurs Hebammen mit slovenischer Unterrichts am 1. October 1868, zu welchem jede Lererin, welche die gesetzliche Eignung nachweisen kann, unentgeltlich zugelassen wird.

Jene Schülerinnen aus Krain, sich um die in diesem Winterlehrcurs verleihenden systemisirten 9 Studier Stipendien von 52 fl. 50 kr. und die malmäßige Vergütung für die Hieher Rückreise in ihr Domicil zu bewerben sichtigen, haben die diesfälligen C. unter legaler Nachweisung ihrer A. Moralität, des noch nicht überschre. 40. Lebensjahres, dann der intellection und physischen Eignung zur Erlernung Hebammenkunde unfehlbar bis zum 25. August d. J. bei dem betreffenden k. k. Landesreg. zu überreichen, wobei bemerkt daß die des Lesens Unkundigen nicht sichtigt werden.

**Von der k. k. Landesregie
für Krain.**

Laibach, am 6. Juli 1868.

St. 8372

Vsem kupanstvom
v objavljeni.

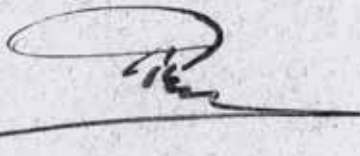
Služba

okrajne babice v „Griffen“ v
celikovškem političnem okraju na Horoškem
je razpisana in so vložiti prošnje, opremljene
ne s diplomom, soldatim sprineralom in s pri-
sevalom nraavnosti najkasneje
do 22. aprila t. l.

pri podpiranem uradu.

Za to službo, za katero je določena
plača letnih 60k in doželnega zaklada
in 24k in občinske plačnine in za
okrebovanje ubornih doštine pristojbine,
je potrebno znanje slovenskega jezika.

O. K. okrajno glavarstvo v Kranju, 31. marca 1905.
O. K. okrajni glavar!

Affigiert am 6. April 1905
Karl Tomazič Glavar

1919 št. 4744

10/8 1919

RAZGLAS.

Na šoli za babice v Ljubljani se začne dne 1. oktobra 1919 učni tečaj za babice s slovenskim učnim jezikom. V ta tečaj se sprejmejo ženske, ki še niso prestopile 40. leta svoje starosti in ki so, ako so še neomožene, dopolnile že 24. leto ter so učnega jezika zmožne v besedi in pisavi. Pouk je brezplačen. Prosilke se morajo do dne 30. septembra t. l. osebno zglasiti pri ravnateljstvu tukajšnje šole za babice ter prinesiti s seboj krstni in rojstni list, eventualno poročni list, ali, če so vdove, smrtni list svojega moža, dalje oblastveno potrjeno npravstveno izpričevalo, potem izpričevalo uradnega zdravnika pristojnega političnega oblastva, da so zdrave ter telesno in dušno sposobne za uk, potem izpričevalo, da imajo cepljene kože ali da so iznova cepljene, naposled tudi izpričevala, če jih imajo kaj.

ja Za ta učni tečaj je razpisanih tudi deset ustanov učnega zaklada po 200 K, s pravilnim povračilom za pot sem in nazaj.

One ženske, ki hočejo prositi za eno teh ustanov, morajo svoje prošnje, opremljene z navedenimi listinami in z zakonitim ubožnim listom, do dne

10. septembra 1919

vložiti pri dotičnem okrajnem glavarstvu, oziroma pri pristojni oblasti (magistratu).

Zdravstveni odsek za Slovenijo in Istro.

V Ljubljani, dne 10. avgusta 1919.

ŽUPANSTVO KRANJ

Poročilo o zdravstvenem osebju
konca leta 1899

Št.		
1	Politični okraj Kranj	
2	Krajna občina	
3	Debitorji medicine od države	1
	okrajni	1
4	Ranocelniki	-
5	Šivniki, sdravniki od države	1
6	Konjaki	-
7	Šabice nastanljene od dežel	2
8	apotekarji, predstojnik javne apoteke z osebnim obitom	1
	posvečeni/asistenti / javnih apotek z diplomo	1
	ostali	1
		2

POLITIČNI OKRAJ
KRANJ

Poročilo o zdravstvenem osebju iz leta 1899.

Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana Enota za Gorenjsko Kranj.

St. 20058/24

Sreski poglavar v K r a n j u ,
dne 20. novembra 1924.

Okrajne babice, plača.

Zdravstvenemu okrožju

Juzič

Dodatno k moji okrožnici od 8. oktobra t.l. št. 13325
vam sporočam, da je Ministrstvo narodnega zdravja z odlokom od
29. oktobra 1924 Z. br. 47729 v gorenjej zadevi sledečo rešitev
izdalo :

Ako same babice pristanejo na to, da delajo za ono
plačo, ki jih jo odredijo občine (zdravstvena okrožja), tedaj
se ni treba ravnati po členu 100 finančnega zakona. Toda vendar
se priporoča, da se uredi plača babicam po tem členu, ker pred-
vidjena svota ni pretirana. Pripominja se, da so i v Srbiji in
Vojvodini občine avtonomne toda ni bilo težkoč v tem oziru.

Je tedaj stvar zdravstvenih okrožij, da uredi plače
babicam sporazumno z istimi. Da ne bo prevelikih razlik naj sto-
pijo zdravstvena okrožja še pred sestavo proračuna medsebojno
v dogovor.

S r e s k i p o g l a v a r :

Trubar

Urejanje babiške plače.

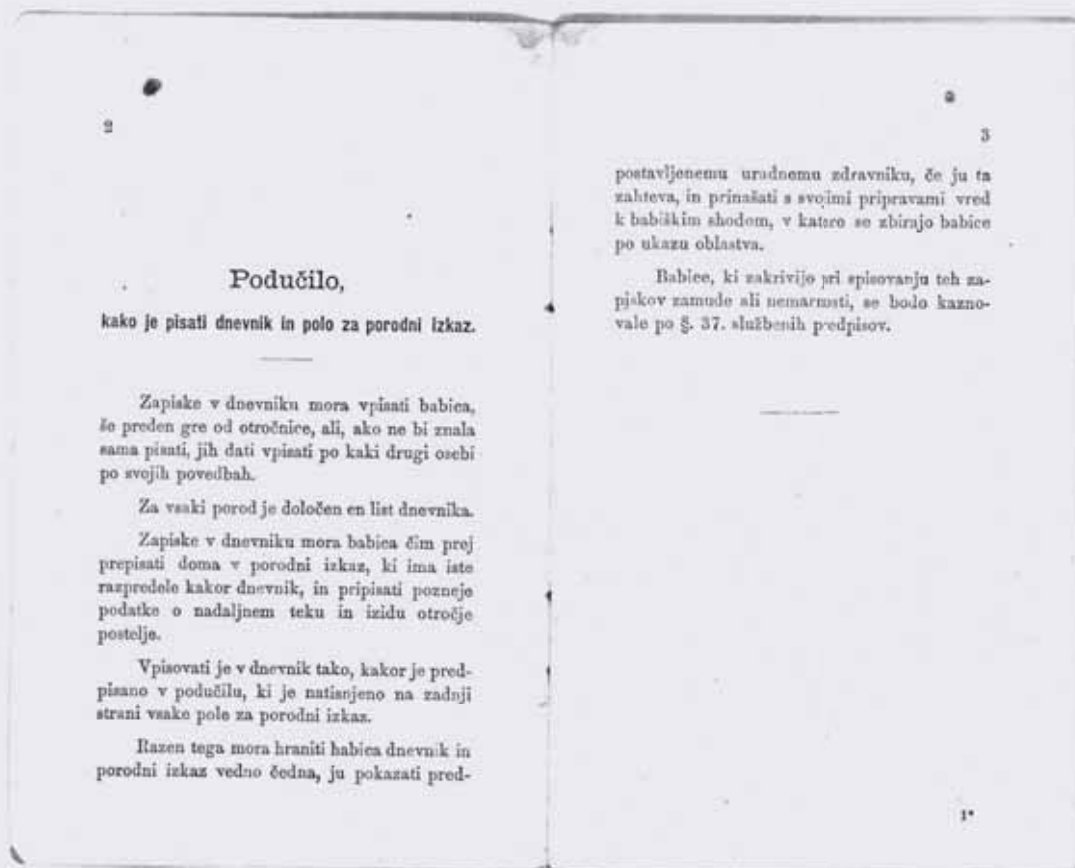
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana Enota za Gorenjsko Kranj.

št. 478.
ŽUPANSTVO KRANJ
PR. DNE 15/3/1925.
Št. 359

359

V seji obč. odbora dne 24. aprila 1925 št. 478 sklenjeno, da se babicama (okrajnima) izplača nagrada Din 500.-- ; ta znesek se je načelniku zdravstvenega zastopa izplačal dne 18. julija 1925. (Glej rač. prilogo št. 345/1925 !)

a. a.

Navodila o pisanju babiškega dnevnika in izkaznice o porodu. Leto izdaje navodil ni znano.
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana Enota za Gorenjsko Kranj.

Sosednje upravne enote

Delo babic ni poznalo ne meja župnij ne meja upravnih enot, kot rečemo danes teritorialni organizacijski enoti. Šle so tja, kjer so jih potrebovali in poklicali. Zato sem ob iskanju babic, ki so delovale v župnijah pod okriljem današnje UE Kranj, pobrskala tudi po sosednjih župnijah, da bi nazorno pokazala, kako velike teritorije so obiskovale nekatere babice. Vsekakor bi v prihodnje bilo smiselno narediti spisek babic tudi v drugih UE oz. njihovih župnijah.

V nadaljevanju je nekaj zapisov iz župnij, ki spadajo pod Upravno enoto Radovljica.

Kropa

Kropa je naselje, stisnjeno v grapo ob vzhodno vznožje planote Jelovica. Vsem nam je dobro znana po železarski in kovaški dejavnosti. Danes spada pod UE Radovljica.

Pregledana knjiga rojstev župnije Kropa od leta 1867 do 1914 nam pokaže zanimivo sliko. Namreč Kropa, kot vasica stisnjena v grapo, je imela v vsem času, ki sem ga pregledovala samo eno babico, le izjemoma je zabeležena druga.

Zapis babic župnije Kropa sem začela leta 1867 z babico:

Marijo Kralj, ki je vodila porode od najmanj leta 1867 do leta 1882. V letih svojega delovanja je Marija vodila skoraj vse porode v župniji Kropa. Teh je bilo od 43 do 57 na posamezno leto. Marijo so klicali k porodom tudi v Kamno Gorico, zlasti v letu 1871. Zadnji zabeleženi porod, ki ga je vodila Marija, je bil 17. 6. 1882. Ker se njeno delovanje s tem datumom nenadoma zaključi, domnevam, da je umrla, kajti v nadaljevanju se dominacija ene babice polagoma prevesi v dominacijo druge.

Njeno delo nadaljujeta Meta Pogačnik in Jera Anderle.

Margareta (Meta) Pogačnik, 1882–1889

Margareta je z letom 1882 prevzela vodilno mesto babice v Kropi. Tako je zabeleženo, da je Meta Pogačnik 1883 vodila 41 porodov od 50, medtem ko je Jera Anderle tega leta vodila samo 7 porodov, kar se spremeni v letu 1887.

Margareto Pogačnik najdemo tudi v župniji Kamna Gorica predvsem po letu 1884 kot tudi v župniji Ovsišje od leta 1866 do 1889.

Jera (Gertruda) Anderle, por. Pegam, od leta 1882 do 1908

Po letu 1887 pa do leta 1907 leta je Jera Anderle vodila skoraj vse porode. Število porodov se je gibalo med 65 in 70 na leto.

Delovanje v drugih župnijah:

- župnija Kamna Gorica leta 1889,
- župnija Ovsišje 1890–1893.

Po letu 1908 najdemo poleg Jere Anderle še dve babici, vendar sta bili prisotni v manjšem obsegu. To sta

Marija Škriba in

Antonija Praprotnik, izprašana, najdemo jo tudi v župniji Kranj - Šmartin leta 1910 in v župniji Šenčur leta 1911 in 1915. V obeh župnijah je vodila po en porod na leto.

Ovsiše

Vas Ovsiše leži na desnem bregu potoka Lipnica, ki se tu izliva v Savo. V župnijo spadajo vasi Ovsiše, Poljščica, Dobravica, Češnjica, Rovte in Podnart. Pregledana knjiga datira v leta 1835 do 1893. Svoje iskanje sem začela v letu 1880. Tudi Ovsiše spadajo pod UE Radovljica.

Elizabeta Pavlin je bila vodilna babica v letih 1852 do 1870, ko jo postopoma zamenja Margareta Pogačnik.

Leta 1880 je v župniji Ovsiše bilo osem porodov, vse je vodila **Margareta Pogačnik**, prav tako leta 1881 in 1882, ko je v prvem letu od 10 porodov vodila 9, v drugem pa 16 od 17. Tudi v preostalih letih je bil največji delež porodov prav Margaretin. Zadnji zabeleženi porod v župniji Ovsiše je bil v letu 1889. Njeno delovanje pa je segalo tudi v župnijo Kamna Gorica. Podrobno sem jo že predstavila v župniji Kropa.

Leta 1890 do 1893 prevzameta vodilno vlogo babice v župniji **Jera (Gertruda) Anderle, por. Pegam** (glej župnijo Kropa) in **Marija Špendov**.

Marijo Špendov, zapisano tudi Špendal, najdemo tudi v župniji Mošnje. Tam je vodila porode že v letu 1890.

Nekaj manj porodov v teh letih vodijo še **Marija Prešeren**, zlasti na Ovsišah in **Agnes Eberl**, ki sem jo predstavila že v župniji Naklo. Marijo Prešeren, neizprašano, zasledim leta 1891 in 1933, ko je vodila porod v župniji Duplje.

Naj omenim še **Elizabeto Bilkovec (Vilkovec)**, sicer vodilno babico iz župnije Kamna Gorica, ki je med letoma 1873 in 1882 samo v vasi Brezovica vodila enega do dva poroda na leto ter **Ano Bertoncelj**, ki sem jo zasledila leta 1908 v župniji Ovsiše in Kropi.

Kamna Gorica

V letih 1835 do 1890 so pod okrilje Kamne Gorice spadale vasice Kamna Gorica, Zgornja in Spodnja Lipnica ter Mošnje.

Prav tako kot sem zapisala za Kropo, se tudi v Kamni Gorici srečamo s pojavom, da v določenem obdobju vse porode vodi samo ena babica. Tako v začetku rojstne knjige leta 1835 pa do 1836 najdemo babico **Marijo Mulej**. Letno je vodila od 28 do 33 porodov.

Avgusta 1836 jo zamenja **Helena Posseger**, ki je do leta 1854 vodila porode v približno enakem številu kot njena predhodnica.

Leta 1855 vodenje porodov prevzame **Katarina Prevc** in jih vodi vse do leta 1870. Toda Katarina ni več sama. Leta 1861 sta se ji pri poklicnem delovanju pridružili **Kajetana Družnik** (1861–1866) in **Johana Ažman** (1861–1886), tako da leta 1866 beležimo že kar enakomerno porazdeljeno število vodenih porodov.

Johana Ažman je delovala predvsem v Zgornji in Spodnji Lipnici.

Leta 1867 si porode enakomerno razdelita **Johana Ažman** in **Katarina Prevc**.

1871 leta zasledim **Agnes Dežman** (1871–1883) in **Elizabeto Bilkovec (Vilkovec)** (1871–1883), ki prevzameta vlogo vodilnih babic, na tretjem mestu po številu vodenih porodov pa imamo še vedno **Johano Ažman**.

Leta 1875 se pojavi **Elizabeta Dremota** in že v letu 1877 postane druga največkrat poklicana babica, za **Elizabeto Bilkovec (Vilkovec)**. Delovala je do leta 1883.

Leta 1884 se kot babica pojavi **Margareta Pogačnik**, sicer vodilna babica v župniji Kropa, ki se ji leta 1889 pridruži **Marija Poznik** ter si porode enakomerno porazdelita.

Jera (Gertruda) Anderle, por. Pegam, 1889, predstavljena v župniji Kropa.

V knjigi Marjana Kuneja "Kamna Gorica na nakovalu časa" žal ni poimenskega zapisa o babicah, je pa zapisal star običaj, ki ga bom kot zanimivost navedla.

"Zelo star običaj je bil, ki je nekje na podeželju še danes ohranjen, da je oče, preden je babica z otrokom zapustila hišo, odrezal kos kruha in ga izročil babici, da ga podari prvemu vaščanu, ki ga sreča, da otroku, ki ga nese h krstu, ne bo primanjkovalo kruha."

Mošnje

Mošnje so vas južno od Radovljice. V pregledani knjigi župnije Mošnje iz leta 1853 do 1901 so spadale naslednje vasice: Mošnje, Veliko Dobrepolje, Gorica, Spodnji Otok, Globoko, Vrbnje, Černivec in Brezje.

Župnija Mošnje je v času od 1853 do 1901 imela od 35 do 50 porodov na leto.

Pred letom 1886 je največji del porodov v župniji vodila babica **Elizabeta Kleindinst**; njo pa tega leta povsem zamenja **Elizabeta Žvan**. Leta 1888 nastopi kot vodilna babica v župniji **Elizabeta Mencinger**, ki ostane po številu vodenih porodov največkrat klicana babica.

Po letu 1888, zlasti pa po 1890 se pojavijo še druge babice. Omenim naj **Terezijo Kordež**, ki je delo babice začela 15. 3. 1890 in je bila v pregledanem času druga največkrat poklicana babica.

Omeniti moram tudi babico **Agnes Eberl**, ki sem jo predstavila že v župniji Naklo, pa vendar je tudi tu (izključno na Brezjah) vodila kar nekaj porodov.

Tudi tu zasledimo enak vzorec pomoči pri porodu kot v drugih bolj podeželskih župnijah. V isti vasi najdemo praviloma zapisane iste pomočnice, ki so vodile enega do največ dva poroda na leto. Tako sta za vasico Vrbnje zapisani **Helena Vogelnik** in **Neža Grimščar**, ki se konstantno pojavljata vsako leto od leta 1890 do 1900.

Smlednik

Smlednik je danes naselje v občini Medvode, je pa zgodovinsko ves čas gravitiral pod gorenjsko pokrajino. Samo župnijo Smlednik so v letih 1873 do 1892 sestavljale vasice Smlednik, Vikrče, Sp. in Zg. Pirniče, Zbilje, Valburga, Zavrh, Dragočajna, Hraše, Moše, Žeje, Verje, Trboje, Žerjavka. Slednji dve vasici leta 1912 postaneta samostojna župnija.

Babice, ki so vodile največ porodov v župniji Smlednik od leta 1873 do 1892, so:

Gertruda Burger, 1873 do 1880 predvsem v Zg. in Sp. Pirničah ter bližnji okolici;

Agnes (Neža) Zor, 1873 do 1880 Trboje, Pirniče, Dragočajna, Moše, Žerjavka;

Elizabeta Jenko, neizprašana, 1873 do 1892 Žerjavka, Trboje, Moše;

Za primerjavo o številu vodenih porodov zgoraj navedenih babic sem najprej vzela leto 1877, ko je v župniji Smlednik bilo 93 porodov. Od tega jih je Gertruda Burger vodila 21, Elizabeta Jenko 15 in Agnes Zor 11.

Marija Jenko, roj. Jamnik, izprašana, 1873 do 1880, najdemo jo v vaseh Žeje, Verje, Smlednik, Zbilje.

Košir (2003) navaja, da je Marija Jenko iz Sore med leti 1871 do 1903 vpisana tudi v knjigi Toneta Koširja (2003) za območje Reteč in Sore.

Lucija Mušič, neizprašana, 1873 do 1892, Vikrče, Zg. in Sp. Pirniče ... Kljub dejstvu, da je bila neizprašana, je vodila omembe vredno število porodov. Glej statistiko v nadaljevanju.

Marija Notar, izprašana, iz Medvod, od leta 1880 do 1885 predvsem vasice Verje, Zg. in Sp. Pirniče. Navedena tudi v knjigi T. Koširja, v župniji Sora;

Agnes (Neža) Podjed, izprašana, 1884 do 1892 Hraše, Smlednik, Valburga, Zbilje, Zavrh, Dragočajna, Sp. in Zg. Pirniče. Agnes najdemo tudi v župniji Šenčur, in sicer leta 1884, ko je vodila porod v vasici Voklo.

V letu 1885 je bilo 97 porodov, od teh sta jih po 24 vodili **Elizabeta Jenko** in **Lucija Mušič**, tretja po številu porodov je bila **Agnes Podjed**.

V letu 1892 je bilo 87 porodov. Lucija Mušič je vodila 23, Elizabeta Jenko pa 19 porodov.

Elizabeta Šimnovec, 1880, Vikrče, v župniji Šenčur je vpisana 1890 – vas Prebačevo.

Marija Osterman, neizprašana, 1885 do 1890, Zg. Pirniče, Virje, v župniji Šenčur 1887 in 1888 v vasici Luže.

Franca Stenovec iz Valburge, izprašana, 26. 11. 1901 vodila porod v župniji Kranj.

Nekaj babic, ki sem jih zasledila v župnijah UE Kranj, bile pa so s področja UE Tržič. To so:

Antonija Kne, izprašana, roj. 17. 1. 1891 Kovor 70, poklicna babica. Nekaj več je o njej zapisano v župniji Duplje.

Klara Gorjanc, izprašana, s Podbrezj, leta 1888 zapisana v knjigi župnije Preddvor kot tudi med leti 1890–1898 v knjigi župnije Kranj.

Neža Janžekovič, izprašana, iz Sp. Dupelj, zapis leta 1938 v župniji Kranj.

Ivana Klobčevar, izprašana, iz župnije sv. Ana Tržič, zapis v knjigi Duplje 1944–1946.

Jožefa Sedej, izprašana, iz Tržiča, zapis v župniji Duplje 1930.

Št. 5552 od 1870.

Okrožnica

vsem županijam na Kranjskem.

V 3. seji dne 24. avgusta l. 1870 je al. deželni zbor kranjski sklenil:

1.) Najdenišnica v Ljubljani prestane 1. julija l. 1871, to je, s 1. julijem 1871. leta se noben otrok ne vzame več v najdenišnico ljubljansko.

2.) Najdeni, ki so zdaj v deželni oskrbi in kateri pridejo do konca junija 1871. leta v ljubljansko najdenišnico, ostanejo v deželni oskrbi po pravilih zdaj še veljavih.

3.) Zarad tega pa, da ostane porodnišnica in učilnica za babice, stopijo 1. julija 1871. leta sledeče določbe v veljavo:

- a) noseče ženske se v ljubljansko porodnišnico jemljejo po pretoku 8. meseca nosečnosti, in smejo, da-si tudi niso holine, ostati v njej do 4 tedne po porodu, ako za to prosijo; potem pa morajo z otrokom vred zapustiti porodnišnico;
- b) v porodnišnico se jemljejo neomožene noseče ženske, pa tudi omožene, ako za to prosijo in jim vodstvo deželne dobrotne naprave vstop dovoli;
- c) vsaka ženska pa, ktera želi v porodnišnico brezplačno, to je, na stroške deželne, vzeta biti, mora z veljavim ubožnim listom izkazati ubožtvo svoje in zavezati se, da služi za poduk šolski, in ako bi treba bilo, za dojenico (amo);
- d) odločbe zarad tega, koliko na dan plača ženska, ktera proti plačilu išče spre-

Nr. 5552 de 1870.

Kundschreiben

an

sämmliche Gemeinde-Vorstände in Krain.

Der hohe krain. Landtag hat in der letzten Session, 24. August 1870, folgende Beschlüsse gefaßt:

1. Die Findelanstalt wird in Laibach mit 1. Juli 1871 aufgelassen, d. i. von diesem Tage an wird kein Kind mehr in dieselbe aufgenommen.

2. Die bis Ende Juni 1871 in die Laibacher Findelanstalt gelangenden und in der Landesverpflegung stehenden Findelkinder bleiben nach den jetzt geltenden Normen in der Landespflege.

3. Bei dem Umstande, daß die Gebäranstalt und Hebammenschule fortbestehend bleibt, treten mit 1. Juli 1871 folgende Verfügungen in Wirksamkeit:

- a) die Schwangeren finden erst nach Ablauf des 8. Schwangerschaftsmonates Aufnahme in der Laibacher Gebäranstalt, und dürfen, falls sie darum bitten, wenn auch nicht krank, 4 Wochen nach der Entbindung darin verbleiben, nach dieser Zeit aber haben sie sammt dem Kinde die Gebäranstalt zu verlassen;
- b) in die Gebäranstalt werden unverehelichte, aber auch verehelichte Schwangere aufgenommen, falls diese darum bitten, und ihnen die Direction der Landes-Hochschulgeld-Anstalten den Eintritt bewilliget;
- c) jede Frauenperson, welche die unentgeltliche Aufnahme auf Landeskosten wünscht, muß ihre Armut mit einem gültigen Armutshilfszeugnisse ausweisen, und sich verpflichten während dieser Zeit für Unterrichtszwecke und wenn nöthig als Kümme zu dienen;
- d) die Bestimmungen der täglichen Zahlungsgeld der die entgeltliche Aufnahme in

Navodila Deželnega odbora Kranjske iz leta 1871 o delovanju porodnišnice kot učne baze za babice.

Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana Enota za Gorenjsko Kranj.

jema v porodnišnico, ostanejo take, kakor so bile do zdaj, in tako tudi ostanejo v-prihodnje predpisi o tem, kar se tiče varstva skrivnosti njihove nosečnosti in njihovega poroda. —

Ti sklepi stopijo s privoljenjem visoke c. kr. vlade 1. dan julija (malega srpana) letošnjega leta, vendar do zadobljene Najviše sankcije le provizorno v veljavo.

Župani! čujte zdaj, kar Vam deželni odbor na srce poklada.

Da je sl. deželni zbor odstranil najdeničnico, to je, tisto napravo, po kateri so se nezakonski otroci (najdenici) 10 let na deželno stroko redili, primoralo ga je prepričanje po skušnjah večletnih, da najdeničnice ne zadostujejo blagemu namenu, po katerem so se napravile nekdanj, kajti one ne ovirajo in ne zmanjšujejo ludodelstev detomorstva, izpoloževanja otrok in odganjanja telesnega sadu; v drugem obziru pa nič ne koristijo najdenicem samim, kajti zavoljo slabega njihovega oskrbovanja na telesu in duši hirajo ali celo pomrjo; dežela naša pa mora plačati za rejo njihovo neizmerno stroko, vsako leto čez 60.000 goldinarjev. Da sami ti otroci se poplačajo, treba je po 6 odatokov priklade na zemljiške, hišne in druge direktne davke nakladati našim ljudem.

Da pa vendar nosečim ženskam, ktere si z delom morajo kruh služiti, za tisti čas, ko se bliža porod in ne morejo več delati, se pomni hiša, kamor smejo priti, da porodijo, se je skrbelo za to, da se jim po pretoku 8 mesecev nosečnosti, pod pogojem št. 3. črka c. zapovedanim, odpre porodnišnica, ki je v ljubljanski bolnišnici (spitalu), kjer smejo še 4 tedne po porodu ostati. Potem pa morajo z otrokom vred, kakor je gori ročeno bilo, zapustiti porodnišnico in same skrbeti za njegovo izrejevanje.

Zdaj pa, kadar z otrokom pridejo spet domi in jim je treba skrbeti za kako službo ali delo, nalaga se županstvu, da so takim ženskam na pomoč s tem, da primerno podučijo svoje nosečane in jim na srce pokladajo u-smiljenje do takih nesrečnih žensk, da jih, če ne morejo otroka v rejo kam drugam dati, ne spode neusmiljeno od hiše, kedar si iščejo službe ali dela, in ne pabnejo v revščino, v kateri bi morale obupati. Gospodarji se bodo kmalu sami prepričali, da ne trpijo škoda, ako vzamejo tako žensko spet v službo; kajti skušnja uči

die Gebiranfalt ansuchenden Frauenpersonen bleibenden zeitigen gleich und ebenso bleiben auch künftighin jener Vorschriften aufrecht, welche die Geheimhaltung der Schwangerschaft und der Geburt betreffen.

Diese Beschlüsse treten mit Zustimmung der k. k. Regierung bis zur Eröffnung der Allerhöchsten Sanction am 1. Juli 1871 jedoch einwillen provisorisch in Wirksamkeit.

Gemeindevorstände! Höret nun, was Euch der Landesauschuss jetzt ans Herz legt.

Zur Aufhebung der Findelanstalt, d. i. jener Anstalt, in welcher uneheliche Kinder (Findlinge) 10 Jahre lang auf Landeskosten verpflegt wurden, hat den h. Landtag die gewonnene Ueberzeugung bewegt, daß die Findelanstalten einerseits der guten Absicht, in der sie errichtet worden sind, nicht entsprechen, indem sie die Verbrechen des Kindesmordes, der Kindsmeglegung oder der Abtreibung der Leibesfrucht nicht hintanhalten oder vermindern, und daß sie anderseits für die Findlinge keine Wohlthat sind, da diese wegen meist schlechter Pflege körperlich, geistig und moralisch verkümmern oder ganz zu Grunde gehen, ungeachtet daß Land für deren Verpflegung außerordentliche Geldopfer bringen und für diesen Zweck jährlich über 60.000 fl. verausgaben mußte, was allein schon eine Landesumlage von 6% auf die directen Steuern nothwendig machte.

Um aber dennoch jenen schwangeren Weibspersonen, welche auf ihre Handarbeit angewiesen sind, für jene Zeit vor und nach ihrer Entbindung, wo sie schwer arbeiten und nicht so leicht einen Verdienst finden können, eine Zufluchtsstätte zu gewähren, hat man die Verfügung getroffen, daß solche Personen nach Ablauf des 8. Monats ihrer Schwangerschaft, unter in der Post 3. lit. c. angeführten Bedingungen in das hiesige Gebärhaus eintreten, und durch 4 Wochen nach ihrer Niederkunft daselbst verbleiben können. Nach dieser Zeit aber haben sie nebst ihrem Kinde die Gebiranstalt zu verlassen, und für die weitere Pflege und Erziehung des Kindes selbst zu sorgen.

Es handelt sich nun darum, daß diese Weibspersonen bei ihrer Rückkehr in die Heimat einen Dienst oder einen sonstigen Unterstand und Arbeit erhalten. Die Gemeinde-Vorstände werden daher angewiesen, sowohl durch geeignete Belehrung, als auch durch vernünftige Einschüßnahme auf die Insassen in der Gemeindegemeinschaft, daß solche unglückliche Geschöpfe, wenn sie ihre Kinder nicht sonst irgend wohin in die Pflege geben können und einen Dienst oder Arbeit für Tagelohn suchen, nicht lieblos und unbarmherzig zurückgewiesen, und dadurch in große Noth und zur Verzweiflung getrieben werden.

po drugih deželah, kjer tudi nimajo najdenšnic, da take ženske to, kar pri delu namudijo s skrbo na otroka svojega, nadomestijo z večo pridnostjo in v njih skazano dobroto povrnejo s tem, da je njihovo srce bolj privesano na hišo tacega milostljivega gospodarja. Tudi se malo pozna pri gospodarstvu, če se pomnoži družina za enega otroka. To pa na drugi strani deželi in plačevalcem davkov prihrani neizročeno veliko stroškov.

Ne smé se pa prezreti še to, da take ženske za svoje otroke več del boljše skrbijo, kakor rejniki najdenčev, kateri si iščejo le dobička, sebi izročene rejence pa zanemarjajo, da niso za nobeno delo pripravni in pridejo poslednjic občini (soseski), v katero po domovinski postavi spadajo, kot lenhi na glavo.

Po naravnem in državljanskem pravu in po dotičnih postavah mora za izrejo skrbeti pred drugim žlahita, prvo dolžnost pa imata oče in mati otroka, ktera bosta tudi skrbela, če se jima le ne odtegne potrebni zaslužek.

Vrh vsega tega je pa tudi še to pomisliti, da veliko nezakonskih otrok premožnih očetov je dosihmal dohajalo v najdenšnico, kjer so se izrejali na deželne stroške, to je, na stroške onih ljudi, ki davke plačujejo; očetje tacih otrok pa so skriti ostali in namesti njih je dežela prvih 10 let plačevala stroške, potem pa, če si sami niso mogli kraba služiti, so prišli na glavo tisti občini, v kateri je mati doma.

Kar pa zadeva španijske spričala in nakaznice, ktere imajo španstva dajati za sprejem ubozih nosečih žensk v porodnišnico, naj se ravna španstvo natanko po okrožnici deželnega odbora od 9. marca l. 1870 št. 5032, ktera jasno zapoveduje, da se

1. dajo ubožni listi, ktere pa tudi gospod fajmošter mora podpisati in potrditi, samo takim ženskam, ktere so zares revne in ako je tudi oče otroka reven, in

2. da se domovinski listi ali nakaznice smejo nosečim ženskam narejati samo za Ljubljansko porodnišnico, a nikdar ne za Tržaško, in da po takem se na domovinski list vselej mora napisati to-le: „Ta list velja samo za pot v Ljubljano in za spre-

Die Arbeitgeber werden sich meistens bald überzeugen, daß sie durch die Aufnahme solcher Personen nichts verlieren, denn die Erfahrung in anderen Ländern, wo keine Findelanstalten bestehen, lehrt es durchwegs, daß solche Frauenzimmer durch vermehrten Fleiß das einbringen, was sie bei der Pflege des Kindes allenfalls an Arbeitszeit veräumen, und durch größere Anhänglichkeit zum Hause die ihnen zugewendete Wohlthat vergelten. Auch ist der Zuwachs eines Kindes in einer Wirtschaft, wo ohnedies mehrere Personen beschäftigt werden, kaum merklich, während andererseits dem Kinde und den Steuerzahlern so bedeutende Opfer erspart bleiben.

Uebrigens ist noch zu berücksichtigen, daß solche Weibspersonen ihre Kinder in der Regel mit liebevoller Sorgfalt und verhältnismäßig gut, jedenfalls aber besser erziehen, als die auf Erwerb freistellenden Pflegerstern die ihnen anvertrauten Findlinge, welche schließlich meistens als verwaiste, zu jeder Arbeit unbrauchbare Individuen doch wieder nur der Gemeinde, in welche dieselben nach dem Heimatsgesetze gehören, zur Last fallen.

Sowohl nach dem natürlichen als nach dem bürgerlichen Rechte sind zunächst die unmittelbaren Angehörigen, vor Allem der Vater und die Mutter des Kindes verpflichtet, für dasselbe zu sorgen, und sie werden es thun, man entziehe ihnen nur nicht die Möglichkeit und die Mittel dazu.

Bemerkt aber muß hierbei noch werden, daß viele uneheliche Kinder vermöglicher Väter bisher in das Findelhaus kamen, wo sie auf Landeskosten, d. i. auf Kosten der Steuerträger bis zum 11. Jahre versorgt wurden, während deren vermögliche Väter sich verborgen hielten und das Land für sich zahlen ließen, sodann aber im Falle der Erwerbsunfähigkeit jener Gemeinde zur Last fielen, in welcher die Mutter heimatberechtigt ist.

Belangend die Ausstellung von gemeindeämterlichen Certificaten und Anweisungen zur Aufnahme armer schwangerer Weibspersonen in die Gebäranstalt wird sich neuerlich auf die Circular-Verordnung des Landesauschusses vom 9. März 1870, Z. 5032, berufen, nach welchem

1. nur solchen Weibspersonen Armutsgewisnisse, welche aber auch vom Herrn Mairee gefertigt und besätigt werden müssen, ausgestellt werden dürfen, welche wirklich arm sind, und wenn auch der Vater des Kindes vermögenslos ist, und

2. daß die Heimatscheine oder die Anweisungen ausschließlich nur für das Laibacher Gebäranstalt, und niemals für die Triester Anstalt ausgefertigt werden dürfen, und daß daher jedesmal auf dem Heimatscheine ausdrücklich die Klausel beizusetzen ist: „Währig nur für den Weg nach Laibach und zur

jem v Ljubljansko porodnišnico." — Če se kranjske ženske podajo v Tržaško porodnišnico, se jim prigodi, da se bodo pognale v domačijo nazaj. To naj županstvo v svoji občini tako razglasi, da to izvedó vse ženske.

Naposled ponavlja deželni odbor prošnjo do vseh županov naših, naj na vso moč pripomorejo v to, da se dežela znebi silnih stroškov, ob enem pa, da se s krščansko ljubeznijo ravna z ženskami, ki so večidel nedolžne pregniške, zaradi kterega one in njih otročiči velike nadloge trpijo.

Deželni odbor kranjski.

V Ljubljani 18. junija l. 1871.

Namesti dolžnega glavarja:

Dr. Jan. Bleiweis.

Aufnahme in die Salzacher Gebäranstalt". Wenn sich hiesländige Weibspersonen dennoch ins Triester Spital zur Entbindung begeben sollten, so haben dieselben zu gewärtigen, daß sie mittelst Schuß in die Heimat zurückgeschickt werden, auf welchen Umstand die Betreffenden aufmerksam zu machen sind.

Schließlich wiederholt der Landesauschuß an alle Gemeindevorkände das Ersuchen, daß sie nach allen ihren Kräften bemüht sein sollen, einseitig den Landesfund zu entlasten, andererseits aber dahin zu wirken, daß mit christlicher Nächstenliebe mit den Weibspersonen verfahren werde, welche meistens unschuldig sind am Fehltritte, für welchen sie sammt ihrem Kinde schwer büßen müssen.

Vom krais. Landesauschusse

Salzach am 18. Juni 1871.

Für den Ausschussmann:

Dr. Jan. Bleiweis.

LITERATURA IN DRUGI VIRI:

Literatura:

Oman, M., 2002. Babica Sorškega polja – Marjanca Dolinarjeva. In: Dolžan Eržen, T., Križnar, E., Oman, M., Tuttle Wayne. Stražišče pa Strašan: zbornik ob 1000. obletnici prve pisne omembe naselja Stražišče pri Kranju. Kranj, *Gorenjski muzej Kranj*, pp. 125–127.

Karničar, A., 1998. Jezerska kronika, Gorenjski kraji in ljudje. Kranj, *Gorenjski muzej Kranj*, pp. 246.

Košir, T., (2002). *Babištvo na Loškem: pregled od začetkov do leta 2000*. Škofja Loka, Muzejsko društvo.

Kovačič, P. S., (2006). S kolesom ali peš do novega življenja. *Maja Gorenjska*, 3, pp. 83.

Kunej, M., 1999. Kamna Gorica na nakovalu časa. *Gorenjski muzej*, pp. 148.

Maček, P., 1986. Matijev rod. Glasilo OŠ Matija Valjavec v Preddvoru, šolsko leto 1985/86. *Delavska univerza Tomo Brejc Kranj*, XXI (1), pp. 5.

Miklavčič, M. (2013). *Ogenj, rit in kače niso za igrače*. Žiri: Jutri 2052, pp.145–154.

Lavrič, V. (1953). *200 let Ljubljanske babiške šole (1753–1953)*. Ljubljana: Babiška šola, pp. 12–13.

Serajnik, M., (2009). Babice v Bohinju. In: Ravnik, S., *Ob 50-letnici Zdravstvene doma Bohinj*. Ljubljana: Centerkontura, pp. 65–66.

Skuber, M., 1976. Ob smrti 85-letne babice Ane Pretnar iz Pobrezij. *Obzornik zdravstvene nege*, X (2), pp. 143–144.

Šolar, M., 2008. Naše korenine: album izpod peresa besniških družin z rodovniki. Kulturno društvo Jože Papler, pp. 305.

Zadražnik, M., 1971. Matijev rod. Zbornik, šolsko leto 1970/71 OŠ Matija Valjavec v Preddvoru. *Delavska univerza v Kranju*, X, pp. 22.

Žlebir, Z. D., 2000. Poldrugo stoletje babiške tradicije. *Gorenjski glas*, LIII (79), pp. 25–26.

Arhivi

1. Nadškofijski arhiv Ljubljana:
 - Župnija Cerklje 1890–1902,
 - Župnija Duplje 1838–1897,
 - Župnija Goriče 1812–1827,

- Župnija sv. Andrej Jezersko 1789–1872,
 - Župnija sv. Ožbalta Jezersko 1840–1876,
 - Župnija Kamna Gorica 1835–1890,
 - Župnija Kokra 1843–1911,
 - Župnija Kranj 1871–1910,
 - Župnija Kranj Šmartin 1653–1746,
 - Župnija Kropa 1867–1914,
 - Župnija Mošnje 1835–1910,
 - Župnija Ovsišče 1835–1893,
 - Župnija Preddvor 1859–1891,
 - Župnija Predoslje 1864–1906,
 - Župnija Smednik 1873–1892,
 - Župnija Šenčur 1871–1905,
 - Župnija Šenturška Gora 1829–1929,
 - Župnija Trstenik 1829–1911,
 - Župnija Velesovo 1861–1887.
2. Arhiv Upravne enote Kranj:
 - Župnija Besnica 1898–1941,
 - Župnija Cerklje 1903–1922, 1923–1932, 1933–1941,
 - Župnija Duplje 1898–1941,
 - Župnija Goriče 1827–1941,
 - Župnija Jezersko 1877–1933, 1934–1941, II. knjiga,
 - Župnija Kokra 1912–1941,
 - Župnija Kranj 1920–1945,
 - Župnija Kranj Šmartin 1930–1941,
 - Župnija Mavčiče 1883–1941,
 - Župnija Naklo 1910–1941,
 - Župnija Preddvor 1892–1934, 1935–1940,
 - Župnija Predoslje 1907–1941,
 - Župnija Šenčur 1903–1930, 1930–1941,
 - Župnija Šenturška Gora 1930–1941,
 - Župnija Velesovo 1940–1941,
 - Župnija Trstenik 1912–1941,
 - Župnija Trboje 1912–1941.
 3. Župnijski arhiv:
 - Župnija Cerklje 1941–1950,

- Župnija Duplje 1942–1956,
 - Župnija Goriče 1942–1953,
 - Župnija sv. Ožbalta Jezersko 1923–1940, I. knjiga, 1941–1957, II. knjiga,
 - Župnija Kokra 1942–1950,
 - Župnija Kranj 1911–1920,
 - Župnija Kranj 1946–1949,
 - Župnija Kranj Šmartin 1847–1951,
 - Župnija Mavčiče 1941–1950,
 - Župnija Naklo 1835–1910, 1940–1966,
 - Župnija Preddvor 1941–1954,
 - Župnija Predoslje 1942–1962,
 - Župnija Šenčur 1941–1962,
 - Župnija Šenturška Gora 1942–1955,
 - Župnija Trboje 1912–1945, II. knjiga, 1946–1959, I. knjiga,
 - Župnija Trstenik 1942–1956,
 - Župnija Velesovo 1941–1966.
4. Zgodovinski arhiv Ljubljana Enota v Ljubljani.
 5. Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 6. Osebni arhiv Marinka Lombar.
 7. Osebni arhiv Marinka Zadražnik.

Fotografije:

1. Naslovnica: Marija Lombar desno, babica levo neznanca. Vir: osebni arhiv Marinka Lombar.
2. Slovenska zibelka. Vir: Družina Pfajfar iz Orehka. Foto: Rozalija Rajgelj.
3. Generacija babic pred Državno babiško šolo v Ljubljani. Vir: osebni arhiv Marije Lombar.
4. Nekateri župniki so imeli čitljivo napisane zapise. Vir: RK Župnije Kranj Šmartin.
5. Babica Marjana Zevnik. Vir: Rudi Zevnik.
6. Zapis o pomočnici pri porodu, babici. Vir: RK Župnije Kranj Šmartin.
7. Prošnja babice Marije Jereb za dodelitev mesečne denarne podpore. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.

-
8. Odobritev denarne podpore babici Mariji Jereb. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 9. Prošnja babice Frančiške Aljančič za povišanje letne nagrade. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 10. Zapis o diplomirani babici v župniji Kranj Šmartin. Vir: RK Župnije Kranj Šmartin.
 11. Župnija je imela več babic. Vir: RK Župnije Kranj Šmartin.
 12. Od diplome do odločbe na delovno mesto je minilo deset mesecev. Vir: RK Župnije Kranj Šmartin.
 13. Levo Marija Križaj por. Leben, desno njena hči, Marija Leben por. Gorjup. Vir: Šolar. M., 2008. Naše korenine: album izpod peresa besniških družin z rodovniki. Kulturno društvo Jože Papler, pp. 305.
 14. Marija Leben. Vir: Šolar. M., 2008. Naše korenine: album izpod peresa besniških družin z rodovniki. Kulturno društvo Jože Papler, pp. 305.
 15. Dopis Zdravstvenega okrožja Kranj o nagradi babicam. Marija Jamnik in Marija Mohar sta dobili 125 din letno. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 16. Prošnja babice Cecilije Regoršek za imenovanje na mesto okrajne babice. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 17. Zavrnitev vloge Cecilije Regoršek na delovno mesto babice. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 18. Prošnja babice Angele Zupan za imenovanje Občinske babice. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 19. Slovenska zibelka – poslikava. Vir: Družina Pfajfar z Orehka. Foto: Rozalija Rajgelj.
 20. Vloga Helene Rant, marca 1931, na delovno mesto okrajne babice. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 21. Druga vloga Helene Rant oktobra 1931 na izpraznjeno mesto okrajne babice. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 22. Vloga za zvišanje prejemka, ki je bila zavržena. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 23. Reklamni list za babiško torbo. Vir: Zgodovinski muzej Ljubljana, Enota v Ljubljani.
 24. Prošnja za razpisano babiško službo v Kranju kot tudi odgovor Občinskega urada Kranj. Službe, glede na zapise v rojstnih knjigah v Kranju, ni dobila. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 25. Letna plačila babice Antonije Kne, ki je delovala tudi v Trziču. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 26. Izpisek iz rojstne matične knjige, kjer je navedena tudi babica Franca Vreček. Vir: Frančiška Ogris.
 27. Fotografija Ane Vreček iz osebne lista babiške šole v leti 1944–1945. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota v Ljubljani.
 28. Osebni list Pavle Ilije, ki je obiskovala babiško šolo med drugo svetovno vojno. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota v Ljubljani.
 29. Štumbarjeva mami. Vir: Marija Bergant.
 30. Marija Lombar. Vir: Zadražnik. M., 1971. Matijev rod. Zbornik, šolsko leto 1970/71 OŠ Matija Valjavec v Preddvoru. Delavska univerza v Kranju, X, pp. 22.
 31. Diploma Državne babiške šole leta iz leta 1937. Vir: Marinka Zadražnik. Osebni list dijakinje babiške šole leta 1934. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota v Ljubljani.
 32. Marija Lombar desno, babica levo neznana. Vir: Marinka Zadražnik.
 33. Knjiga in dnevnik porodov. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 34. Potrdilo, na podlagi katerega je babica dobila službeni list. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 35. Primer računa za pripomočke, ki jih je pri svojem delu potrebovala babica Ivana Omerza. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 36. Iz dnevnika porodov babice Ivane Omerza. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 37. Objava za šolanje babic leta 1868. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 38. Objava za šolanje babic leta 1905. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 39. Objava za šolanje babic leta 1919. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 40. Poročilo o zdravstvenem osebu iz leta 1899. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 41. Urejanje babiške plače. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 42. Navodila o pisanju babiškega dnevnika in izkaznice o porodu. Leto izdaje navodil ni znano. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
 43. Navodila Deželnega odbora Kranjske iz leta 1871 o delovanju porodnišnice kot učne baze za babice. Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj.
-
- Izjave:**
1. Izjava Rudi Zevnik, september 2016.
 2. Izjava oskrbnice župnišča Mavčiče, september 2016.
 3. Izjava sogovornice neznanega imena in priimka, februar 2016.
 4. Izjava Martine Draksler, februar 2016.
 5. Izjava Frančiške Bešter, februar 2016.
 6. Izjava Marije Bergant, marec 2016.
 7. Izjava Marinke Lombar Zadražnik, marec 2016.
 8. Izjava prebivalke Trboj, februar 2016.
-

ZAHVALA

Pri pisanju zahval me vsaka zase spominja na pripravljenost, podporo in skrbnost, ki sem jih bila deležna od množice ljudi. Resnično sem vsem hvaležna zanje.

Delovni skupini za ohranjanje zgodovine zdravstvene in babiške nege pri Zbornici zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zvezi strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, ki mi je prva prisluhnila ter vodji delovne skupine Ireni Keršič, ki je z veliko truda »obrusila neobdelan kamen« in me vodila do izida knjige.

Recenzentkama, izr. prof. dr. Jadranki Stričević in Gordani Njenjić, mag. zdr. neg., dipl. m. s., babica, za skrben pregled in pozitivno mnenje.

Zbornici zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zvezi strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, ki je prepoznala moje delo kot prispevek k ohranjanju zgodovine babiške nege in za sofinanciranje knjige.

Sekciji medicinskih sester in babic v okviru Zbornice – Zveze za finančno pomoč pri izdaji knjige.

Društvu medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Gorenjske za moralno in finančno pomoč pri izdaji knjige.

Vsem župnikom, ki vodijo župnije, navedene v knjigi, za zaupanje, ki so mi ga izkazali s sprejemom v svoje prostore in pomoč pri iskanju gradiva.

Mag. Tonetu Koširju, zdravniku in zgodovinarju, za vsestransko moralno podporo, spodbudo in nasvete.

Mojemu vnuku Tadeju Rajglju za pomoč in učenje pri delu z računalnikom.

Rozalija Rajgelj

